

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Ἡμερολόγιον **2018**

Ἡμερολόγιον
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ
ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΕΤΟΣ
2018

Ἀφιερωμένο
στὸ
Χιώτη Ναυτικὸ

ΕΤΟΣ 38ον

Εἰκὼν ἐξωφύλλου:

« Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν », Νικόλαος Γύζης.

Εἰκὼν ὀπισθοφύλλου:

Ὁ Ἱερός Ναός εἰς τὴν Μαύρην Πάχην τῶν Ψαρῶν.

Ὁ Δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας
(τέμπλον Ἱ. Μονῆς Ψαρών).

Πρόλογος

Γαπητοί μου,

Τῆρῳϊκόν τμήμα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως εἶναι ἡ νῆσος τῶν Ψαρῶν. Ἡ μήτρα, ἡ ὁποία ἐγέννησεν τόν πυρπολητήν Κωνσταντῖνον Κανάρην, τό θεμέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰδράσθη ὁ ἐθνικός εὐεργέτης Ἰωάννης Βαρβάκης, ἡ ἀειθαλεστάτη καί εὐφορος "ὀλόμαυρη ράχη", τό αἰώνιον θέρετρον τῆς Δόξης, εἰς τόν ὁποῖον βλαστάνει βοτάνη ἐλευθερίας. Ἡ Ὀμηρική Ψυρίη (Οδύσσεια Γ', 170-171), τά Ψύρα τοῦ Στράβωνος, ἡ Ψυρία τοῦ Δημοσθένους (Σχολ. Ὀδύσσειας), λαμβάνει τό ὄνομα «ἐπὶ εὐτελείᾳ διὰ τό εὐτελεστάτην εἶναι τήν νῆσον» (Στέφανος ὁ Βυζάντιος).

Ἡ ἀναφορά περὶ τῶν Ψαρῶν ἀπό τούς ὡς εἴρηται ἀρχαίους ποιητάς ἢ συγγραφεῖς, καθὼς καί ἀπό τούς Βυζαντινοὺς Εὐστάθιον Θεσσαλονίκης, Μέγαν Φώτιον καί λεξικογράφον Σουΐδαν δεικνύει τό διαχρονικόν ἐνδιαφέρον διὰ τήν ιστορικήν νῆσον. Ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἐπόψεως αὐτὴ ἐδιοικεῖτο ἀρχικῶς ὑπὸ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου, ἀπὸ τό 1808 ὑπὸ Ἐπισκόπου καί ἀπὸ τοῦ 1824 ὑπήχθη εἰς τήν Ἱεράν Μη-

τρόπολιν Χίου. Ἡ εὐλάβεια τῶν Ψαριανῶν ἐκφράζεται εἰς τὴν Γεραράν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Παναγίας, τὸν Ἱστορικὸν καὶ ἐμβληματικὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἀγίου Νικολάου, δεδοξασμένον σημεῖον ἀναφορᾶς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῆς Παλιγγενεσίας, καὶ τοὺς δεκάδας Ἱεροὺς Ναοὺς, Παρεκκλήσια καὶ Ἐξωκκλήσια, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰ πνευματικὰ μπουρλότα τῆς φιλοχρίστου εὐσεβείας τῶν Χριστιανῶν.

Εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομίας διεκρίθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Ναυτιλίαν, ἐνῶ εἰς τὸν πολιτικὸν τοιοῦτον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ Ψαριανὴ δημογεροντία, ἡ γνωστὴ, κατὰ τὸν ποιητὴν, “Βουλὴ τῶν προεστῶν”.

Ἐκεῖ, ὅμως, ὅπου κορυφοῦται ἡ Ψαριανὴ ἐποποιΐα εἶναι ὁ δαφνοστεφὴς σύλλογος τῶν ἡρώων Ψαριανῶν ἀγωνιστῶν μέ ἐξόχους ἐκπροσώπους τὸν Κωνσταντῆν Κανάρη, τὸν Νικόλαον Ἀποστόλην, τὸν Κωνσταντῆνον Νικόδημον, τὸν Δημήτριον Παπανικολῆν, τὸν Ἀντώνιον Βρατσᾶνον κ. ἄ. Ἡ Ὑπέροχη δὲ Δόξα αὐτοῦ τοῦ ἡρωϊσμοῦ εἶναι τὸ θρυλικὸν ὀλοκαύτωμα τῶν Ψαρῶν (Ιούνιος 1824), ἡ Ὑψίστη θυσία, ἡ ὁποία εἰσήγαγε τὴν ἡρωϊκὴν νῆσον τῶν Ψαρῶν εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων τοῦ Ἑθνους.

Δι’ αὐτὴν τὴν στιγμήν τῆς αἰωνιότητος ὁ Ἀνδρέας Κάλβος θά γράψῃ:

«ὦ Πατρίς, τήν ἐκούσιον
«δέξου θυσίαν»...-Ἀστράπτει.-
Σεισμός πολέμου ἀκούεται.
Ὑπὸ τύμβον ὑψήνορα
ἥρωες κοιμῶνται.

Ἐπὶ τό μέγα ἐρείπιον
ἡ Ἐλευθερία ὀλόρθη
προσφέρει δύο στεφάνους·
ἐν' ἀπὸ γῆϊνα φύλλα,
κ' ἄλλον ἀπ' ἄστρα.

(Ὡδή εἰς Ψαρά, κγ' - κδ').

Ὡς προσφοράν στεφάνου πνευματικοῦ ἐκ μέσης καρδίας, μεστῆς τῆς Ἀληθείας καί τῆς Ἀγάπης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τῆς Δόξης τοῦ Πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀφιερώνομεν τό ἐφετεινόν Ἡμερολόγιον τῆς κατὰ Χίον, Ψαρά καί Οἰνούσσας Ἐκκλησίας εἰς τήν ἡρωϊκὴν νῆσον τῶν Ψαρῶν, διασκευάζοντες εὐχετικῶς τόν Δαβιτικόν λόγον: «Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καί ἴδε καί ἐπίσκεψαι τήν ἡρωϊκὴν νῆσον ταύτην, καί κατάρτισαι αὐτήν, ἣν ἐδόξασεν ἡ δεξιὰ Σου».

Μέ πατρικῆς εὐχῆς

† Ο ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΑΡΚΟΣ

Ἡ Καταστροφή τῶν Ψαρῶν

*“Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ
γενωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια
ποὺ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ”.*

Διονύσιος Σολωμός

Τά Ψαρά καί ἡ προσφορά τους στό Ἔθνος

Τό μέσο τοῦ Αἰγαίου πελάγους βρίσκεται τό νησί τῶν Ψαρῶν, δυτικά τῆς Χίου ἀπό τήν ὁποία ἀπέχει 9 μίλια στό πλησιέστερο σημεῖο (Μελανιός - Ἀγ. Γεώργιος Ψαρῶν) καί 18 μίλια (ἀπό τό λιμάνι τῶν Ψαρῶν στά Λιμνιά τῆς Βολισσοῦ). Τό ἐμβαδόν τοῦ νησιοῦ εἶναι 42 τ. χλμ. καί μέ τά ἄλλα νησιά τοῦ συμπλέγματος 67 τ. χλμ. Τά Ψαρά ἦταν γνωστά ἀπό τήν ἀρχαιότητα. Ἀναφέρονται στόν Ὅμηρο (Ὀδύσσεια Γ΄ 170-171) ὡς Ψυρίη καί ὡς Ψύρα, στόν γεωγράφο Στράβωνα (67 π.Χ.-23 μ.Χ.), στόν Στέφανο τόν Βυζάντιο (6ο μ.Χ.), τόν Σουΐδα, τόν Φώτιο καί τόν Εὐστάθιο, ἀρχιεπίσκοπο Θεσ/νίκης (12ος αἰ. μ.Χ.). Γνωστή εἶναι ἡ παροιμία τοῦ κωμικοῦ ποιητῆ Κρατίνου “Ψύρα τόν Διόνυσον ἄγοντες” πού μέ σκωπτικό τρόπο ἀναφέρεται στά ἀσήμαντα Ψαρά, πού παρήγαγαν λιγοστό κρασί ἀλλά γιόρταζαν κι αὐτά τόν Θεόν τῆς ἀμπέλου, τόν Διόνυσο.

Τά Ψαρά, ὅπως προκύπτει ἀπό τά ἀρχαία κείμενα καί τά ἀρχαιολογικά εὐρήματα, κατοικοῦνταν κατὰ περιόδους. Ὑπῆρχαν καί διαστήματα ἐρήμωσης, τόσο στήν ἀρχαία ἐποχή, ὅσο καί στή Βυζαντινή καί τή Γενοβέζικη. Τό 1961 στήν περιοχή Ἀρχοντίκι τῶν Ψαρῶν, 3 χλμ. ΒΔ τοῦ οἰκισμοῦ, βρέθηκαν τάφοι πού συνηγο-

ροῦσαν στήν ὑπαρξη Μυκηναϊκοῦ οἰκισμοῦ στά Ψαρά. Αὐτούς τούς τάφους εἶχε ἐπισημάνει ὁ Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων Σεραφεῖμ Χαριτωνίδης. Τό 1983-4 ἔγινε ἀνασκαφή συστηματική καί ἐξακολούθησε τό 1997, 2002 καί τό 2010 οἱ ἐργασίες ὁλοκληρώθηκαν. Βρέθηκαν τάφοι διαφόρων διαστάσεων, πῆλινα ἀγγεῖα, χάντρες, χάλκινα ἐργαλεῖα, ὅστρακα, κ.ἄ.

Κατά τή Βυζαντινή καί Γενοβέζικη περίοδο συχνά ἐρμώνονταν τά Ψαρά, ὅπως καί πολλά μικρονήσια τοῦ Αἰγαίου. Οἱ κάτοικοι τῶν Ψαρῶν ἐγκαθίσταντο στή Χίο γιά μεγαλύτερη ἀσφάλεια. Ἐπειτα οἱ σχέσεις ἀνάμεσα σέ Χιώτες καί Ψαριανούς ἦταν πολύ στενές. Μόνο ἡ παρβολή τῶν ἐπωνύμων δείχνει ὅτι τό 60% τῶν οἰκογενειακῶν ὀνομάτων τῶν Ψαρῶν ἀπαντῶνται στή Χίο. Περιηγητικά κείμενα τοῦ 15ου αἰ. ἐμφανίζουν ἀκατοίκητα τά Ψαρά καί τόν ἐπόμενο κατοικημένο. Σύμφωνα μέ τόν συγγραφέα Κων. Νικόδημο, τό 1643 ἐγκαταστάθηκε στά Ψαρά ὁ Ἀνδρέας ἀπό τά Κανάλια τοῦ Πηλίου μέ τή γυναίκα του, τά παιδιά του καί 17 παλληκάρια. Τό παράδειγμά του ἀκολούθησαν καί ἄλλοι προερχόμενοι ἀπό τήν Εὐβοία καί τήν Ἡπειρο. Ὁ προβαλλόμενος λόγος γιά τήν ἐγκατάσταση στά Ψαρά ἦταν ἡ τουρκική πίεση πού ὑφίσταντο στίς πατρίδες τους. Ἡ ἐγκατάσταση ἔγινε ὁμαλά, χωρίς ἀντίδραση ἀπό τούς κατοίκους τοῦ νησιοῦ, οἱ ὁποῖοι ἔβλεπαν νά ἐνισχύεται περισσότερο ἡ θέση τους. Ἐκεῖνοι πού ἀνησύχησαν ἦταν οἱ διαμένο-

ντες στό νησί Τοῦρκοι πού, βλέποντας τήν αὔξηση τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου στό νησί, πουλοῦσαν τίς περιουσίες τους ἐγκαθιστάμενοι στή Μυτιλήνη.

Οἱ νέοι κάτοικοι καλλιεργοῦσαν τή γῆ καί παράλληλα ἀσχολοῦνταν μέ τήν κτηνοτροφία. Εἶχαν μεγάλη παραγωγή κρασιοῦ καί ἔκαναν ἐξαγωγές στή Χίο. Εἰσοδήματα ἐπίσης εἶχαν ἀπό τή διάθεση κτηνοτροφικῶν προϊόντων καθὼς καί τοῦ μελιοῦ πού ἦταν ὀνομαστό. Ἀσχολοῦνταν ἀκόμη μέ τήν ἀλιεία καί εἶχαν ἀρκετά πλοία πρὸς τόν σκοπὸν αὐτόν. Ἐπειδὴ τό νησί ἦταν μικρό καί δέν εἶχε ἐπάρκεια ἀγαθῶν, ἐπόμενο ἦταν νά ἀναπτύξουν ἐμπορικές σχέσεις μέ τό πολύ μεγαλύτερο νησί τῆς Χίου καί αὐτό ἐπέβαλε νά ἀποκτήσουν μεγαλύτερα σκάφη γιά τήν ἄσκηση τοῦ ἐμπορίου. Δυστυχῶς οἱ συχνές πειρατικές ἐπιδρομές ἀνέκοπταν τήν προοδευτικὴ ἀνάπτυξη τῶν Ψαρῶν. Πρὸς ἀντιμετώπιση τῆς κατάστασης, ἀπὸ τή μιά ἔκτισαν τεῖχος στό ὁποῖο διανυκτέρευαν – αὐτό βρισκόταν στὸν λόφο τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Νικολάου, ἀπὸ τήν ἄλλη, ἐπειδὴ γινώριζαν τίς δυσκολίες ἀπὸ τίς ἐπιδρομές, φρόντιζαν νά ἐξασφαλίζουν τήν ἡρεμία τους ἐρχόμενοι σέ συμφωνία μέ τοὺς πειρατές καί μέ τὸν τρόπο αὐτό ἀπέφευγαν τὰ χειρότερα. Ἄλλωστε ὁ πληθυσμὸς εἶχε αὐξηθεῖ καί τὰ σπίτια χτίζονταν ἔξω ἀπὸ τό κάστρο.

Φρόντιζαν ἀκόμη οἱ Ψαριανοί νά εἶναι συνεπεῖς στίς υποχρεώσεις τους πρὸς τό τουρκικὸ κράτος. Ἀπέδιδαν

τόν ἔγγειο φόρο, τόν ποιμενικό, τόν κεφαλικό, λιμενικά καί τελωνειακά τέλη καθώς καί ἔκτακτους φόρους. Ἐκκλησιαστικά ὑπάγονταν στήν Ἐξαρχία Πυργίου, Βολισσοῦ, Ψαρῶν. Τό Ἐκπαιδευτικό ἔργο εἶχαν ἐπωμιστεῖ οἱ Ἱερεῖς, ὅπως αὐτό συνέβαινε σέ ὅλην τήν Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα. Στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰ. συστήθηκε Ἑλληνικό σχολεῖο καί τό 1806 οἰκοδομήθηκε νέο μέ χρήματα τοῦ ψαριανοῦ Εὐεργέτη Ἰωάννου Βαρβάκη.

Τή Διοίκηση τῶν Ψαρῶν ἀσκοῦσαν οἱ Δημογέροντες. Αὐτοί εἶχαν θητεία ἐνός ἔτους. Κάθε Μάρτιο στό νάο τοῦ Ἀγ. Νικολάου ἡ συνέλευση τῶν Ψαριανῶν ἐξέλεγε 40 ἄτομα. Αὐτοί οἱ ἐκλέκτορες ἐξέλεγαν τούς Δημογέροντες. Οἱ παλαιοί Δημογέροντες ἀπέδιδαν λογαριασμό γιά τή διαχείρισή τους. Γιά τήν ἀσκηση τῆς Διοίκησης ὑπῆρχαν δύο σφραγίδες. Ἡ μία, τῆς Παναγίας, ἦταν χωρισμένη σέ 4 τεμάχια. Κάθε Δημογέροντας κρατοῦσε ἓνα τεμάχιο καί, ὅταν σφράγιζαν ἔγγραφο, συνέρχονταν καί οἱ 4, συναρμολογοῦσαν τά τεμάχια καί σφράγιζαν τό ἔγγραφο. Ἡ ἄλλη σφραγίδα ἦταν τοῦ Ἀγίου Νικολάου καί μ' αὐτή σφράγιζαν τά ναυτιλιακά ἔγγραφα. Ἔργο τῶν Δημογερόντων ἦταν ἡ Ἐσωτερική Διοίκηση, οἱ ἐπαφές μέ τήν Τουρκική Διοίκηση, ἡ σύναξη φόρων, ἡ ἐκτέλεση ἀποφάσεων καί ποινῶν. Λάμβαναν πρόνοια στίς διαφορές ἀνάμεσα στούς Ἕλληνες νά μήν ἀνακατεῦουν τήν Τουρκική Διοίκηση.

Ἀπό τά μέσα τοῦ 18ου αἰ. τό ἐνδιαφέρον τῶν Ψαριανῶν

στράφηκε στή Ναυτιλία καί τό Ἐμπόριο. Ἡ στροφή αὐτή καθιστοῦσε ἀναγκαία τή ναυπήγηση μεγαλύτερων πλοίων πού θά εἶχαν τή δυνατότητα νά πραγματοποιοῦν πιά μακρινά ταξίδια. Ὁ φόβος ἐπίσης τῶν πειρατῶν ἀνάγκασε τοὺς Ψαριανοὺς νά ἐξοπλίσουν τά πλοῖα τους. Ἡ στροφή αὐτή εἶχε παράπλευρες ἀπώλειες: Παραμελήθηκε ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς, χωρίς αὐτό νά ἔχει ἐπιπτώσεις, ἀφοῦ μέ τήν ἀσκήση τοῦ ναυτεμπορίου ἔφερναν στό νησί κάθε τί πού ἦταν ἀναγκαῖο.

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ναυτικοῦ στόλου τῶν Ψαρῶν ἔχει σχέση μέ τίς ἐπικρατοῦσες πολιτικοστρατιωτικές συνθήκες στήν Εὐρώπη καί τή Μεσόγειο. Ὁ Ἐπταετής πόλεμος (1756-1763) ἀνάμεσα σέ Γαλλία καί Ἀγγλία ἔδωσε χῶρο στή Μεσόγειο γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ναυτιλίας τῶν Ἑλλήνων. Στόν Α' ρωσοτουρκικό πόλεμο ἐπί Αἰκατερίνης τῆς Β' (1769-1774) οἱ Ψαριανοί δέν πῆραν μέρος ἀρχικά, ἀν καί οἱ Ρῶσοι προσπάθησαν νά τοὺς μεταπείσουν. Ὅμως, μετά τήν καταστροφή τοῦ τουρκικοῦ στόλου στόν Τσεσμέ ἀπό τοὺς Ρώσους, ἄλλαξαν γνώμη καί συνέπραξαν μ' αὐτούς, μάλιστα δέ πραγματοποιοῦσαν ἐπιδρομές στά παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καί σέ γειτονικά νησιά. Γιά τή σύμπραξη αὐτή οἱ Τοῦρκοι σκόπευαν νά τιμωρήσουν τοὺς Ψαριανοὺς, ἀλλά μιά τέτοια ἐνέργεια ἀποσοβήθηκε μέ τήν ἔξυπνη κίνηση δυό Ψαριανῶν, πού μετέβησαν στόν Καπετάν Πασά καί ζήτησαν συγχώρηση γιά τήν πράξη τους, ἡ ὁποία καί τοὺς δόθηκε.

Ἡ συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774) ἀνάμεσα σέ Ρωσία καί Τουρκία ὠφέλησε ποικιλοτρόπως τοὺς Ἕλληνες καί πρό πάντων τήν ἑλληνική ναυτιλία. Ἡ χορήγηση ἀμνηστίας σ' ὅσους Ἕλληνες εἶχαν ἐμπλακεῖ στόν πόλεμο, ἡ ἐλεύθερη ναυσιπλοΐα στίς τουρκικές θάλασσες, τό δικαίωμα τῶν ἑλληνικῶν πλοίων νά ταξιδεύουν μέ ὑψωμένη τή ρωσική σημαία καί νά χρησιμοποιοῦν ρωσικά ναυτιλιακά ἔγγραφα ἦταν πλεονεκτήματα πού οἱ Ψαριανοί δέν ἄφησαν ἀνεκμετάλλευτα. Συνεχῶς ναυπηγοῦσαν μεγαλύτερα πλοῖα πού ἐξόπλιζαν μέ κανόνια γιά τοὺς θαλασσίους κινδύνους, οἱ ὅποιοι ἦταν πολλοί, ἰδιαίτερα κατὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους. Ὅμως καί τά κέρδη ἦταν τεράστια, μάλιστα ὅταν οἱ Ψαριανοί διασποῦσαν τοὺς ἀποκλεισμούς μεταφέροντας τό φορτίο στά ἀποκλεισμένα λιμάνια. Γιά τίς συναλλαγές τους οἱ χορηγήσεις καί τά κεφάλαια ἦταν ἄφθονα - κυρίως χιώτικα καί ἰδιαίτερα βρονταδούσικα. Στόν Β' ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' ρωσοτουρκικό πόλεμο καί τό κίνημα τοῦ Λάμπρου Κατσώνη οἱ Ψαριανοί δέν προσεχώρησαν. Τό κίνημα ἀπέτυχε. Τάλαιπωρήθηκαν μόνο 17 Ψαριανοί πού εἶχαν συμμετάσχει στό κίνημα αὐτό.

Στίς δύο πρώτες δεκαετίες τοῦ 19ου αἰ. τά Ψαρά ξεχώρισαν μαζί μέ τήν Ὑδρα καί τίς Σπέτσες ἀπό τά ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας στό ναυτικό τομέα. Διέθεταν ἓνα ἀξιόλογο ναυτικό, πού προσπόριζε στά νησιά τους τεράστιον

οικονομικόν πλοῦτον. Αὐτόν τόν πλοῦτο δέν ἐκράτησαν γιά τόν ἑαυτό τους, ἀλλά τόν προσέφεραν στόν μεγάλο σκοπό τοῦ Γένους, στήν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας. Τήν ἡμέρα τοῦ Πάσχα τοῦ 1821 τό σπετσιώτικο πλοῖο τοῦ Γκίκα Τσούπα μπῆκε στό λιμάνι τῶν Ψαρῶν μέ ὑψωμένη τή σημαία τῆς Ἐλευθερίας καί ἔφερε τό μήνυμα ὅτι οἱ Σπέτσες ἐπαναστάτησαν κατά τῶν Τούρκων. Ἀμέσως ὁ λαός τῶν Ψαρῶν συγκεντρώθηκε στό κατάστημα τῆς Δημογεροντίας καί χωρίς δισταγμό κατέβασε ἀπό τόν ἰστό τήν ὀθωμανική σημαία καί κατέστρεψε τά ὀθωμανικά σύμβολα στό ὑπέρθυρο τοῦ καταστήματος. Στή συνέχεια ἀγκάλιαζαν καί ἀσπάζονταν τόν ἀσπασμό τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Τό “Χριστός Ἀνέστη” τῆς μεγάλης γιορτῆς τῆς Χριστιανοσύνης εὔρισκε τήν ἀπάντηση «Ἡ Ἑλλάς Ἀνέστη», μιά ἀναφώνηση πού διетράνωνε τήν ἀπόφαση γιά τόν ἀγῶνα τῆς ἀπελευθέρωσης.

Οἱ Ὀθωμανοί τῶν Ψαρῶν ἀπεχώρησαν ἀπό τά Ψαρά, χωρίς κανεῖς νά τοὺς βλάψει. Οἱ Ψαριανοί μέ ταχύπλοο σκάφος ἀνήγγειλαν στοὺς Σπετσιῶτες καί Ὑδραίους τήν προσχώρησή τους στήν Ἐπανάσταση καί ἄρχισαν τίς ροετοιμασίες γιά τήν ὁχύρωση τοῦ νησιοῦ καί τήν προμήθεια πολεμοφοδίων. Τά 53 πλοῖα πού διέθεταν οἱ Ψαριανοί τά ἔθεσαν στή διάθεση τοῦ Ἀγῶνα καί παράλληλα, φοβούμενοι τουρκική ἀντίδραση, ἔπαιρναν μέτρα ἀσφαλείας γιά τά πιό εὐπρόσβλητα μέρη τοῦ νησιοῦ πού κινδύνευαν ἀπό τουρκική ἐπιδρομή. Οἱ ἴδιοι ἀσχολούμενοι

μέ τήν κοινή υπόθεση ἐκτελοῦσαν περιπολίες στά μικρασιατικά παράλια ἔχοντας ὡς ἔργο νά παρεμποδίσουν τήν ἀποστολή τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπό τή Μικρά Ἀσία στήν Πελοπόννησο, γιά νά καταπνίξουν τήν Ἐπανασταση. Τότε οἱ Ψαριανοί διόρισαν ναύαρχο τόν Νικολή Ἀποστόλη. Πρίν ἀποπλεύσει ἡ ψαριανή μοίρα γιά τά παράλια της Μ. Ἀσίας, ἔγινε λιτανεία στό ναό τοῦ Ἀγίου Νικολάου πού παρακολούθησε πολὺς κόσμος καί στό τέλος ἔγινε δοξολογία γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ Ἀγώνα. Τά ψαριανά πλοῖα σήκωσαν τήν ψαριανή σημαία.

Ἡ σημαία αὐτή ἦταν λευκή καί γύρω ὑπῆρχε ταινία κόκκινη, στό κέντρο ἦταν ὁ Σταυρός, δεξιά του ἄγκυρα στήν ὁποία ἦταν τυλιγμένο ἓνα φίδι καί πάνω ἀπό τό κεφάλι του ἓνα πουλί πού χτυποῦσε τή γλώσσα τοῦ φιδιοῦ καί ἀριστερά ἦταν λόγχη καί κάτω ἀπ' αὐτή ἡ ἡμισέληνος μέ τά ἄκρα πρὸς τά κάτω. Δεξιά καί ἀριστερά τοῦ Σταυροῦ ἦταν γραμμένες οἱ λέξεις “Ἐλευθερία ἢ Θάνατος”. Ἡ σημαία αὐτή ὑψώθηκε στό Δημογεροντιακό κατάστημα καί στά πλοῖα μέσα σ' ἓνα ἐορταστικό κλίμα.

Ἡ Δημογεροντία ἔδωσε στά πλοῖα καί τά πληρώματα ὁδηγίες συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους καί πρὸς τά πλοῖα πού ἔπιαναν. Ἰδιαίτερα θά ἔπρεπε νά ἦταν προσεκτικοί στή συμπεριφορά τους πρὸς τά εὐρωπαϊκά πλοῖα. Ἐπειδὴ τά ἔξοδα τοῦ πολέμου ἦταν τεράστια, ἡ Διοίκηση ψήφισε νόμο γιά τή διανομή τῶν λαφύρων. Τό 1/3 ἐλάμβανε ἡ Κοινότητα, τό ἄλλο τά πλοῖα καί

τό τελευταῖο τά πληρώματα. Ἄλλος νόμος προέβλεπε ἄμοιβές καί συντάξεις γιά ἀνδραγαθίες στόν πόλεμο, γιά ἀνάπηρους, χῆρες καί ὀρφανά πολέμου.

Ἡ δράση τῶν ψαριανῶν πλοίων ἐκτεινόταν σ' ὅλα τά δυτικά μικρασιατικά παράλια, τή Μακεδονία καί Θράκη. Δέν ξέφευγε ὁθωμανικό πλοῖο. Μετά τήν ἐπιχείρηση οἱ Ψαριανοί κατευθύνονταν στά Ψάρα καί παρέδιδαν στήν Κοινότητα τούς αἰχμαλώτους, τά λάφυρα καί τά πλοῖα πού ἔπιαναν. Φρόντιζαν ἐπίσης νά ἀφαιρέσουν ἀπό τά ὁθωμανικά πλοῖα τόν ἐξοπλισμό τους καί τά πυροβόλα τά διέθεταν γιά τήν ὁχύρωση τοῦ νησιοῦ. Δημιούργησαν κανονιοστάσια, ἄνοιξαν χαρακώματα στό νησί, ἔφτιαξαν στρατῶνες. Μετέφεραν ἀκόμη στό νησί πυροβόλα πού προμηθεύτηκαν ἀπό τή Μάλτα. Πρός ἀποτελεσματικότερη δράση κατασκεύασαν πυρπολικά οἱ ἴδιοι, μέ τίς ὁδηγίες Ψαριανῶν πού εἶχαν πολεμήσει μέ τούς Ρώσους στή ναυμαχία τοῦ Τσεσμέ καί οἱ ὅποιοι γνώριζαν τήν κατασκευή τοῦ πυρπολικοῦ, τό ὅποιο καί χρησιμοποίησαν μέ ἐπιτυχία κατά τίς ναυτικές ἐπιχειρήσεις.

Τό πυρπολικό ἀναδείχθηκε σπουδαῖο ὄπλο κατά τή διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης. Αὐτό φάνηκε ἀπό τήν ἀρχή τοῦ ἀγώνα, ὅταν ὁ ψαριανός πυρπολητής Δημήτριος Γ. Παπανικολής, πυρπόλησε τό ὁθωμανικό δίκροτο στήν Ἐρεσσό τῆς Λέσβου (27-5-1821). Αὕτη ἡ ἐπιτυχία ὁδήγησε τούς Ψαριανούς στήν ἀπόφαση νά γενικεύσουν τή χρησιμοποίησή του. Σπουδαῖος κατασκευαστής πυρπο-

λικῶν ἀναδείχθηκε ὁ Ἰωάννης Κων. Δημολίτσας, γνωστός μέ τό παρεπώνυμο Πατατοῦκος, καταγόμενος ἀπό τήν Πάργα τῆς Ἡπείρου, πού ἔμενε στά Ψαρά καί ταξίδευε μέ ψαριανά πλοῖα.

Σέ πυρπολικά οἱ Ψαριανοί μετέτρεπαν τά παλιά πλοῖα πού ἦταν καί βραδυκίνητα. Στό ἐπάνω κατάστρωμα τοῦ πλοίου, κατά μῆκος κάθε πλευρᾶς του, ἄνοιγαν τρύπες, τοὺς ρούμπους, καί ἀπό κάτω, ἔβαζαν μικρό βαρέλι μέ μπαρούτι. Κατά μῆκος τῶν πλευρῶν τοῦ καταστρώματος καί ὑποστρώματος ἔφτιαχναν ἀγωγούς γεμάτους μέ εὐφλεκτες ὕλες. Ἡ φωτιά ἔμπαινε ἀπό τήν πρύμνη. Τό κύτος τοῦ σκάφους ἦταν γεμάτο ἀπό πίσσα, θειάφι, νάφθα, ξύλα μέ ρητίνη καί μπαρούτι. Ὅλα ἦταν ποτισμένα μέ πίσσα.

Τά πυρπολικά ἐπενέβαιναν, ὅταν οἱ καιρικές συνθήκες ἦταν κατάλληλες. Κατά τήν ἐξέλιξη τῆς ναυμαχίας, ἐπωφελοῦμενα ἀπό τήν ταραχή καί τή σύγχυση, περνοῦσαν μέσα ἀπό διασταυρούμενα πυρά καί ἔπεφταν κοντά στό ἐχθρικό πλοῖο, ἔριχναν τοὺς γάντζους καί τό ἀγκίστρωναν. Σίγουροι πιά γιά τό ἀποτέλεσμα ἔμπαιναν στήν βάρκα. Τελευταῖος ἔμπαινε σ' αὐτήν ὁ κυβερνήτης, ἀφοῦ προηγουμένως ἔβαζε φωτιά στό πυρπολικό. Τά τουρκικά πλοῖα, μεγάλα καί δυσκίνητα, δύσκολα μποροῦσαν νά ἀντιδράσουν κάνοντας ἐλιγμούς, ὅταν δέ οἱ φλόγες τύλιγαν τό πλοῖο, οἱ ναῦτες πανικόβλητοι ζητοῦσαν τή σωτηρία στίς βάρκες. Τίς περισσό-

τερες φορές οί ἀπώλειες ἦταν τεράστιες, ἰδιαίτερα ὅταν ἀνατινασσόταν ἡ πυριτιδαποθήκη τοῦ πλοίου.

Ἐκτός ἀπό τίς καταδρομικές ἐπιχειρήσεις, καθὼς καί ἐκεῖνες πού ἀναλάμβαναν μέ ἐντολή τῆς Διοικήσεως, οἱ Ψαριανοί εἶχαν νά διαχειριστοῦν τό ὀξύτατο προσφυγικό πρόβλημα. Στά Ψαρά εἶχαν καταφύγει πολλοί Μικρασιάτες Ἕλληνες, κυρίως τῶν παραλίων, στήν προσπάθειά τους νά ἀποφύγουν τήν τουρκική ἀπειλή. Οἱ πρόσφυγες ἔγιναν ἀκόμη περισσότεροι, μετά τήν Καταστροφή τῆς Χίου. Ἡ κατάσταση αὕτη δημιουργοῦσε ὀξύτατο ἐπισιτικό πρόβλημα, ἐνῶ ὁρατός ἦταν ὁ κίνδυνος νά ξεσπάσει λοιμική ἀσθένεια. Οἱ ναυτικές δυνάμεις τοῦ νησιοῦ ἐνεργοῦσαν κάτω ἀπό τίς ἐντολές τῆς Βουλῆς τῶν Ψαρῶν καί ὄχι τῆς Δημογεροντίας. Ἡ Βουλή βρισκόταν σέ ἐπαφή μέ τήν Ἑλληνική Διοίκηση καί ἀπό κεῖ ἐλάμβανε ἐντολές. Τό ἐπαναστατικό μέτωπο εἶχε ἀρκετά ἀνοίξει καί οἱ ψαριανές δυνάμεις δυσκολεύονταν νά δροῦν πρός βοήθεια ὅλων τῶν ἐπαναστατημένων περιοχῶν (Κασσάνδρας, Ὀλύμπου, Εὐβοίας κ.λπ.).

Ἡ ἐπανάσταση τῆς Χίου, στήν ὁποία συνέπραξαν οἱ Σαμιῶτες, μέ ἀρχηγό τόν Λυκοῦργο Λογοθέτη, δέν εἶχε βρεῖ σύμφωνους τοὺς Ψαριανούς, ὅμως προσέφεραν βοήθεια σέ πολεμοφόδια ἐπὶ πληρωμῇ. Τῇ μεταφορὰ τουρκικῶν στρατευμάτων στή Χίο ἦταν ἀδύνατο νά ἀποτρέψουν οἱ μικρές δυνάμεις τῶν Ψαρῶν πού ἀρκέστηκαν στή διάσωση τῶν θυμάτων τῆς Καταστροφῆς τῆς Χίου

στά Ψαρά καί τοῦ Λυκούργου Λογοθέτη στή Σάμο. Τήν ἴδια ὥρα οἱ Ψαριανοί ἀπέτρεψαν νά δημιουργηθεῖ ἕνα ἀκόμη ἐπαναστατικό μέτωπο στή Μυτιλήνη. Μετά τήν Καταστροφή τῆς Χίου ἔφτασαν οἱ στόλοι Ὑδρας καί Σπετσῶν στά Ψαρά, ἐνῶ ἐμφανές ἦταν ὅτι μεταξύ τους δέν εἶχαν καί τίς καλύτερες σχέσεις. Γρήγορα ἡ σπετσιώτικη μοίρα ἀπέπλευσε γιά Κρήτη.

Στά Ψαρά ἔμειναν ἡ ὑδραῖικη καί ψαριανή μοίρα σχεδιάζοντας τίς ἐπόμενες κινήσεις τους. Ἀπό ἕνα τυχαῖο γεγονός ξεκίνησε ἡ ἐπιχείρηση τοῦ Κανάρη στή Χίο. Μερικοί Ψαριανοί πού διασκέδαζαν σέ ταβέρνα σκέφτηκαν νά ζητήσουν ἀπό τή Βουλή τῶν Ψαρῶν νά τούς δώσει ἕνα πυρπολικό μέ τό ὁποῖο νά χτυπήσουν τόν τουρκικό στόλο πού ναυλοχοῦσε στό λιμάνι τῆς Χίου. Μάλιστα κατέστρωσαν καί τό σχέδιο δράσης. Στή Βουλή ὑποστήριξαν τήν πρότασή τους καί ὑπέδειξαν ὡς κυβερνήτη τοῦ πυρπολικοῦ τόν Κων. Κανάρη. Ἡ Βουλή συγκατάνευσε, ἀφοῦ πρῶτα ἐρωτήθη ὁ Κανάρης, ὁ ὁποῖος ἀποδέχθηκε τήν ἀνάληψη τοῦ ἐγχειρήματος, ἀφοῦ προηγουμένως πῆρε τή συγκατάθεση τοῦ πληρώματος τοῦ πυρπολικοῦ. Τήν ἀπόφαση αὐτή ἡ Βουλή τῶν Ψαρῶν κοινοποίησε στόν ναύαρχο Ἄνδρ. Μιαούλη ζητώντας τή δική του συνδρομή καί συμμετοχή. Στήν πρόσκληση ἀνταποκρίθηκε ὁ Ὑδραῖος ναύαρχος, στέλλοντας δύο πλοῖα καί τό πυρπολικό τοῦ Ἄνδρ. Πιπίνου. Ἀλλά δύο πλοῖα διέθεσαν οἱ Ψαριανοί μέ τό πυρπολικό τοῦ Κων. Κανάρη. Τά ψα-

ριανά πλοῖα κινήθηκαν ἀπό τό βόρειο μέρος τῆς Χίου καί τά ὑδραῖικα ἀπό τό νότιο καί παρέπλεαν στό ἀνατολικό μέρος τῆς Χίου. Τή νύχτα τῆς 6-6-1822 τά πυρπολικά βρῆκαν τήν εὐκαιρία καί πέρασαν τίς τουρκικές φρουρές καί ἔπεσαν στό δίκροτο, τήν ὑποναυαρχίδα ὁ Πιπίνος καί στή ναυαρχίδα ὁ Κανάρης. Τό ἐγχείρημα τοῦ Πιπίνου ἀπέτυχε, ὁ Κανάρης ὁμως πέτυχε. Ἡ ναυαρχίδα ἔγινε παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὁ ναύαρχος Καραλής χτυπήθηκε ἀπό τό κατάρτι τοῦ πλοίου πού καιγόταν, καί πέθανε, ὅταν τόν μετέφεραν στήν ἀκτή. Οἱ δύο πυρπολητές, ἐπωφελοῦμενοι ἀπό τή γενική σύγχυση καί τόν πανικό, διέφυγαν μέ τίς βάρκες τους, περνώντας μέσα ἀπό τόν ἐχθρικό στόλο καί κατευθύνθηκαν στά νότια, ὅπου τούς περίμεναν τά πλοῖα πού τούς ὁδήγησαν στά Ψαρά. Ἐκεῖ τούς ὑποδέχτηκε κλῆρος καί λαός καί τούς συνόδευσε στόν ναό τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ὅπου ἔγινε δοξολογία.

Μετά τήν πυρπόληση τῆς ναυαρχίδας ὁ τουρκικός στόλος κατευθύνθηκε στή Μυτιλήνη, φοβούμενος τήν ἐπανάληψη τοῦ ἐγχειρήματος καί στή συνέχεια μπῆκε στά στενά τοῦ Ἑλλήσποντου γιά μεγαλύτερη ἀσφάλεια. Ὁ ὑδραῖικος στόλος ἐπέστρεψε στή βάση του. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Κανάρη ἔγινε γνωστή σ' ὅλη τήν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα πού ἔσπευσε μέ ἐπιστολές νά ἐκφράσει τή χαρά καί τόν ἐνθουσιασμό της γιά τό γεγονός, ἐνῶ ἰδιαίτερη ἐντύπωση προξένησε στήν Εὐρώπη πού στάθηκε ἑκπληκτη μπροστά στό κατόρθωμα τοῦ Κανάρη, ὁ

*Ἡ πυρπόλησις εἰς Χίον
τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ἀπὸ τόν Κανάρη.*

ὁποῖος ἔγινε τό πρόσωπο τῆς γενναιότητος, τῆς τόλμης καί τῆς ψυχικῆς ἄσκησις ἀντιμετώπισης τοῦ κινδύνου. Οἱ Ψαριανοί σέ συνεργασία μέ τούς Ὑδραίους καί Σπετσιῶτες παρακολουθοῦσαν τίς κινήσεις τοῦ τουρκικοῦ στόλου καί ἐπενέβαιναν, ὅπου ἐκρίνετο ἀπαραίτητο, ὅπως στόν Ἀργολικό κόλπο. Καί εἶναι γεγονός ὅτι στόν κατά θάλασσα ἀγώνα οἱ Ἑλληνικές δυνάμεις σημείωναν πάντα ἐπιτυχίες.

Στίς 28-10-1822 ὁ Κανάρης πυρπόλησε δίκροτο στήν Τένεδο. Τό δίκροτο διέθετε ὅπλισμό σέ δύο ἐπάλληλα πυροβολεῖα. Στό κατώτερο ἦταν τά βαριά πυροβόλα καί στό ἀνώτερο τά ἐλαφρότερα. Τό νέο κατόρθωμα ἐνέσπειρε μεγάλο φόβο στούς Τούρκους καί πανικό, ὅταν ἀντιλαμβάνονταν τήν παρουσία πυρπολικοῦ.

Μεγάλο πρόβλημα γιά τούς Ψαριανούς ἦταν τό προσφυγικό. Σέ μιά προσπάθεια νά ἀποφύγουν ἐπιδημίες ἀπό τήν ὑπερσυγκέντρωση πληθυσμοῦ μετέφεραν μέ τά πλοῖα τους καί μέ δικές τους δαπάνες πρόσφυγες ἀπό τίς Κυδωνίες καί τά Μοσχονήσια, καθώς καί Χιῶτες, σέ διάφορα νησιά. Ὅμως μέγας ἦταν ὁ ἀριθμός τῶν προσφύγων πού παρέμειναν στά Ψάρα. Ἀποτέλεσμα νά ξεσπάσει ἐπιδημία, πού δύσκολα μποροῦσε νά ἀντιμετωπιστεῖ, ἀφοῦ δέν ὑπῆρχαν γιατροί καί τά θεραπευτικά μέσα ἦταν λιγοστά. Τό Μοναστήρι τῶν Ψαρῶν μέ ἀπόφαση τῆς Βουλῆς μετατράπηκε σέ Νοσοκομεῖο μέ γιατρό καί νοσοκόμους καί πάρθηκαν μέτρα πού περι-

όρισαν τό κακό. Στό διάστημα ἀπό τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1822 ἕως τόν Μάρτιο τοῦ 1823 πολλοί -καί ντόπιοι καί πρόσφυγες- ἔχασαν τή ζωή τους ἀπό τήν ἐπιδημία. Στή δύσκολη αὐτή ἐποχή οἱ Ψαριανοί καί κυρίως οἱ Ψαριανές προσέφεραν τίς ὑπηρεσίες τους στούς ἀσθενεῖς μέ προθυμία καί φρόντιζαν νά τούς ἐφοδιάζουν μέ τροφίμα, ἐνδύματα, κλινοσκεπάσματα καί ἄλλα χρειώδη.

Ἡ δράση τῶν ψαριανῶν πλοίων καί ἰδιαίτερα τῶν πυρπολικῶν στό Αἰγαῖο περιορίζε τήν παρουσία τοῦ τουρκικοῦ στόλου καί τή δυνατότητα μεταφορᾶς τουρκικῶν δυνάμεων στήν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα. Ἦταν ἀναμενόμενο νά ἐκδηλωθεῖ ἡ τουρκική ἀντίδραση πού λογικά θά ἐπικεντρωνόταν στήν ἐξουδετέρωση τῆς δυνάμεως τῶν Ψαρῶν. Οἱ Ψαριανοί γνωρίζοντας αὐτό φρόντισαν νά μεταφέρουν τούς πρόσφυγες ἀπό τά Ψαρά, ὥστε νά μποροῦν νά ἀντιμετωπίσουν τούς Τούρκους, χωρίς περὶ σπασμούς καί ἐμπόδια.

Λέγεται ὅτι ὁ Σουλτάνος, ἀποδέκτης παραπόνων τῶν ὑπηκόων του γιά τή συμπεριφορά τῶν Ψαριανῶν, πῆρε τόν χάρτη τοῦ Αἰγαίου στά χεῖρα του, εἶδε τά Ψαρά καί ἐξοργισμένος ἔξυσε μέ τό νύχι του τά Ψαρά ἀπό τόν χάρτη καί ὀρκίστηκε νά τά καταστρέφει καί νά βάλει τέλος στίς καταδρομικές ἐπιχειρήσεις καί στή δράση τῶν πυρπολικῶν τῶν Ψαριανῶν. 130 πλοῖα τοῦ τουρκικοῦ στόλου μέ τόν ναύαρχο Χοσρέφ βγήκαν ἀπό τόν Ἑλλήσποντο μέ κατεύθυνση πρὸς τά Ψαρά. Μέ βάση τό κοινό σχέ-

διο Τούρκων καί Αἰγυπτίων ὁ αἰγυπτιακός στόλος κινήθηκε πρὸς Κρήτη καί Κάσο, τήν ὁποία καί κατέστρεψε. Τά Ψαρά διέτρεχαν ἄμεσο κίνδυνο καί ζητοῦσαν ἀπεγνωσμένα βοήθεια ἀπὸ τῆ Διοίκησης, στρατιωτική δύναμη, πολεμοφόδια, χρήματα. Μέχρι τότε ἐκινούντο μέ τίς δικές τους οἰκονομικές δυνατότητες, χωρίς νά ἔχουν πάρει καμιά ἀποζημίωση.

Δυστυχῶς οἱ ἔκτακτες συνθηκες δέν ἐπιτρέπουν τή λήψη σωστῶν ἀποφάσεων. Ἡ πίεση καί ὁ κίνδυνος ὀδηγοῦν σέ βεβιασμένες καί λανθασμένες ἐνέργειες. Στίς 8-6-1824 οἱ Ψαριανοί ἀπεφάσισαν νά πολεμήσουν στή στεριά καί μάλιστα ἀφαίρεσαν τά πηδάλια ἀπὸ τά πλοῖα καί τά πλοῖαρια, γιά νά δείξουν στούς πρόσφυγες ὅτι δέν θά ἐγκατέλειπαν αὐτούς καί τούς μισθοφόρους Μακεδόνες πού εἶχαν προσλάβει γιά τήν ἄμυνα τοῦ νησιοῦ. Ἡ περίμετρος τῶν Ψαρῶν ἦταν 16 μίλια καί οἱ ὑπερασπιστές 3.000 ἄντρες (1.300 Ψαριανοί, 700 πάροιχοι, 1.027 μισθοφόροι). Δέν ὑπῆρχε συνεπῶς ἐπαρκὴς κάλυψη. Ἡ φρουρά τῶν Ψαριανῶν καί τῶν Μακεδόνων δέν ἦταν δύσκολο νά ἐξουδετερωθεῖ. Τά περί προδοσίας δέν ἀνταποκρίνονται στήν ἀλήθεια. Οἱ προδότες διαφεύγουν, δέ σκοτώνονται μαχόμενοι. Μέ εὐκολία ἀποδίδομε τίς συμφορές σέ προδοσία, ἐνῶ εἶναι ἀνάγκη νά ἐμβαθύνουμε στούς λόγους πού ὀδήγησαν σ' αὐτές.

Ἀκολουθεῖ καί δεύτερο λάθος. Δυνάμεις Ὑδραίων καί Σπετσιωτῶν κινήθηκαν στίς 17-6-1824 ὅχι πρὸς τά

κινδυνεύοντα Ψαρά, αλλά προς τήν Κάσο πού είχε ήδη καταστραφεί. Στίς άλλεπάλληλες έκκλησεις τῶν Ψαριανῶν πρὸς τή Διοίκηση ἡ τελευταία προφασίζοταν ἔλλειψη χρημάτων. Τά χρήματα ἔφταναν νά κινηθεῖ ὁ στόλος πρὸς τήν Κάσο, χωρίς νά ὑπάρχει λόγος, καί ἦταν ἀνεπαρκή γιά νά κατευθυνθοῦν πρὸς τά κινδυνεύοντα Ψαρά; Ἀργότερα μίλησαν ὅτι ἦταν σφάλμα. Οἱ Ἑλληνικές ναυτικές δυνάμεις θά ἔπρεπε νά δώσουν προτεραιότητα στά Ψαρά καί νά μήν κωφεύσουν στίς ἀγωνιώδεις έκκλησεις τῶν Ψαριανῶν. Εἶχαν ὑποχρέωση ἀπέναντι στήν τεράστια προσφορά τους στόν ναυτικό ἀγῶνα. Ἡ Κυβέρνηση ἔδειξε ἀκατανόητη ἀδράνεια, ἀδιαφορία, ἀνικανότητα καί ἀπροθυμία. Ἀλλά ἡ διχόνοια πού εἶχε ξεσπάσει δέ βοηθοῦσε στή λήψη ὀρθῶν ἀποφάσεων σέ ἐπίπεδο Κυβέρνησης, ὅπως καί οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στά τρία νησιά πού ἦταν κι αὐτές προβληματικές.

Στίς 16-6-1824 ὁ τουρκικός στόλος πλησίασε στά Ψαρά πρὸς κατόπτευση. Στίς 17-6-1824 ἡ Βουλή ζητεῖ γιά μιά ἀκόμη φορά τή συνδρομή τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἀπό τήν Ἑλληνική Διοίκηση, γιά νά μπορέσει νά ἀντιμετωπίσει τήν ἀπειλή. Στίς 20-6-1824 οἱ Τοῦρκοι βρίσκονται στά Ψαρά. Οἱ Ψαριανοί δέν ἔδειξαν φόβο ἀπέναντι στίς δυνάμεις τοῦ ναυάρχου Χοσρέφ. Δέν εἶχαν στό μυαλό τους σκέψη γιά συμβιβασμό καί συνθηκολόγηση, ἀλλά γιά ἀγῶνα μέχρι τό τέλος. Πίστευαν ὅτι θά καταφέρουν, ὅπως τόσες φορές. Εἶχαν ὑπερβολική

αὐτοπεποιθήση καί ἐμπιστοσύνη στίς δυνάμεις τους. Ὅμως οὔτε οἱ δυνάμεις τους ἦταν ἀρκετές, οὔτε καί ἡ βοήθεια ἀπό τήν κεντρική Διοίκηση ἐξασφαλισμένη. Ἐσφαλμένη ἦταν ἡ ἀπόφασή τους νά ἀναμετρηθοῦν στή στεριά καί νά ἀφαιρέσουν τά πηδάλια τῶν πλοίων, κάτι πού ἀπέκλειε τόν μοναδικό τρόπο διαφυγῆς.

Τήν ἐποχή ἐκείνη τά Ψάρα εἶχαν 7.000 κατοίκους καί 23.000 πρόσφυγες. Ὁ προσφυγικός πληθυσμός ἦταν πολύ μέγας, παρά τό γεγονός ὅτι οἱ Ψαριανοί προσπάθησαν καί πέτυχαν νά διοχετεύσουν ἀρκετούς σέ νησιά καί αὐτό γιά νά ἀποφύγουν ἐκδήλωση λοιμικῆς νόσου – τήν ὁποία καί δέν ἀπέφυγαν. Οἱ πρόσφυγες ὅμως, πού ἀπέμειναν στό νησί καί δέν ἤθελαν νά φύγουν τίς ὥρες ἐκεῖνες, δημιουργοῦσαν πολλά προβλήματα καί δυσκόλευαν τούς χειρισμούς. Τό νησί ἦταν ὀχυρωμένο μέ 310 κανόνια. 60 κανόνια εἶχαν ἀφαιρέσει ἀπό τά πλοῖα τους τελευταία ἐνισχύοντας τήν ὀχύρωση τοῦ νησιοῦ. Οἱ Ψαριανοί διέθεταν ἀκόμη 9 πλοῖα καί 9 πυρπολικά μέ πηδάλια.

Μετά ἀπό δύο ἀποτυχημένες ἀπόπειρες οἱ Τοῦρκοι ἀποβιβάστηκαν στίς 22-6-1824 στό βόρειο μέρος τοῦ νησιοῦ, στόν ὁρμίσκο τοῦ Μαρκάκη, ἐκμεταλλεόμενοι τή γαλήνη στή θάλασσα, τήν ἀσθενέστερη ὀχύρωση καί τό ὀλιγάριθμο τῶν ὑπερασπιστῶν πού σκοτώθηκαν σχεδόν ὅλοι. Ἐτσι κατάφεραν νά ἀποβιβάσουν μεγάλες δυνάμεις πού κινήθηκαν πρὸς τόν νότο, ὅπου ἦταν ἡ πόλη.

Χάρτης αποβάσεως τοῦ Χοσρέφ Πασά εἰς τὰ Ψάρα.

Ἐκαμψαν τήν ἀντίστασιν τῶν μαχητῶν στό πέρασμά τους στίς θέσεις Φτελιό, στ' Ἀρβανίτη τά καλύβια, τό Ἀρχοντίκι. Λόγω τῆς προέλασης τῶν Τούρκων τά γυναικόπαιδα κλείστηκαν στό Παλιόκαστρο καί ἄλλα κατευθύνθηκαν στά πλοῖα, γιά νά σωθοῦν. Οἱ Τοῦρκοι κατέλαβαν καί κατέστρεψαν τήν πόλιν καί τή λαφυραγώγησαν. Περίπου 352 γυναῖκες καί παιδιὰ πνίγηκαν προσπαθώντας νά σωθοῦν.

Μετά οἱ Τοῦρκοι κινήθηκαν κατά τοῦ Παλιόκαστρου ἀπ' ὅλες τίς πλευρές. Οἱ Ψαριανοί γιά ἄρκετό διάστημα ἀπέκρουαν τίς ἐπιθέσεις. Παράλληλα φρόντισαν νά σώσουν τά γυναικόπαιδα πού εἶχαν καταφύγει ἐκεῖ, ἐπιβιβάζοντάς τα σέ πλοῖα. Στήν ὑπεράσπιση τοῦ Παλιόκαστρου εἶχαν ἀπομείνει 150 πολεμιστές πού θά πολεμοῦσαν μέχρι ἐσχάτων καί τά γυναικόπαιδα, πού δέν κατάφεραν νά γλυτώσουν, συγκεντρώθηκαν ἐκεῖ. Οἱ Τοῦρκοι ἄρχισαν νά ἐπιτίθενται κατά κύματα. Οἱ ὑπερασπιστές τοῦ Παλιόκαστρου ἀμύνονταν σθεναρά, ἀλλά οἱ ἐπιτιθέμενοι ἦταν χιλιάδες. Οἱ ἀγωνιστές ἄρχισαν νά κάμπτονται. Ἡ ἀναμέτρηση γινόταν στήθος μέ στήθος. Σύμφωνα μέ ἀπόφαση πού εἶχε ληφθεῖ, ὁ Ἀντώνιος Βρατσάνος, ἀφοῦ πῆρε συγχώρεση ἀπό τόν πατέρα του Δημήτριο Βρατσάνο, Πρόεδρο τῆς Βουλῆς τῶν Ψαρῶν, ἀνατίναξε τήν πυριτιδαποθήκη, τήν ὥρα πού οἱ Τοῦρκοι εἶχαν μπεῖ μέσα σ' αὐτή. Κανείς ἀπό τοὺς μαχητές τοῦ Παλιόκαστρου δέ σώθηκε, παρά μόνο μερικές γυ-

ναϊκές. Στή συνέχεια οί Τουρκοί ἔσβησαν καί τίς τελευταῖες ἐστίες ἀντίστασης τῶν ἀγωνιστῶν τῶν νησίδων «Ἅγιο Νικολάκι» καί «Φτελιό». Στά Ψαρά, κατά τόν ποιητή Διονύσιο Σολωμό, “περπατᾷ ἡ Δόξα μονάχη”.

Ἀνεπανάληπτη ἡ Θυσία στήν ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας. Τά Ψαρά γίνονται τό φωτεινό ὄροσημο πού δείχνει τόν δρόμο, πού γιά νά τόν διανύσει κανεῖς ἀπαιτεῖται ἀφάνταστο ψυχικό σθένος, αὐταπάρνηση, ἀνδρεία, γνώση τοῦ κινδύνου ἀλλά καί περιφρόνηση. Δύσκολη ἡ πορεία πού ἐπέλεξαν οἱ τιτανομάχοι, οἱ ἀπτόητοι πρόμαχοι. Εἶναι ἡ πορεία τοῦ χρέους καί τῆς θυσίας πού χιλιάδες χρόνια στήν ἱστορία ἀκολουθεῖ ὁ Ἑλληνισμός. Τά μικρά καί ἄσημα Ψαρά, ἡ κουκίδα στόν χάρτη τοῦ Σουλτάνου, γίνεται ὁ πολυθρύλητος βράχος, τό νησί σύμβολο τοῦ Μεγαλείου καί τῆς Δόξας.

Ἡ Καταστροφή τῶν Ψαρῶν ὑπῆρξε μεγάλο πλήγμα γιά τό μαχόμενο Ἑλληνισμό, τραῦμα ἀνεπούλωτο. Τά πλοῖα τῶν Ψαρῶν, ὅσα σώθηκαν, μετέφεραν συνέχεια πρόσφυγες ἀπό τά Ψαρά στά νησιά Σύρο, Τήνο, Μύκονο, Σπέτσες, Σκύρο, Ἄνδρο, Πάρο, Κέα, Πόρο. Πολλά νησιά ἀνοχύρωτα καί χωρίς πλοῖα μέ πληθυσμό ἀπειροπόλεμο δήλωναν ὑποταγή στούς Τούρκους, προκειμένου νά σώσουν τή ζωή τους. Γενικά ὑπῆρχε ἕνα κλίμα ἀπογοήτευσης καί πανικοῦ. Τά λείψανα τῆς Καταστροφῆς τῶν Ψαρῶν χωρίς βοήθεια, περιέφεραν τήν ἀθλιότητά τους ἀπό νησί σέ νησί. Εἶχαν διασωθεῖ 1.181 οἰκογένειες (3.614

ἄτομα). Εἶχαν βρεῖ τόν θάνατο στά Ψαρά 484 ἄντρες, 1.000 γυναῖκες καί παιδιά καί 2.000 εἶχαν αἰχμαλωτιστεῖ. Ἀπό τούς μισθοφόρους εἶχε σωθεῖ τό $\frac{1}{3}$ καί ἀπό τούς πρόσφυγες οἱ μισοί. Ἀπό τόν ψαριανό στόλο διασώθηκαν 16 πλοῖα, 7 πυρπολικά καί 100 μικρά πλοῖα. Τά πυρπολικά, αὐτό τό φοβερό ὄπλο στά χέρια τῶν Ψαριανῶν, ἀδρανοποιοῦνταν ἀπό τήν ἄπνοια. Δέν ἔφταναν τά τραγικά λάθη πού σημειώθηκαν ἐπιχειρησιακά, ἀλλά εἴχαμε καί τίς μοιραῖες συμπτώσεις.

Πίναξ τοῦ Ὀλοκαυτώματος τῶν Ψαρῶν.

Ἡ Ἑλληνική Διοίκηση ἐξέφρασε τή συμπάθειά της στούς δυστυχεῖς Ψαριανούς καί παρακινεῖ νά συνεχίσουν τόν ἀγῶνα ὑποσχόμενη νά περιθάλπει τίς οἰκογένειές τους. Ἡ βοήθεια περιορίστηκε σέ 2.000 κιλά σιταριοῦ. Μόνον ὁ ψαριανός ἐθνικός Εὐεργέτης Ἰωάννης Βαρβάκης τούς ἔδωσε ἀρκετά χρήματα, ἐνδύματα καί ἓνα μεγάλο ποσό γιά τήν ἐξαγορά αἰχμαλώτων, ὅταν μετέβη ἀπό τή Ζάκυνθο στή Μονεμβασιά, ἐκεῖ πού ὑπῆρχαν πολλοί Ψαριανοί πρόσφυγες. Ἀπό τή Διοίκηση οἱ Ψαριανοί εἰσέπρατταν ἐπαίνους καί λόγους παραμυθίας. Αὐτά ὅμως δέ χόρταιναν τήν πείνα τους καί δέν σκέπαζαν τή γύμνια τους. Πόσο διαφορετική ἦταν ἡ συμπεριφορά ἡ δική τους σ' ὅλους ἐκείνους πού τά προηγούμενα χρόνια εἶχαν καταφύγει πρόσφυγες στά Ψαρά...

Παρά τίς δοκιμασίες πού περνοῦσαν οἱ Ψαριανοί ἐντάχθηκαν πάλι στόν ἐθνικό στόλο συμμετέχοντας στίς ἐπιχειρήσεις του. Μοίρα τοῦ στόλου τοῦ ἐλληνικοῦ κατέστρεψε τουρκική μοίρα στά Ψαρά καί ἀργότερα ὁ ἐλληνικός στόλος κατενίκησε τόν τουρκικό στή Μυκάλη, στήν Ἀλικαρνασσό, στόν Κόλπο τοῦ Γέροντα, στήν Ἰκαρία. Οἱ ἐπιτυχίες αὐτές τῶν Ἑλλήνων ὁδήγησαν τόν Χοσρέφ στήν ἀπόφαση νά ἐπιστρέψει στή βάση του. Ἀναμφίβολα ἡ συμμετοχή τῶν ψαριανῶν πλοίων στίς ἐπιχειρήσεις τοῦ στόλου εἶχε περιοριστεῖ ἀλλά δέν εἶχε ἐκμηδενιστεῖ. Παρακολουθοῦσαν τίς κινήσεις τοῦ τουρκικοῦ στόλου σέ Μικρασιατικά παράλια, Σάμο, Μυτιλήνη, Κορινθιακό,

ἐπενέβαιναν στήν κατάλληλη ὥρα καί ἀνέτρεπαν τά σχέδια του. Τά ἐπόμενα χρόνια οἱ Ψαριανοί συμμετεῖχαν σέ ἐπιχειρήσεις γύρω ἀπό Στερεά Ἑλλάδα, Παγασητικό καί Πελοπόννησο. Ὁ ἀπελευθερωτικός ἀγώνας περατώθηκε μέ τή δημιουργία ἀνεξάρτητου Ἑλληνικοῦ κράτους μέσα στά ὅρια τοῦ ὁποίου δέν συγκαταλέγονταν τά Ψαρά.

Μετά τή σύσταση τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους πολλοί Ψαριανοί ἀγωνιστές ὑπηρέτησαν στόν ἐλληνικό στόλο, τό πολεμικό ναυτικό, καί εἶχαν ἐξέλιξη στήν ἱεραρχία. Κάποιοι χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τήν Κυβέρνηση σέ διοικητικές θέσεις στίς ἐπαρχίες τοῦ κράτους καί τά νησιά, ὡς ἐπαρχοί, φρούραρχοι, λιμενάρχες, τελῶνες, φροντιστές κ.λπ. Αὐτοί διέμεναν σέ περιοχές πού εἶχαν ὀριστεῖ ἔδρες τῆς Διίκησης (Αἴγινα, Ναύπλιο, Ἀθήνα). Ἀρκετοί βεβαρημένοι ἀπό τά χρόνια περίμεναν τίς τιμητικές συντάξεις ἢ τίς ἀποζημιώσεις γιά τίς ἐκδουλεύσεις τους κατά τόν ἀγῶνα. Τά χρόνια ὅμως περνοῦσαν καί οἱ περισσότεροι πέθαναν χωρίς τή δικαίωση. Τελικά ὅλες αὐτές οἱ ἀπαιτήσεις, τά Κατάστιχα μέ τά ὀνόματα τῶν δικαιοῦχων, τῶν πλοίων καί τῶν πυρπολικῶν καί τά ποσά πού τοὺς ὀφείλονταν ἔμειναν τά ἀδιάφευστα ἀποδεικτικά στοιχεῖα τῆς μεγάλης προσφορᾶς τῶν Ψαριανῶν στόν ὑπέρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, ὅπως καί οἱ αἰτήσεις μέ τίς βεβαιώσεις πλοιάρχων καί ναυάρχων γιά τή συμμετοχή τῶν ἀγωνιστῶν τῶν Ψαρῶν σέ ἐπιχειρήσεις τοῦ στόλου, σέ ναυμαχίες, σέ καταδρομές, σέ ἀποκλεισμούς. Τά στοιχεῖα αὐτά συ-

γκεντρώθηκαν στήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη τῆς Ἑλλάδας καί ἀπετέλεσαν τό Ἀρχεῖο τῶν Ἀγωνιστῶν. Πλουσιότερη ἀκόμη εἶναι ἡ συλλογή Ἐγγράφων ἀφορώντων τόν ἀγῶνα πού ἐναπόκειται στά Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους.

Πολλοί ψαριανοί πρόσφυγες εἶχαν καταφύγει στή Σύρο. Ἐκεῖ συγκεντρώθηκαν Ψαριανοί καί ἀπό ἄλλα Κυκλαδονήσια. Στή Σύρο μαζί μέ τούς Χιῶτες δημιούργησαν ἀξιόλογη παροικία μέ ἔντονη δραστηριότητα σέ ἐμπόριο, ναυτιλία, ἀναδειχθέντες σέ σπουδαίους οἰκονομικούς παράγοντες. Ἐπιθυμία τῶν Ψαριανῶν, ἀπό πολύ νωρίς, μετά τήν καταστροφή τοῦ νησιοῦ τους, ἦταν νά ἐγκατασταθοῦν στόν Πειραιᾶ, σ' ἓνα τόπο σχεδόν ἔρημο τότε, ἀλλά τελικά τό Ἑλληνικό κράτος μέ διάταγμα τῆς 3ης Ἰουλίου τοῦ 1836 παραχώρησε γαῖες σέ πυρπολητές, ναῦτες καί ναύκληρους στήν περιοχή τῆς Ἐρέτριας τῆς Εὐβοίας πού ὀνομάστηκε Νέα Ψάρά. Πολλοί Ψαριανοί ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ γιά ἀρκετά χρόνια, ἀλλά μέ τήν παρέλευση χρόνου προτίμησαν νά ἐγκατασταθοῦν στόν Πειραιᾶ, ὁ ὁποῖος ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰ. εἶχε ὑποσκελίσει τή Σύρο καί εἶχε γίνει τό πρῶτο λιμάνι τῆς χώρας.

Ἐνα μέρος τῶν Ψαριανῶν ἐπέστρεψε στίς προγονικές ἐστίες καί μέ τήν ἐργατικότητά του κατάφερε νά ξαναδῶσει ζωή στό νησί. Ἐανάφτιαξαν τά σπίτια τους μέ τίς αὐλές καί τούς κήπους, καλλιέργησαν τά χωράφια τους, ἀσχολήθηκαν μέ τήν ἀμπελοκαλλιέργεια καί τήν παραγωγή τοῦ κρασιοῦ, τή μελισσοκομία, τήν κτηνοτροφία. Ὀνο-

μαστά προϊόντα τοῦ νησιοῦ τό κρασί, τό μέλι, τό τυρί. Ἀσκησαν κατά παράδοση τό ναυτικό ἐπάγγελμα δημιουργώντας καί πάλι ἓνα στόλο ἀπό ἱστιοφόρα καί ἀλιευτικά. Ἐξαιρετικές ἦταν οἱ σχέσεις τους μέ τούς συμπατριῶτες στή Σύρο καί τόν Πειραιᾶ καί τακτικές οἱ ἐπισκέψεις τῶν τελευταίων στή γενέτειρα. Στό β' μισό τοῦ 19ου αἰ. τά Ψάρᾶ εἶχαν ἀναγεννηθεῖ ἀπό τήν τέφρα τους. Πολλοί ἀπό τούς κατοίκους εἶχαν Ἑλληνική ὑπηκοότητα καί γιά τήν ἐξυπηρέτησή τους εἶχε συσταθεῖ ἑλληνικό ὑποπροξενεῖο στά Ψάρᾶ. Μέ τήν οἰκονομική ἄνεση πού διέθεταν ἀνακαίνισαν ναοούς καί ἐξωκκλήσια.

Σταθμό στή νεότερη ἱστορία τοῦ νησιοῦ ἀπετέλεσε ἡ ἀπελευθέρωσή του ἀπό τόν τουρικό ζυγό στίς 21-10-1912. Τότε τό ἀντιτορπιλικό "Ἰέραξ" μέ κυβερνήτη τόν Ἀντώνιο Βρατσάνο, χωρίς σημαντική τουρκική ἀντίσταση, κατέλαβε τό νησί. Κατά σύμπτωση ἓνας συνονόματος πρόγονός του εἶχε ἀνατινάξει τό Παλιόκαστρο τῶν Ψαρῶν μέ τούς μαχητές του θυσία στόν βωμό τῆς Ἐλευθερίας. Τό Ἑλληνικό κράτος τό 1920 τιμώντας τήν προσφορά τῶν Ψαρῶν παρεχώρησε σέ αὐτά Βουλευτικό προνόμιο πού καταργήθηκε τό 1935. Τό 1932 ἐπίσης ἀνεγέρθηκε τό Ἡρώο τῶν Ψαρῶν στό λιμάνι, ἔργο τοῦ γλύπτη Γεωργίου Μπονάνου ἀπό τήν Κεφαλονιά. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ὑπῆρξε γιά τή διάσωση ἀπό τήν καταστροφή κτηρίων συνδεδεμένων μέ τήν ἱστορία, ὅπως τοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῶν Ψαρῶν, τοῦ κτηρίου τῆς Δημογερο-

ντίας καί τῆς Βουλῆς τῶν Ψαρῶν, τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Ναυάρχου Ἀποστόλη, τοῦ Φάρου τῶν Ψαρῶν κ.ἄ. καί γιά τίς ἀρχαιότητες στό Ἀρχοντίκι, καθώς καί γιά τή διάσωση τῶν ἀνεμόμυλων καί τοῦ τοπίου τῆς Ὀλόμαυρης Ράχης. Σημαντικό ἐπίτευγμα ἦταν ἡ ἱδρυση τοῦ Γυμνασίου τῶν Ψαρῶν πού ἱδρύθηκε μέ ὑπουργική ἀπόφαση (21-7-1978). Πολλά προβλήματα πού κατά καιρούς ἀπασχόλησαν τό νησί ἐπιλύθηκαν ἀπό τίς τοπικές ἀρχές μέ τή συμπαράσταση δραστήριων συλλόγων, ὅπως ἦταν “Οἱ Φίλοι τῶν Ψαρῶν” (1958), ἡ Ἀδελφότητα τῶν Ψαριανῶν καί ὁ Πολιτιστικός Σύλλογος τῶν Ψαρῶν “Κ. Κανάρης”, καθώς καί τό περιδικό “Ψαρά” τοῦ ἐκδότη Ν. Χατζηγεωργίου ἀπό τό 1980. Στήν ἐπίλυση προβλημάτων τῶν Ψαρῶν καί στήν ἔρευνα τήν ἱστορική γι’ αὐτά συνέβαλε ἀποφασιστικά ὁ Ψαριανός ἀρχιμηχανικός Δημ. Γ. Ἀνδριάνας μέ παραστάσεις καί ὑπομνήματα, μέ δημοσιεύματα στό Τύπο καί ἔκδοση βιβλίων σέ βαθμό πού τά Ψαρά νά θεωροῦνται ἀπό τίς περιοχές στίς ὁποῖες ἡ ἱστορική ἔρευνα ἔχει σχεδόν ἐξαντηθεῖ. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔχοντας γνώση τοῦ συντελούμενου ἔργου ἀπένειμε βραβεῖο στά Ψαρά τό 1978 καί Χρυσό Μετάλλιο τό 1985. Μέ διάταγμα δημοσιευμένο στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καθιερώθηκαν κατ’ ἔτος ἐκδηλώσεις γιά τό Ὀλοκαύτωμα μέ λειτουργία στό νάο τοῦ Ἀγ. Νικολάου, μνημόσυνο πεσόντων, δοξολογία, πανηγυρικό καί στεφάνωση στό Ἡρῶο μέ τήν Πολιτεία νά ἐκπροσωπεῖται σέ Ἀνώτατο ἐπίπεδο.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΝΘΕΟΝ ΤΩΝ ΨΑΡΙΑΝΩΝ ΗΡΩΩΝ

Νικόλαος Ἀποστόλης (1770-1827). Ναύαρχος τοῦ ψαριανοῦ στόλου στὸν ἀγώνα τοῦ 1821. Ὑπηρετήσε στὸν καταδρομικὸ στόλο τοῦ Λάμπρου Κατσώνη στὸ Αἰγαῖο καὶ μάλιστα στὴ ναυμαχία τοῦ Καφηρέα (1789), ὅπου μόλις γλύτωσε καὶ ἐπέστρεψε στὰ Ψαρά. Ὅμως ἀναγκάστηκε νὰ ἐγκατασταθεῖ στὴ Χίο, γιατί οἱ Τοῦρκοι κατεδίωκαν τοὺς ἐπαναστάτες τοῦ Κατσώνη. Ἐκεῖ ἀσχολήθηκε μέ τό ναυτεμπόριο καὶ ἀπεκόμισε τεράστια κέρδη (1793-1808). Τό 1818 μυήθηκε στὴ Φιλική Ἑταιρεία καὶ τό 1821 διορίστηκε ναύαρχος τῆς ψαριανῆς μοίρας. Μέ περιπολίες στὰ Μικρασιατικά παράλια παρεμπόδιζε μεταφορά τουρκικῶν στρατευμάτων στήν Πελοπόννησο. Ἐπίσης διενεργοῦσε ἐπιδρομές κατὰ τουρκικῶν φρουρίων καὶ μετέφερε πολεμικὸ ὕλικό στὰ Ψαρά γιὰ τὴν ὁχύρωσή τους. Ἀκόμη μετέφερε πρόσφυγες ἀπὸ Μ. Ἀσία καὶ Χίο σέ ἀσφαλέστερα μέρη, ἐπίσης πραγματοποιοῦσε ἀποβατικές ἐπιχειρήσεις. Μετά τὴν καταστροφή τοῦ νησιοῦ του συμμετέσχε στίς ναυμαχίες τοῦ Γέροντα (Αὐγ. 1824), τοῦ Καφηρέα καὶ τοῦ Μεσολογγίου (1825). Τό 1827 ὁ ναύαρχος Κόχραν τόν κάλεσε νὰ βοηθήσει στίς ἐπιχειρήσεις τῶν Ἀθηνῶν. Ἄν καὶ ἀσθενής ἀπὸ πνευμονία ξεκίνησε νὰ συμμετάσχει ἀλλὰ ἐπιδεινώθηκε ἡ κατάστασή τῆς υἱείας του καὶ πέθανε

στis 19-4-1827 πάμφτωχος, ἀφοῦ τήν περιουσία του εἶχε
 ξοδεύσει στὸν ἀγῶνα. Τάφηκε στὸ μοναστήρι τῆς Ζωο-
 δόχου Πηγῆς στὸν Πόρο. Στά Ψάρά στis 21-6-1981 στή-
 θηκε ἡ προτομή του μέ δαπάνη Ἀλεξ. Τσάτσου, ἔργο τοῦ
 χιώτη γλύπτη Γιάννη Κουτσουράδη.

Ἰωάννης Ἀνδρ. Βαρβάκης (1747-1825). Μεγάλος
 Ἑθνικός Εὐεργέτης. Ὡς πλοίαρχος συμμετέσχε στὸν ρω-
 σοτουρκικό πόλεμο τοῦ 1769-1774, ἐκτελώνοντας κατα-
 δρομές στά παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, Μακεδονίας καὶ Θρά-
 κης καταδιώκοντας τουρκικά πλοῖα. Στό τέλος τοῦ πο-
 λέμου ναυπήγησε στά Ψάρά τρικάρταρτο πλοῖο 26 πυρο-
 βόλων, πού παραλίγο νά καταστραφεῖ κατά τήν καθέλ-
 κυση. Γιά τή σωτηρία τοῦ πλοίου του ἀφιέρωσε στό νάο
 τοῦ Ἀγ. Νικολάου ἀσημένιο πλοῖο μέ τήν ἐξάρτυσή του,
 πού σωζόταν μέχρι τήν Καταστροφή τῶν Ψαρῶν. Με-
 τά τό 1774 ἄρχισε ἐμπορικά ταξίδια, ἀλλά οἱ Τούρκοι τόν
 κατεδίωκαν γιά τήν προηγούμενη πολιτεία του. Κατέφυ-
 γε στή ρωσική πρεσβεία, φυγαδεύτηκε στήν Ὀδησσό, ἐνῶ
 τό πλοῖο του κατασχέθηκε. Πεζός καί ἀνυπόδητος πῆγε
 ἀπό τήν Ὀδησσό στήν Πετρούπολη, γιά νά ζητήσει βοή-
 θεια ἀπό τήν τσαρίνα Αἰκατερίνη, τήν ὁποία συνάντησε
 καί στήν ὁποία ἐξιστόρησε τή δεινή του κατάσταση. Ἡ Αἰ-
 κατερίνη τοῦ προσέφερε χρηματικό ποσό καί παρεχώρησε
 τό προνόμιο ἀτελοῦς ἀλιείας στήν Κασπία Θάλασσα.

Ὁ Βαρβάκης πῆγε στήν πόλη τοῦ Ἀστραχάν, ὅπου

ἔστησε τὴν ἐπιχείρησή του, καὶ σέ λίγο ἀπέκτησε ἀμύθητη περιουσία ἀπὸ τὸ προνόμιο πού τοῦ παραχωρήθηκε. Τό μεγαλύτερο μέρος τῆς περιουσίας του διέθεσε σέ εὐεργεσίες σέ Ρωσία καὶ Ἑλλάδα. Κατεσκεύασε ἔργα σέ Ἀστραχάν καὶ Ταϊγάνιο, διέθεσε 1.000 ρούβλια στόν Πατριάρχη γιά ἑξαγορά αἰχμαλώτων, ἔστειλε κατὰ τὴν Ἐπανάσταση τρόφιμα καὶ μπαρούτι στά Ψαρά, ἐνίσχυσε τούς ψαριανούς πρόσφυγες τῆς Μονεμβασιᾶς μέ χρήματα, ἑξαγόρασε ψαριανούς αἰχμαλώτους. Μέ χρήματά του κατασκευάστηκε ὁ ἑξωτερικός λιμενοβραχίονας τοῦ λιμανιοῦ τῶν Ψαρῶν, πρόσφερε χρήματα στό Γυμνάσιο Χίου καὶ τή Βιβλιοθήκη του. Ἦρθε στήν Ἑλλάδα καὶ στό ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς του στή Ρωσία πέθανε στή Ζάκυνθο στίς 26-2-1825. Μέ διαθήκη του κληροδότησε στήν Ἑλλάδα μεγάλο μέρος τῆς περιουσίας του γιά τὴν ἀνέγερση Λυκείου καὶ ἑξαγορά αἰχμαλώτων. Τό ἔθνος τὸν ἀνακήρυξε Μεγάλο Ἐθνικό Εὐεργέτη. Στὴν Ἀθήνα ἔχει στηθεῖ ὁ ἀνδριάντας του, ἔργο τοῦ γλύπτη Λεωνίδα Δρόση.

Κωνσταντῖνος Κανάρης (1793-1877). Ψαριανός ἀγωνιστής. Διακρίθηκε στήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ὡς πυρπολητής. Γεννήθηκε στά Ψαρά. Γονεῖς τοῦ ὁ Μικὲς καὶ ἡ Μαρία. Ὁρφανὸς ἀπὸ μικρὸς ἀκολούθησε τὸ ναυτικὸ ἐπάγγελμα. Ναύτης κατὰ τὴν ἐπανάσταση πυρπόλησε τὴ ναυαρχίδα τοῦ τουρκικοῦ στόλου στό λιμάνι τῆς

Χίου στίς 6-6-1822. Κατά τήν ἀνατίναξη σκοτώθηκαν ὁ ναύαρχος Καραλής καί περίπου 2.000 ἄντρες. Στίς 28-10-1822 ἀνατίναξε τήν ἀντιναυαρχίδα “Ριάλα Γεμισί” στήν Τένεδο. Στίς 5-8-1824 στή Σάμο ἔκαψε μιά φρεγάτα καί μιά κορβέτα στήν Ἀγ. Μαρίνα Μυτιλήνης. Ἐπεχείρησε ἀκόμη νά κάψει τόν αἰγυπτιακό στόλο στήν Ἀλεξάνδρεια (1825), ἀπέτυχε ὅμως λόγω ἄπνοιας. Τό 1826 διετέλεσε κυβερνήτης τοῦ πλοίου “Ἑλλάς”, τό 1827 ἦταν ἀντιπρόσωπος τῶν Ψαριανῶν στή συνέλευση τῆς Τροιζήνας. Διετέλεσε φρούραρχος τῆς Μονεμβασίας καί τό 1831 πάταξε τήν ἀνταρσία τοῦ Μιαούλη κατά τοῦ Καποδίστρια, μετά τήν δολοφονία τοῦ ὁποίου ἀποσύρθηκε ἀπογοητευμένος.

Ἐπί Ὁθωνος ἔγινε πλοίαρχος, ὑποναύαρχος (20-4-1843), γερουσιαστής, ἐπτά φορές Ὑπουργός τῶν Ναυτικῶν καί Πρωθυπουργός (1848-49, 1854, 1877), Ἀντιναύαρχος (1865). Τά τελευταῖα χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνα εἶχε κρατήσει ἀποστάσεις ἀπό τό παλάτι καί στή συνέχεια στράφηκε ἐναντίον του καί συνετέλεσε στήν ἔξωσή του. Στίς 25-5-1863 πῆγε στήν Κοπεγχάγη καί προσέφερε τό στέμμα τῆς Ἑλλάδας στόν πρίγκηπα Γεώργιο. Ἀπό τό 1865 ἰδιώτευσε στό σπίτι του στήν Κυψέλη. Ὁ ἴδιος ἀνήγειρε ἐκεῖ τόν ναό τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Στός τέλος τῆς ζωῆς του διετέλεσε Πρόεδρος τῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως (265-1877). Πέθανε στίς 3-9-1877 καί τάφηκε στό Α΄ Νεκροταφεῖο Ἀθηνῶν, κο-

ντά στό ναό τοῦ Ἁγίου Λαζάρου. Μετά ἀπό πρόταση τοῦ Γεν. Διοικητῆ τῆς Χίου Γ. Παπανδρέου καί ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου φιλοτεχνήθηκε χάλκινος ἀνδριάντας του, ἔργο τοῦ γλύπτη Μιχ. Τόμπρου, πού τοποθετήθηκε στό Δημοτικό κῆπο τῆς Χίου καί τά ἀποκαλυπτῆριά του ἔγιναν στίς 19-6-1927. Τό 1979 στήθηκε προτομή του στά Ψαρά, στά ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ του.

Ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης τό 1873.

Δημήτριος Γεωργ. Παπανικολής (1790-1855). Ψαριανός πυρπολητής. Πλοίαρχος κατά τήν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Στίς 27-5-1821 στήν Ἑρεσσό τῆς Λέσβου πυρπόλησε τουρκικό δίκροτο. Ἦταν τό πρῶτο ἀξιόλογο ναυτικό κατόρθωμα τῆς ἐπανάστασης. Στή ναυμαχία τοῦ Γέροντα πανικόβαλε τόν ἐχθρικό στόλο μέ τό πυρπολικό του. Πῆρε μέρος σέ πολλές ναυτικές ἐπιχειρήσεις καί διακρίθηκε. Ἀπό τό 1829-1833 ἐπιδόθηκε στό ἐμπόριο. Πληρεξούσιος τῶν Ψαρῶν τό 1843. Κυβερνήτης πλοίου κατά διαστήματα (1833-1846). Πρόεδρος τοῦ Ναυτοδικείου (1846-1855). Πέθανε τό 1855 ὡς ἀξιωματικός ἐν ἐνεργείᾳ μέ τόν βαθμό τοῦ πλοιάρχου. Προτομή του στήθηκε στά Ψαρά φιλοτεχνημένη ἀπό τόν γλύπτη Γιάννη Κουτσουράδη.

Κωνσταντῖνος Νικόδημος (1795-1879). Ψαριανός ἀγωνιστής, πυρπολητής. Πυρπόλησε τουρκική κορβέτα στίς 24-9-1824 ἀνάμεσα στή Μυτιλήνη καί Καράβουρνα. Πῆρε μέρος στίς ναυμαχίες Σάμου, Γέροντα, Μυτιλήνης, Νεοκάστρου, Μεσολογγίου. Μετά τήν Ἐπανάστασιν ὀργάνωσε τό πολεμικό ναυτικό καί ἔφθασε στό βαθμό τοῦ ὑποναυάρχου. Ἦταν Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου, στόν ὁποῖο κληροδότησε ὅλη σχεδόν τήν περιουσία του. Συνέγραψε τό δίτομο ἔργο “Ὑπόμνημα τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν”, πού ἐξέδωσε τό 1862. Λίγο πρίν πεθάνει τιμήθηκε μέ τόν Μεγάλο Σταυρό τοῦ

Σωτήρης. Πέθανε τό 1879. Στά Ψάρά στήθηκε προτομή του μέ δαπάνη Σταματίας Μιχ. Ξυλά φιλοτεχνημένη από τόν γλύπτη Γιάννη Κουτσουράδη.

ΝΑΟΙ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Όλοκληρώνοντας τήν ἀναφορά στά Ψάρά θεωροῦμε ἀναγκαῖο νά παραθέσουμε πληροφορίες γιά τούς ἱστορικούς ναούς τῶν Ψαρῶν καί τό μοναστήρι τους. Οἱ Ψαριανοί ἀνέκαθεν διακρίνονταν γιά τή θρησκευτική τους πίστη. Αὐτό πιστοποιεῖται τόσο ἀπό τήν ὑπαρξη στό νησί 64 ἐκκλησιῶν, ὅσο καί ἀπό τό γεγονός ὅτι πρίν καί μετὰ ἀπό κάθε ἐνέργειά τους οἱ Ψαριανοί φρόντιζαν νά ζητήσουν τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Κοινωνοῦν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, γιά νά πάρουν δύναμη, καί δοξολογοῦν τό ὄνομά Του γιά τήν καλή ἐκβαση τοῦ ἐγχειρήματος. Ἡ ψαριανή σημαία, ὅπως καί τῶν ἄλλων νησιῶν, ἔχει στό κέντρο της τόν Σταυρό, τό χριστιανικό σύμβολο, δείχνοντας ὅτι ὁ ἀγώνας κατά τῶν Τούρκων ἦταν ἀγώνας γιά τήν πίστη καί τήν πατρίδα.

Ναός Ἀγίου Νικολάου. Εἶναι κτισμένος πάνω σέ λόφο δυτικά τῆς πόλης. Οἰκοδομήθηκε ἀπό τό 1785-1793. Βασιλική τρίκλιτη καμαροσκέπαστη μέ τροῦλο, 28 μ. μῆκος, 14 μ. πλάτος καί 24 μ. ὕψος. Τό δάπεδο τοῦ ἱεροῦ

βήματος στρωμένο από μωσαϊκές πλάκες μεταφερμένες από τή Μασσαλία. Τό τέμπλο μαρμάρινο. Οί πέτρες τῆς οἰκοδομῆς ἀπό Μάλτα καί Θυμιανά. Τό δάπεδο μέ μάρμαρο στρωμένο. Ὁ ναός κοσμεῖται μέ κρυστάλλινους καί ἐπίχρυσους πολυελαίους, καντήλια, ἐκκλησιαστικά σκεύη, εἰκόνες. Μεγάλος ὁ περίβολος τοῦ ναοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνεβαίνει κανεῖς ἀπὸ τρεῖς κλίμακες. Ὁ ναός ἀνακαινίστηκε τό 1863, 1934-36, 1982-84.

Ἱερός Ναός τοῦ Ἀγίου Νικολάου Ψαρῶν.

Ναός Μεταμορφώσεως Σωτήρος. Είναι ὁ ἐνοριακός ναός τῶν Ψαρῶν. Είναι παλιότερος τοῦ Ἁγ. Νικολάου. Χτίστηκε πρὶν τὸ 1770. Δυτικά της Ἐκκλησίας ὑπάρχει τὸ κτήριο τῆς πρώτης Δημογεροντίας. Ὁ ναός τρίκλιτη καμαροσκέπαστη βασιλική μετὰ τρούλου.

Τὸ Μοναστήρι τῶν Ψαρῶν. Βρίσκεται στὸ βόρειο μέρος τοῦ νησιοῦ. Δίωρη διαδρομὴ μὲ τὰ πόδια. Ἀπὸ χρόνια ὑπάρχει δρόμος ἀμαξιτός καὶ πηγαίνει κανεὶς μὲ αὐτοκίνητο. Τὸ Μοναστήρι βρίσκεται σὲ αὐχένα τοῦ βουνοῦ “Προφήτης Ἡλίας” (ὕψόμετρο 564 μ.). Ὁ ναός, στὸ μέσο τοῦ περιβόλου, εἶναι ἀφιερωμένος στὴν Κοίμηση τῆς Θεο-

Ἱερός Ναός τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ Ψαρῶν.

τόκου. Τό Μοναστήρι σώθηκε στήν Καταστροφή, παρά τό γεγονός ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπεχείρησαν νά τό κάψουν. Ὅμως ἀναγκάστηκαν νά ἀποχωρήσουν ἀπό τό σμῆνος τῶν μελισσῶν πού ἐξαγριώθηκαν καί τοὺς ἐπιτέθηκαν ἀπό τίς κυφέλες τους, τίς ὁποῖες οἱ μοναχοὶ εἶχαν φροντίσει νά τοποθετήσουν γύρω ἀπό τή Μονή. Πρῶτος ἡγούμενος ὁ φαριανός Ἀθανάσιος Βροῦλλος, στή συνέχεια ὁ Ἱερόθεος, ὁ ὁποῖος κατὰ τή δεύτερη ἡγουμενία του μετέτρεψε τό μοναστήρι σέ γυναικεῖο. Μετά ἡγουμένευσαν ὁ Συμεών καί ὁ Διονύσιος πού πέθανε τό 1988. Τότε τό Μοναστήρι ἔκλεισε, ἀφοῦ δέν ὑπῆρχαν μοναχές.

Ἀπό τό Μοναστήρι τῶν Ψαράων προέρχεται ἡ εἰκόνα

Ἱερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Ψαράων.

πού βρήκε (1-4-1983) ὁ ἀρχαιολόγος Γεώργιος Μαστορόπουλος στή Σύρο, στόν ναό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου πού βρισκόταν στή συνοικία τῶν Ψαριανῶν. Αὐτήν τήν εἰκόνα ψαριανοί πρόσφυγες, μετὰ τήν Καταστροφή τῶν Ψαρῶν, εἶχαν μεταφέρει στή Σύρο, στήν περιοχή, ὅπου οἱ ἴδιοι οἰκοδόμησαν τό ναό. Ἡ εἰκόνα ἀπεικόνιζε τήν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου καί ὁ Μαστορόπουλος ἀναζήτησε τόν ζωγράφο καί τή χρονολογία δημιουργίας της. Ἐκπληκτος διαπίστωσε ὅτι ἦταν ἔργο τοῦ Δομήνικου Θεοτοκόπουλου φιλοτεχνημένο γύρω στό 1565. Τό ἔργο αὐτό ἀπό τόν ναό τῆς Παναγίας τῆς συνοικίας Ψαριανά τῆς Σύρου δόθηκε πρὸς καθαρισμό καί ἀποκατάσταση. Τήν ἐργασία αὐτή ἔφερε εἰς πέρας ὁ συντηρητής Στ. Μαλτογιάννης. Ἡ εἰκόνα εἶναι διαστάσεων 62,5 x 52,5 x 25 ἐκ. καί ἐκτέθηκε στό Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν στίς 22-9-1997.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ Δ. ΣΠΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Δημ. Γ. Ανδριάνας, *Η ναυτοσύνη της νήσου Ψαρών*, Ψαρά 2010
- Δημ. Γ. Ανδριάνας, *100 χρόνια Φάρου Ψαρών (1909-2009) – Έρανίσματα ψαριανής ιστοριογνωσίας*, Ψαρά 2011
- Δημ. Γ. Ανδριάνας, *Περπατώντας στών Ψαρών τήν ολόμαυρη ράχη*, Πειραιᾶς 2012
- Δημ. Γ. Ανδριάνας, *Τό Μοναστήρι Ψαρών*, Πειραιᾶς 2013
- Δημ. Γ. Ανδριάνας, *Ὁ ψαριανός Ἐθνικός Εὐεργέτης Ἰω. Βαρβάκης*, Πειραιᾶς 2013
- Ἀρχιμανδρ. Ἰωακείμ Α. Ἀρχοντός, *Ὁ ἱστορικός ἱερός ναός Ἀγίου Νικολάου Ψαρών*, Ἀθήνα
- Ἐμμ. Θ. Γρηγορίου, *Ὁ πυρπολητής Κανάρης (βιογραφία)*, Ἀθῆναι 1940
- Ἰωάννης Θεοφανίδης, *Ἱστορικόν Ἀρχεῖον τ. Γ', Ἡ Καταστροφή τῶν Ψαρών*, σ. 1-71
- Σ. Κωνσταντουλάκης, «Σφάλματα καί προβλήματα τοῦ Ναυτικοῦ κατά τόν ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας», *Ναυτική Ἐπιθεώρηση* 129 (1989), 211-217
- Κων. Νικόδημος, *Υπόμνημα περί τῆς νήσου τῶν Ψαρών*, τ. 2, 1862
- Γεώργιος Ροῦσσος, «Ὁ Μπουρλοτιέρης», ἔφημ. *Τό Βῆμα*, 1959-1961 σέ 66 συνέχειες
- Γρηγόρης Δ. Σπανός, «Ἡ Μοῦσα καί ὁ Πυρπολητής», *Χιακή Ἐπιθεώρησις* 9 (1971) 203-230
- Γρηγόρης Δ. Σπανός, «Ποιητικό στεφάνι στό Ὀλοκαύτωμα τῶν Ψαρών» *ὅπ.π.* 10 (1972) 184-205
- Δημήτριος Γρ. Σπανός, *Ἡ συμβολή τῶν Ψαρῶν κατά τό 1821*, Ἀθῆναι 1958
- Δημήτριος Γρ. Σπανός, *Ψαριανή Λαογραφία*, Ἀθῆναι 1962
- Δημήτριος Γρ. Σπανός, *Ψαριανοί Ἀγωνισταί*, Ἀθῆναι, 1967
- Δημήτριος Φωτιάδης, *Ὁ Κανάρης*, Ἀθήνα ³1967
- Δημήτριος Χατζής, *Οἱ Μακεδόνες εἰς τό Ὀλοκαύτωμα τῶν Ψαρών*, Ἀθῆναι 1978.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018			
1	Δ	○	† ΠΕΡΙΤΟΜΗ ΚΥΡΙΟΥ. Βασιλείου Μεγ., Ἑμμελείας, Πέτρου, Γρηγορίου
2	Τ		Σιλβέστρου, Θεοπέμπτου, Θεοδότῃς, Σερ. Σάρωφ, Ζώρῃ, Θεοπίστου
3	Τ		Μαλαχίου προφ., Γορδίου, Θωμαΐδος, Γενοβέφας
4	Π		† Ὁνουφρίου & Νικηφόρου Λεπρού ὁσίων ἐν Χίῳ, 70 Ἀποστόλων
5	Π		Θεοπέμπτου, Θεωνᾶ, Συγκλητικῆς, Γρηγορίου, Ρωμανοῦ
6	Σ		† ΤΑ ΑΓΙΑ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ
7	Κ		† Σύναξις Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ
8	Δ		Γεωργίου, Δομνίκης, Κύρου, Ἀγάθωνος, Ἀττικῶ, Μακαρίου, Θεοδώρου
9	Τ	☽	Πολυεύκτου, Εὐστρατίου, Πέτρου, Παρθένας, Ἀντωνίας, Λαυρεντίου
10	Τ		Γρηγορίου Νύσσης, Δομετιανοῦ, Μαρκιανοῦ, Θεοφάνους Ἐγκλ.
11	Π		Θεοδοσίου Κοινοβιάρχου, Ἀγαπίου, Θεοδοσίου Ἀθων., Βιταλίου
12	Π		Τατιανῆς, Εὐθασίας, Μερτίου, Ἡλίας, Στεφάνου, Φιλοθέου
13	Σ		Ἑρμούλου, Στρατονίκου, Μαξίμου, Εἰρηνήρχου, Ἰλαρίου
14	Κ		† ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΩΤΑ. Πατέρων ἐν Σινᾷ καὶ Ραϊθῶ, Δαμιανοῦ, Παύλου, Νίνας
15	Δ		Παύλου Θηβ., Ἰωάννου, Καλυβ., Γερασίου, Γαβριήλ
16	Τ		Προσκ. ἁλῦς. ἁπ. Πέτρου, Νεονίλλης & 3 ἐγγονῶν, Δάνακτος, Νικολάου
17	Τ	●	† Ἀντωνίου Μεγ., Γεωργίου Ἰωαν., Ἀντωνίου Βεροίας
18	Π		† Ἀθανασίου & Κυρίλλου πατρ. Ἀλεξ., Θεοδούλης
19	Π		Μακαρίου, Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἀρσενίου Κερκύρας
20	Σ		Εὐθυμίου μεγ., Εὐσεβίου, Ζαχαρίου Ἀρτης
21	Κ		† ΙΕ' ΛΟΥΚΑ (Ζακχ.). Μαξίμου ὁμ., Εὐγενίου, Μαξίμου Γραικοῦ, Ἀγνῆς
22	Δ		Τιμοθέου, Ἀναστασίου Πέρσου, Ἰωσήφ Κρητός, Λέοντος
23	Τ		Κλήμεντος Ἀγκ., Ἀγαθαγγέλου, Διονυσίου ἐν Ὀλύμπῳ, Ἀχολίου
24	Τ		Ζένης, Ζωσιμά, Βαβύλα, Φίλωνος, Νεοφύτου ἐγκλείστου
25	Π	☾	† Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Αὐξεντίου, Μαργαρίτας
26	Π		Ξενοφώντος & συνοδείας, Κλήμεντος Ἀθ., Ἀνανίου, Θεοδώρου Στουδ.
27	Σ		† Ἀνακ. λειψ. Ἱ. Χρυσοστόμου, Μαρκιανῆς, Δημητρίου
28	Κ		† ΤΕΛΩΝΟΥ & ΦΑΡ. (Ἀρχὴ Τριωδ.). Ἐφραίμ & Ἰσαάκ Σύρων, Παλλαδίου
29	Δ		Δημητρίου Χιοπολίτου, Ἀνακ. λειψ. Ἱγνατίου Θεοφ.
30	Τ		† Τριῶν Ἱεραρχῶν, Θεοφίλου νέου, Χρυσῆς, Ἰππολύτου, Εὐρ εἰκ. Παναγίας Τήνου
31	Τ	○	Κύρου & Ἰωάννου, Ἡλίας Ἀρδ., Ἀρσενίου, Ἀθανασίας, Θεοδότῃς

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
1	Κολ. β' 8-12	Λκ. β' 20-21, 40-52	Περιτομή Ἰ. Χριστοῦ	
6	Τίτ. β' 11-14, γ' 4-7	Μτθ. γ' 13-17	Τὰ Ἅγια Θεοφάνεια	
7	Πρξ. ιθ' 1-8	Ἰωάν. α' 29-34	Σύν. Ἰωάννου Προδρόμου	
14	Ἑφεσ. δ' 7-13	Μτθ. δ' 12-17	βαρύς Ἰ'	
17	Ἑβρ. ιγ' 17-21	Λκ. στ' 17-23	Ἀντωνίου μεγάλου	
18	Ἑβρ. ιγ' 7-16	Μτθ. ε' 14-19	Ἀθανασίου & Κυρίλλου	
21	Α' Τιμ. δ' 9-15	Λκ. ιθ' 1-10	πλ. δ' ΙΑ'	
25	Ἑβρ. ζ' 26 - η' 2	Ἰωάν. ι' 9-16	Γρηγορίου Θεολόγου	
27	Ἑβρ. ζ' 26 - η' 2	Ἰωάν. ι' 9-16	Ἰωάννου Χρυσοστόμου	
28	Β' Τιμ. γ' 10-15	Λκ. ιη' 10-14	α' Α'	
30	Ἑβρ. ιγ' 7-16	Μτθ. ε' 14-19	Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν	

Ἡ Σημαία τῶν Ψαρῶν.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018			
1	Π		Τρύφωνος, Περπέτουας, Ἀναστασίου, Βασιλείου, Γεωργίου
2	Π		† Η ΥΠΑΓΙΑΝΤΗ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ , Ἰορδάνη, Γαβριήλ
3	Σ		Συμεών, Ἄννης προφ., Σταματίου, Ἰωάννου, Νικολάου νεομ. ἐν Χίῳ
4	Κ		† ΑΣΩΤΟΥ . Ἰσιδώρου Πηλουσ., Νικολάου ὁμολ., Ἰωάννου, Νικήτα
5	Δ		Ἀγάθης, Θεοδοσίου Σκοπ., Ἀντωνίου Ἀθηναίου
6	Τ		Βουκόλου Σμ., Φωτίου Μεγ., Φαύστας, Δωροθέας, Βαρσανουφίου
7	Τ	»	Παρθενίου Λαμψάκ., Λουκά νέου, Γεωργίου Κρητός
8	Π		Ζαχαρίου πρ., Θεοδώρου Στρατ., Μακαρίου, Μάρθας, Μαρίας
9	Π		Νικηφόρου, Παγκρατίου ἐπ., Μαρκέλλου Σικελίας, Φιλαγρίου Κύπρου
10	Σ		† Ψυχοσάββατο. Χαράλάμπους, Ζήνωνος, Ἀναστασίου, Πορφυρίου
11	Κ		† ΑΠΟΚΡΕΩ . Βλασίου ἱερομ., Θεοδώρας Αὐγούστης, Γεωργίου Σέρβου
12	Δ		Μελετίου Ἀντιοχ., Ἀντωνίου, Χρήστου κηπ., Μαρίας, Πλωτίνου
13	Τ		Ἀκύλα & Πρίσκιλλας ἀποστόλων, Εὐλογίου, Συμεών
14	Τ		Αὐξεντίου, Ἀβραάμ, Μάρωνος, Νικολάου, Δαμιανῶ
15	Π	●	† Ἀντίμου ἐν Χίῳ , Ὀνησίμου ἀπ., Εὐσέβιου ὁσ., Ἰωάννου
16	Π		Παμφίλου μάρτυρος, Φλαβιανῶ Κων/πόλεως, Μαρίας
17	Σ		Θεοδώρου, Πουλχερίας, Μιχαήλ, Μαριάμνης, Ἀγαθαγγέλου
18	Κ		† ΤΥΡΟΦΑΓΟΥ . Λέοντος Ρώμης, Ἀγαπητοῦ ἐπ. Σιναίου
19	Δ		† ΚΑΘ. ΔΕΥΤ. (Ἀρχὴ νηστ.) . Φιλοθέης Ἀθ., Φιλήμονος, Κόνωνος, Νικήτα
20	Τ		Λέοντος, Ἀγάθωνος, Βησσαρίωνος, Πλωτίνου
21	Τ		Τιμοθέου, Εὐσταθίου, Ἰωάννου, Ζαχαρίου
22	Π		Τῶν ἐν Εὐγενίσις Μαρτύρων, Θαλασσίου
23	Π	◀	† Α' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ . Πολυκάρπου Σμύρνης, Προτερίου, Γοργονίας
24	Σ		† Αγ. Θεοδώρου . Μνήμη διὰ κολ. θαύματος. Α' & Β' εὐρ. κεφ. Προδρόμου
25	Κ		† Α' ΝΗΣΤ. (Ὁρθοδ.) . Ταρασίου, Ρηγίνου Σκοπέλ., Ἀλεξάνδρου Θράκ.
26	Δ		Πορφυρίου, Φωτεινῆς ἰσαπ., Θεοκλήτου, Ἰωάννου Κάλφα
27	Τ		Προκοπίου, Στεφάνου, Ἀσκληπιοῦ, Ἡλίας, Λεάνδρου, Σίμωνος
28	Τ		Βασιλείου, Νέστορος, Βάρσου, Κυράννας

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
2	Ἑβρ. ζ' 7-17	Λκ. β' 22-40	Ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου	
4	Α' Κορ. στ' 12-20	Λκ. ιε' 11-32	β'	Β'
10	Α' Θεσ. δ' 13-17	Λκ. κα' 8-9, 25-27, 35-36	Ψυχασάββατο	
11	Β' Τιμ. β' 1-10 Α' Κορ. η' 8-θ' 2	Μτθ. κέ 31-46	γ'	Γ'
18	Ρωμ. ιγ' 11-ιδ' 4	Μτθ. στ' 14-21	δ'	Δ'
24	Β' Τιμ. β' 1-10 Β' Κορ. δ' 6-15	Μτθ. ια' 2-15	Ἁγ. Θεοδώρου	
25	Ἑβρ. ια' 24-26, 32-40	Ἰωάν. α' 44-52	Α' & Β' εὐρ. κεφ. Προδρόμου πλ. α'	Ε'

Ὁ ἄδριὰς τοῦ Κων. Κανάρη εἰς τόν Δημοτικόν Κήπον Χίου.

ΜΑΡΤΙΟΣ 2018			
1	Π	○	Εὐδοκίας, Μαρκέλλου, Ἀντωνίνης, Χαρίσης, Ἀγαπίου
2	Π		† Β' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ , ' συχίου, Εὐθαλίας, Θεοδότου, Νικολάου Πλανᾶ
3	Σ		Εὐτροπίου, Κλεονίκου, Θεοδωρήτου
4	Κ	⋈	† Β' ΝΗΣΤ. Γρηγ. Παλαμᾶ , Παύλου, Ἰουλιανῆς, Γρηγορίου Ἀσσου
5	Δ		Εὐλαμπίου, Μάρκου, Παρθενίου, Γεωργίου, Βιργιλίου, Νικολάου Βελμιρόβιτς
6	Τ		Ἀρκαδίου, 42 μαρτ. ἐν Ἀμορίῳ, Ἡσυχίου, Εὐρ. Τιμ. Σταυροῦ
7	Τ		Λαυρεντίου Μεγάρων, Παύλου, Ἐφραίμ, Ἐλπιδίου
8	Π		Θεοφυλάκτου Νικομ., Ἑρμοῦ ἀπ., Παύλου ὁμολ.
9	Π		† Γ' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ . Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ 40 μ. , Καισαρίου, Χρίστου, Πανάγου
10	Σ		Κοδράτου, Ἀναστασίας Πατρ., Μιχαήλ Μαυρουδῆ, Κυπριανοῦ
11	Κ		† Γ' ΝΗΣΤ. (ΣΤΑΥΡ/ΣΕΩΣ) . Σωφρονίου, Θεοδώρας, Γεωργίου Σιναΐτου, Θαλῆ
12	Δ		Γρηγορίου Διαλόγου, Συμεών νέου Θεολόγου, Θεοφάνους Σαμοθράκης
13	Τ		Νικηφόρου Κων/πόλεως, Πουπλίου ἱερομ. Ἀθηνῶν
14	Τ		Βενεδίκτου, Εὐσχήμου, Ἀλεξάνδρου Κίτρ., Διονυσίου Θεσ.
15	Π	●	† Μανουήλ Νεομ. ἐν Χίῳ , Ἀγαπίου, Μανουήλ, Ἀριστοβούλου, Νικάνδρου
16	Π		† Δ' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ , Χριστοδούλου, Σαβίνου, Μαλαχίου, Ἰουλιανοῦ
17	Σ		† Ἀλέξιου ἀνθρ. τοῦ Θεοῦ , Θεοστηρίκτου, Πατρικίου, Παύλου
18	Κ		† Δ' ΝΗΣΤ. Ἰωάννου Κλίμ. , Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Τροφίμου
19	Δ		Χρυσάνθου, Δαρείας, Κλαυδίου, Δημητρίου, Παγχαρίου, Ἰάσονος
20	Τ	☾	Τῶν ἐν τῇ Μονῇ Ἀγ. Σάββα ἀναιρεθ., Μύρωνος Κρήτης
21	Τ		† ΜΕΓΑΣ ΚΑΝΩΝ . Ἰακώβου, Φιλήμονος, Θωμᾶ, Μιχαήλ Εὐρυτ., Σεραπίωνος
22	Π		† Μεγ. Κανόνος , Βασιλείου, Καλλινίκης, Δροσίδος, Εὐθυμίου
23	Π		† Ε' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ . Νίκωνος & 199 μαρτ., Λουκᾶ Μυτιλήνης
24	Σ		† Ἀκαθίστου Ὑμνου. Παρθενίου Χίου . Ἀρτέμιος, Ζαχαρίου
25	Κ		† Ε' ΝΗΣΤ. Μαρίας Αἰγ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ. ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ.
26	Δ		Σύν. Ἀρχ. Γαβριήλ, 26 μ. ἐν Γοτθία, Βασιλείου, Γεωργίου
27	Τ		Ματρώνης, Λυδίας, Φιλητοῦ, Παύλου ἐπ. Κορίνθου
28	Τ		Ἰλαρίωνος ὁσ., Ἡρωδίνως ἐκ τῶν 70
29	Π		Μάρκου, Κυρίλλου, Διαδόχου, Ἰωάννου, Εὐσταθίου
30	Π		Ἰωάννου Κλίμακος, Ζαχαρίου Κορίνθου, Ἰωήλ
31	Σ		† Τοῦ Λαζάρου , Ὑπατίου ἱερομ., Ἀκακίου ὁμολ., Θεοφίλου ἐν Κρήτῃ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
4	Ἐβρ. α' 10-β' 3	Μρκ. β' 1-12	πλ. β'	ΣΤ'
9	Ἐβρ. ιβ' 1-10	Μτθ. κ' 1-16	40 Μαρτύρων	
11	Ἐβρ. δ' 14-ε' 6	Μρκ. η' 34-θ' 1	βαρύς	Ζ'
18	Ἐβρ. στ' 13-20	Μρκ. θ' 17-31	πλ. δ'	Η'
25	Ἐβρ. β' 11-18	Λκ. α' 24-38	Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου	
31	Ἐβρ. ιβ' 28- ιγ' 8	Ἰωάν. ια' 1-45	Τοῦ Λαζάρου	

«Μετά τὴν καταστροφή τῶν Ψαρῶν».
(Νικόλαος Γύζης).

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2018			
1	Κ		† ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ. Μαρίας Αιγυπτίας, Γεροντίου, Βασιλείδου, Μακαρίου
2	Δ		† Μεγάλη Δευτέρα. Ἰωσήφ τοῦ Παγκάλου.
3	Τ		† Μεγάλη Τρίτη. Τῶν 10 Παρθένων.
4	Τ		† Μεγάλη Τετάρτη. Τῆς ἀλειψάσης τόν Κύριον μύρω.
5	Π		† Μεγάλη Πέμπτη. Ὁ Μυστικός Δεῖπνος.
6	Π		† Μεγάλη Παρασκευή. Τά Ἅγια Πάθη τοῦ Κυρίου.
7	Σ		† Μέγα Σάββατο. Ἡ εἰς Ἄδου Κάθοδος τοῦ Κυρίου.
8	Κ	☽	† ΤΟ ΑΓΙΟ ΠΑΣΧΑ.
9	Δ		† Δευτ. Διακ., Εὐψυχίου μάρτ., Βαδίου, Ὑπομονῆς
10	Τ		† Τρίτ. Διακ., Γρηγορίου Ε', Ραφαήλ, Νικολάου, Εἰρήνης, 40 μαρτ.
11	Τ		† Τετ. Διακ., Ἀντίπα ἐπ. Περγάμου, Τρυφάνης, Φιλίππου
12	Π		† Πέμ. Διακ., Βασιλείου, Ἀνθούσης, Ἀκακίου, Σεργίου, Ἀρτέμιος
13	Π		† Παρ. Διακ., Ζωοδόχου Πηγῆς, Μαρτίνου, Ζωΐλου, Ἐλευθερίου
14	Σ		† Σάβ. Διακ. Ἀριστάρχου, Θωμαΐδος, Βακχύλου Κορ., Δημητρίου Πελ.
15	Κ	●	† ΤΟΥ ΘΩΜΑ. Πατέρ. Ἱ. Μ. Νταού, 5 νεομ. Σαμοθρ., Λεωνίδου Ἀθηνῶν
16	Δ		Ἀγάπης, Εἰρήνης, Χιονίας, Λεωνίδου, Χαρίσσης, Νίκης, Γαλήνης, Εἰρήνης
17	Τ		† Μακαρίου Κορίνθου, Ἀγαπητοῦ, Συμεών, Ἀκακίου
18	Τ		Σάββα, Κοσμᾶ, Εὐθυμίου, Ἀθανασίας Αἰγ., Ἰωάννου Ἰωαν.
19	Π		Παφνουτίου, Φιλίππου, Σωκράτους, Γεωργίου, Ἰωάννου, Συμεών
20	Π		Θεοδώρου, Ζακχαίου, Ἀναστασίου, Ἀθανασίου & Ἰωάσαφ
21	Σ		Ἀλεξάνδρας βασιλ., Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ἰανουαρίου μ.
22	Κ	☾	† ΜΥΡΟΦΟΡΩΝ. Ἰωσήφ & Νικοδήμου, Ναθαναήλ ἀπ., Νεάρχου
23	Δ		† Γεωργίου Τροπαιοφόρου, Γεωργίου Πτολ., Θερνιού, Λαζάρου
24	Τ		Ἐλισάβετ, Σάββα, Δούκα Μυτιλ., Νικολάου, Ξενοφώντος
25	Τ		† Μάρκου Ἀποστόλου καί Εὐαγγελιστοῦ
26	Π		Βασιλέως, Γλαφύρας, Ἰούστας
27	Π		Συμεών Ἱεροσολ., Ἰωάννου, Εὐλογίου ξενοδόχου
28	Σ		Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 μαρτύρων, Θεόγνιδος, Μέμνιος
29	Κ		† ΠΑΡΑΛΥΤΟΥ. Ἰάσωνος, Σωσιπάτρου, Ἰωάννου Καλοκτένους
30	Δ	○	† Ἰακώβου ἀποστόλου, Δονάτου Εὐρώας

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕ ΡΟΜΗ ΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
1	Φιλίπ. δ' 4-9	Ἰωάν. ιβ' 1-18	Τῶν Βαΐων	
8	Πρξ. α' 1-8	Ἰωάν. α' 1-17	α'	-
15	Πρξ. ε' 12-20	Ἰωάν. κ' 19-31	-	Α'
22	Πρξ. στ' 1-7	Μρκ. ιε' 43-ιστ' 8	β'	Δ'
23	Πρξ. ιβ' 1-11	Ἰωάν. ιε' 17-ιστ' 2	Γεωργίου Τροπαιοφόρου	
25	Α' Πέτρ. ε' 6-14	Μρκ. στ' 7-13	Εὐαγγ. Μάρκου	
29	Πρξ. θ' 32-42	Ἰωάν. ε' 1-15	γ'	Ε'

Κατοικίαι μπουρλοτιέρηδων εἰς τὰ Ψαρά.
(Φωτ.: Ἀντ. Παληοῦ)

ΜΑΪΟΣ 2018		
1	Τ	† Νικηφόρου ὁσ. Χίου, Ἱερεμίου, Εὐθυμίου, Μαρίας, Νικηφόρου, Ἀκακίου
2	Τ	† ΜΕΣΟΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ. Ἀν. λειψ. Μ. Ἀθανασίου, Ἐσπέρου, Ζωῆς, Ματρώνης
3	Π	Τιμοθέου, Μαύρας, Πέτρου, Ζενίας, Θεοφάνους, Οἰκουμενίου
4	Π	Πελαγίας, Ἀθανασίου, Ἰλαρίου, Νικηφόρου, Μόνικας
5	Σ	† Εἰρήνης μεγαλομ., Ἐφραίμ νέου, Εὐθυμίου ἐπ. Μαδύτου
6	Κ	† ΣΑΜΑΡΕΪΤΙΔΟΣ. Ἰὼβ δικαίου, Σεραφεῖμ ὁσίου, Σοφίας ἐν Κλεισούρα
7	Δ	Τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος Σταυροῦ, Ἀκακίου, Νείλου, Κοδράτου
8	Τ	† Ἰωάννου Θεολόγου, Ἀρσενίου τοῦ μεγάλου
9	Τ	Ἡσαΐου προφ., Χριστοφόρου μ., Νικολάου ἐν Βουνεῖος, Ἀκυλίνας
10	Π	Σίμωνος ἀπ., Λαυρεντίου Σαλαμίνας
11	Π	Μεθοδίου & Κυρίλλου, Ἀργυρίου, Μωκίου, Θεοδώρου Μυτ.
12	Σ	Ἐπιφανίου Κύπρου, Φιλίππου, Θεοδώρου Κυθήρ., Ἰωάννου, Γερμανοῦ
13	Κ	† ΤΥΦΛΟΥ. Γλυκερίας, Σεργίου, Πανσικάκου Συνάδων, Γαβριήλ Ἰβηρος
14	Δ	† Ἰσδώρου ἐν Χίω, Βησσαρίωνος, Θεράποντος, Λεοντίου
15	Τ	Ἀχιλλίου ἐπ. Λαρίσης, Παχωμίου τοῦ μεγάλου, Ἀνδρέου, Ναοῦμ
16	Τ	† ΑΠΟΔ. ΠΑΣΧΑ. Θεοδώρου, Νικολάου, Γεωργίου Μυτιλήνης
17	Π	† ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ. Ἀνδρονίκου, Ἰουνίας, Ἀθανασίου, Νικολάου, Θεοφάνους
18	Π	Πέτρου, Διονυσίου, Ἀνδρέου, Ἰουλίας, Ἡρακλείου, Παύλου, Χριστίνας
19	Σ	Πατρικίου, Μενάνδρου, Θεοτίμης, Κόνωνος, Ἰωάννου, 13 Κυπρίων μαρτ.
20	Κ	† ΠΑΤ. Α' ΟΙΚ. ΣΥΝ. Νικήτα, Ἰωσήφ, Ἰωάννου ὁσ. ἐν Χίω, Ἀν. λειψ. Ἀγ. Νικολάου
21	Δ	† Κωνσταντίνου & Ἐλένης ἰσαποστ., Παχωμίου, Χριστοφόρου
22	Τ	Δημητρίου, Παύλου, Βασιλίσκου, Βλαδιμήρου, Σοφίας ἱατροῦ
23	Τ	Μιχαήλ Συνάδων, Συνεσίου Κύπρου, Μαρίας Κλωπᾶ, Ἰωακείμ Ἰθακ.
24	Π	Συμεῶν Στυλίου, Ἰλαρίωνος, Μελετίου, 11.208 μ.
25	Π	† Γ' εὐρεῖς Τιμίας Κεφαλῆς Προδρόμου
26	Σ	† Ψυχοσάββατο. Κάρπου, Ἀλφαίου, Ἀλεξάνδρου Θεσ., Ἀβερκίου, Ἐλένης
27	Κ	† ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ. Ἰωάννου Ρώσου, Ἐλλαδίου, Θεράποντος, Ἀλυτίου
28	Δ	† ΑΓ. ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ. Εὐτυχίου, Ἐλικωνίδος, Δημητρίου, Ἀλεξάνδρου
29	Τ	† Ἀνδρέου Ἀργέντη νεομ. Χιοπολίτου, Θεοδοσίας, Ἰωάννου, Ὑπομονῆς
30	Τ	Ἰσακίου ἡγ. Μονῆς Δαλμάτων
31	Π	Ἑρμείου, τῶν ἐν Ἀσκάλωνι μαρτ., Εὐσεβίου

ΜΑΪΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΘΘΙΝΟΝ
2	Ἐβρ. ιγ' 7-16	Ἰωάν. ζ' 14-30	Μεσοπεντηκοστή	
6	Πρξ. ια' 19-30	Ἰωάν. δ' 5-42	δ'	Ζ'
8	Α' Ἰωάν. α' 1-7	Ἰωάν. ιθ' 25-28, κα' 24-25	Εὐαγγ. Ἰωάννου	
13	Πρξ. ιστ' 16-34	Ἰωάν. θ' 1-38	πλ. α'	Η'
16	Πρξ. ιη' 22-28	Ἰωάν. ιβ' 36-47	Ἀπόδ. Πάσχα	
17	Πρξ. α' 1-12	Λκ. κδ' 36-53	Ἀναλήψεως	
20	Πρξ. κ' 16-18, 28-36	Ἰωάν. ιζ' 1-13	πλ. β'	Ι'
21	Πρξ. κστ' 1, 12-20	Ἰωάν. ι' 1-9	Ἁγ. Κων/νου & Ἑλένης	
26	Α' Θεσ. δ' 13-17	Ἰωάν. κα' 14-25	Ψυχοσάββατο	
27	Πρξ. β' 1-11	Ἰωάν. ζ' 37-52, η' 12	Πεντηκοστή	
28	Ἐφεσ. ε' 8-19	Μτθ. ιη' 10-20	Ἁγ. Πνεύματος	

Ὁ Λιμὴν τῶν Ψαρῶν.

			ΙΟΥΝΙΟΣ 2018
1	Π		Ίουστίνου φιλοσόφ. & μάρτ., Πύρρου, Χαριτώ
2	Σ		Νικηφόρου, Κων/νου Μηθύμης, Έράσιμου, 30.000 μάρτ., Μαρίνου
3	Κ		† ΑΓ. ΠΑΝΤΩΝ. Λουκιλιανού, Παύλης, Ίωσήφ, Παύλου, Διονυσίου
4	Δ		Μητροφάνους, Μάρθας & Μαρίας αδελφ. Λαζ., Σοφίας. (Αρχή νηστείας)
5	Τ		† Μάρκου νεομ. έν Χίω, Δωροθέου, Απόλλωνος, Γοργίου, Νικάνδρου
6	Τ	☾	Ίλαρίωνος μονής Δαλμάτων, Αττάλου
7	Π		Θεοδότου, Σεβαστιανής, Παναγή, Πλουτάρχου, Ζηναΐδος
8	Π		Καλλιόπης, Θεοδώρου Στρατ., Ναυκρατίου, Θεοφάνους.
9	Σ		† 3 Παρθενομ. έκ Χίου, Κυρίλλου Άλεξ., Θέκλας μ., Άλεξάνδρου
10	Κ		† Β' ΜΑΤΘ. (Κλ. μαθ.). Άλεξάνδρου, Άντωνίνης, Θεοφάνους, Τιμοθέου
11	Δ		Βαρθολομαίου, Βαρνάβα, Λουκά Συμπερ., Παναγίας «Άξιόν Έστιν»
12	Τ		Όνουφρίου, Πέτρου έν Άθω, Ίωάννου, Συνεσίου.
13	Τ	●	Άκυλινας, Διοδώρου, Άννας, Ίωάννου, 10.000 μ., Άντιπάτρου
14	Π		Έλισαίου, Μεθοδίου, Κυρίλλου, Νήφωνος, Ίουστίνου Πόποβιτς
15	Π		Ίερωνύμου, Αύγουστίνου, Αμώς., Άχαϊκού, Στεφανά
16	Σ		Τύχωνος Άμαθοΰντος, Μάρκου, 45 μάρτ.
17	Κ		† Γ' ΜΑΤΘ. (Θ. Προν.). Ίσαύρου, Μανουήλ, Σαβέλ, Ίσμαήλ, Ύπατίου, Φιλονίδη
18	Δ		Λεοντίου Αιγίνης, Ύπατίου, Αϊθερίου, Θεοδούλου
19	Τ		Ίούδα άπ., Παΐσιου, Ζωσίμου μάρτ., Ζήκωνος
20	Τ	☾	Μεθοδίου Πατέρων, Νικολάου Καβάσιλα, Καλλίστου
21	Π		† Νικήτα νεομ. έν Χίω, Ίουλιανού μ., Τερεντίου
22	Π		Ζήκωνος & Ζηνά, Εϋσεβίου ίερομ., Βασιλείου όσ.
23	Σ		Άγριππίνης, Άριστοκλέους, Δημητρίου, Βαρβάρου Πενταπολίτου
24	Κ		† Δ' ΜΑΤΘ. (Έκατοντ.). Γεν. Προδρόμου., Άθανασίου Παρίου έν Χίω
25	Δ		Φεβρωνίας, Όρεντίου & 6 αδελφ., Διονυσίου, Προκοπίου
26	Τ		Δαβίδ τοϋ έν Θεσσαλονίκη, Ίωάννου έπ. Γοτθίας
27	Τ		Σαμψών ξενοδόχ., Ίωάννας μυροφ., Γεωργίου Άγιορ.
28	Π	○	Κύρου, Ίωάννου Άναργ., Σεργίου, Παύλου Κορίνθου
29	Π		† Πέτρου & Παύλου τών Πρωτοκορυφαίων, Γαΐου
30	Σ		† Σύναξις 12 Άποστόλων, Μιχαήλ κηπουροϋ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕ ΡΟΜΗ ΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
3	Ἑβρ. ια' 33-ιβ' 2	Μτθ. ι' 32-33, 37-38, ιθ' 27-30	πλ. δ'	Α'
10	Ρωμ. β' 10-16	Μτθ. δ' 18-23	α'	Β'
17	Ρωμ. ε' 1-10	Μτθ. στ' 22-33	β'	Γ'
24	Ρωμ. ιγ' 11-ιδ' 4	Λκ. α' 1-25, 57-68, 76, 80	Γεν. Προδρόμου	
29	Β' Κορ. ια' 21-ιβ' 9	Μτθ. ιστ' 13-19	Πέτρου & Παύλου	
30	Α' Κορ. δ' 9-16	Μτθ. θ' 36, ι' 1-8	Ἁγ. Ἀποστόλων	

Ἡ λήκυθος ὅπου φυλάσσεται ἡ καρδιά τοῦ θρυλικοῦ μπουρλοτιέρη ἀπὸ τὰ Ψάρᾶ, Κων/νου Κανάρη, καὶ ὅπου ἀναγράφεται «Χαῖρε καρδιά ναυάρχου Κανάρη». Ἀθήνα, Ἐθνικὸν Ἱστορικὸν Μουσεῖον.

ΙΟΥΛΙΟΣ 2018		
1	K	† Ε' ΜΑΤΘ. (Δαιμ. Γεργ.). Κοσμά & Δαμιανού Άναργ., Κωνσταντίνου, 2.000 μαρτ.
2	Δ	Κατάθ. ἐσθῆτος Θεοτόκου, Ίουβενάλιου, Παύλου, Λάμπρου
3	T	Ύακίνθου, Ανατολίου, Θεοδότης, Γερασίου, Ίωακείμ
4	T	Άνδρέου Μελωδού, Λουκίας, Μιχαήλ Χωνιάτη, Θεοδώρου
5	Π	Άθανασίου ἐν ᾿Αθῶ, Λαμπαδοῦ ὁσ., Κυπριανοῦ
6	Π	Σισών, Ἀρχίππου, Φιλήμονος, Λουκίας, Ἐπιμάχου, Κυρίλλου
7	Σ	† Κυριακῆς μεγάλ., Θωμᾶ ἐν Μαλεῶ, Εὐαγγέλου, Λουκιανοῦ
8	K	† ΣΤ' ΜΑΤΘ. (Παραλ.). Προκοπίου μεγάλ., Θεοφίλου Ζιχνῶν, Αναστασίου
9	Δ	Παγκρατίου, Μητροφάνους, Μιχαήλ Πακνανᾶ, Διονυσίου
10	T	45 μαρτ. Ἀρμεν., 10.000 μ., Εὐμενίου & Παρθενίου Κρήτης
11	T	† Εὐφημίας μεγ., Ὁλγας ἰσαπ., Ἰωάννου, Νικοδήμου, Νεκταρίου
12	Π	Παΐσιου Ἁγιορ., Πρόκλου & Ἰλαρίου μ., Βερονίκης, Μιχαήλ, Σεραπίωνος
13	Π	Σύναξης Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, Στεφάνου
14	Σ	Νικοδήμου Ἁγιορ., Ἀκύλα, Ἰωσήφ Θεσ., Ὀνησίμου, Πέτρου Κρήτης
15	K	† ΠΑΤ. Δ' ΟΙΚ. ΣΥΝ., Εὐρεσ. Τιμ. Κάρας Ματρῶνης Χιοπολ., Κηρύκου, Ἰουλίτης
16	Δ	Ἀθηνογένους, Φαύστου, Θεοφράστου, Ἀντίοχου, Ἰουλίας, 15.000 μ.
17	T	† Μαρίνης μεγαλομ., Σπεράτου
18	T	Παύλου, Θεῆς, Οὐαλεντίνης, Αἰμιλιανοῦ, Ὀνησιφόρου, Ὑακίνθου
19	Π	Μακρίνας, Θεοδώρου, Διοκλῆ, Γρηγορίου, Σεραφεῖμ Σάρ.
20	Π	† Προφήτου Ἡλίου τοῦ Θεσβίτου, Φλαβιανοῦ
21	Σ	Συμεών τοῦ διά Χριστόν σαλοῦ, Παρθενίου Ἄρτης
22	K	† Η' ΜΑΤΘ. (Χορτ. 5.000). Μαρκέλλης Χιοπολίτιδος, Μαρίας Μαγδαληνῆς
23	Δ	Ἰεζεκιήλ, Πελαγίας Τήνου, Φωκά, Ἄννης, Ἀπολλιναρίου, Βαλερίας
24	T	Χριστίνης, Θεοφίλου, Ἀθηναγόρου, Ἐρμογένους, Ἀθανασίου
25	T	† Κοίμησις Ἁγ. Ἄννης, Ὀλυμπιάδος, Εὐπραξίας, Γρηγορίου Καλλίδη
26	Π	† Παρασκευῆς μεγαλομ., Ἐρμολάου, Ὠραιοζήλης, Ἱεροσαλήμ
27	Π	† Παντελεήμονος μεγ., Νικοδήμου, Ἀνθούσης, Μανουήλ, Συμεών, 153 μ. Θρ.
28	Σ	Προγόρου, Τιμωνος, Νικάνορος, Εἰρήνης Χρυσοβαλάντου, Παύλου
29	K	† Θ' ΜΑΤΘ. (Περιτ. ἐπὶ κυμ.). Καλλινίκου, Θεοδότης & τέκνων, Ἰωάννου
30	Δ	Σίλα, Σιλουανοῦ, Κρήσκεντος, Ἀνδρονίκου, Ἐπαινετοῦ, Ἰουλίτας
31	T	Εὐδοκίμου, Ἰωσήφ Ἀριμαθαίας, Δημοκρίτου

ΙΟΥΛΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
1	Α' Κορ. ιβ' 27 - ιγ' 8	Μτθ. η' 28-θ' 1	δ'	Ε'
8	Ρωμ. ιβ' 6-14	Μτθ. θ' 1-8	πλ. α'	ΣΤ'
11	Β' Κορ. στ' 1-10	Λκ. ζ' 36-50	Ἁγ. Εὐφημίας	
15	Τίτ. γ' 8-15	Μτθ. ε' 14-19	πλ. β'	Ζ'
20	Ἰακ. ε' 10-20	Λκ. δ' 22-30	Προφήτου ῥ' λιού	
22	Α' Κορ. α' 10-17	Μτθ. ιδ' 14-22	βαρύς	Η'
25	Γαλ. δ' 22-27	Λκ. η' 16-21	Κοίμησις Ἁγ. Ἀννης	
26	Γαλ. γ' 23-δ' 5	Μρκ. ε' 24-34	Ἁγ. Παρασκευῆς	
27	Β' Τιμ. β' 1-10	Λκ. κα' 12-19	Ἁγ. Παντελεήμονος	
		Ἰωάν. ιε' 17-ιστ' 2		
29	Α' Κορ. γ' 9-17	Μτθ. ιδ' 22-34	πλ. δ'	Θ'

Νῆσος Ἀντίψαρα.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2018			
1	Τ		† Πρόδοος τοῦ Τιμ. Σταυροῦ, 7 Μακκαβαίων, Σολομονῆς, (ἀρχή νηστείας)
2	Π		Ἄνακ. λειψ. πρωτομ. Στεφάνου, Θεοδώρου νεομ.
3	Π		Σαλώμης, Θεοδώρας, Δαλματίου, Θεοκλήτους, Ἰωάννου, Φαύστου
4	Σ	☾	Τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἑπτὰ παίδων, Εὐδοκίας
5	Κ		† Ι' ΜΑΤΘ. (Σελ. νέου). Εὐσθγκίου, Νόννης, Εὐγενίου Αἰτωλ., Χρήστου Πρεβ.
6	Δ		† Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ
7	Τ		Ἀστερίου, Νικάνορος, Ναρκίσσου, Θεοδοσίου, Ἀγάθωνος, Ἰωσήφ
8	Τ		Αἰμιλιανοῦ, Μύρωνος Κρήτ., Τριανταφύλλου Ζαγ., Ἀναστασίου Θεσ.
9	Π		Ματθία ἀπ., τῶν ἐν τῇ Χαλκῇ Πύλῃ 10 μαρτ.
10	Π		Λαυρεντίου, Σίξτου, Ἰππολύτου, Ἡρώνης φιλοσόφου
11	Σ	●	Εὐπλου, ἀναμν. θαύμ. Ἁγ. Σπυρίδ., Νήφωνος, Ἀναστασίου, Δημητρίου
12	Κ		† ΙΑ' ΜΑΤΘ. (Μυρ. Τελ.). Φωτίου, Ἀνικίτου, Παμφίλου, Κάστορος, 10 μ. Κρήτης
13	Δ		Μαξίμου ὁμολ., Εὐδοκίας καὶ Εἰρήνης βασιλισσῶν
14	Τ		Μιχαίου, Μαρκέλλου ἱερομ., Συμεῶν Τραπεζοῦντος
15	Τ		† Η ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ, Ταριζίου
16	Π		Ἁγίου Μανδηλίου, Τιμοθέου, Ἀλκιβιάδου, Ἀποστόλου, Σταματίου, Διομήδους
17	Π		Μύρωνος, Παύλου, Ἰουλιανῆς, Δημητρίου, Παναγίας Γουμεν., Ἀγαπίου
18	Σ	☾	Φλώρου, Λαύρου, Λέοντος, Ἑρμοῦ, Ἀρσενίου, Βαρνάβα, Σωφρονίου
19	Κ		† ΙΒ' ΜΑΤΘ. (Πλουσ. νέου). Ἀνδρέου στρατηλ., Τιμοθέου, Εὐτυχιανοῦ, Θεοφάνους
20	Δ		Σαμουήλ προφ., Λουκίου μ. βουλευτοῦ, Θεοχάρη, Φιλίππου
21	Τ		Θαδδαίου ἀποστ., Βάσσης & 3 τέκνων αὐτῆς
22	Τ		Ἀγαθονίκου, Ἀνθούσης, Ἀριάδνης βασιλίσσης
23	Π		† Ἀπόδ. Κοιμ. Θεοτόκου, Εἰρηναίου, Νικολάου Σικελιώτου
24	Π		† Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ, Διονυσίου Αἰγίνης, Εὐτυχούς ἱερομάρτυρος
25	Σ		† Βαρθολομαίου & Τίτου, Ἰωάννου Καρπάθου
26	Κ	○	† ΙΓ' ΜΑΤΘ. (Κακ. γεωρ.). Ἀδριανοῦ & Ναταλίας μαρτ., Ἰωάσαφ ὀσίου
27	Δ		Ποιμένος, Φανουρίου, Ἀνθούσης, Ἀκυλίνης, Λιβερίου
28	Τ		Μωυσέως Αἰθ., Διομήδους, Λαυρεντίου, Ἐζεκίου, Δάμωνος
29	Τ		† Ἀποτομή κεφαλῆς Προδρόμου (νηστεία), Ἀρκαδίου, Θεοπίστης
30	Π		Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου, Παύλου, Φαντίνου
31	Π		† Κατάθεσις Ἁγ. Ζώνης τῆς Θεοτόκου

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΘΘΙΝΟΝ
5	Α' Κορ. δ' 9-16	Μτθ. ιζ' 14-23	α'	Ι'
6	Β' Πέτρ. α' 10-19	Μτθ. ιζ' 1-9	Μεταμορφώσεως	
12	Α' Κορ. θ' 2-12	Μτθ. ιη' 23-35	β'	ΙΑ'
15	Φιλιπ. β' 5-11	Λκ. ι' 38-42, ια' 27-28	Κοιμήσεως Θεοτόκου	
19	Α' Κορ. ιε' 1-11	Μτθ. ιθ' 16-26	γ'	Α'
23	Φιλιπ. β' 5-11	Λκ. ι' 38-42, ια' 27-28	Ἀποδ. Κοιμήσεως	
26	Α' Κορ. ιστ' 13-24	Μτθ. κα' 33-42	δ'	Β'
29	Πρξ. ιγ' 25-32	Μρκ. στ' 14-30	Ἀποτομή Κεφ. Προδρόμου	
31	Ἐβρ. θ' 1-7	Λκ. ι' 38-42, ια' 27-28	Ἀγίας Ζώνης	

Ὁ οἰκισμός τῶν Ψαρῶν. (Φωτ.: Τ. Φλιούκας)

			ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018
1	Σ		† Ἀρχή Ἰνδίκτου, Συμεών, Μελετίου, Ἀμμούν καί 40 μαρτ. γυναικῶν
2	Κ		† ΙΔ' ΜΑΤΘ. (Βασ. γάμων). Μάμαντος, Ἰωάννου ιηστ., 6.628 μ. Νικομηδείας
3	Δ	⋈	Ἀνθίμου, Θεοκτίστου, Φοίβης, Πολυδώρου, Νεκταρίου (ἀν. λειψ.)
4	Τ		Μωυσέως προφ., Βαβύλα, Ἑρμιόνης, Ἀνθίμου, Ἱερουσαλήμ
5	Τ		Ζαχαρίου προφ. πατρός τοῦ Προδρόμου
6	Π		Ἀνάμν. θαύμ. Ἀρχαγ. Μιχαήλ, Καλοδότης, 12.100 μ.
7	Π		Σώζοντος, Εὐψυχίου, Λουκά, Ἀθανασίου, Ὀνησιφόρου, Κασσιανῆς, Ἰωάννου
8	Σ		† Γενέσιον Θεοτόκου, Ἀθανασίου, Σωφρονίου
9	Κ	●	† ΠΡΟ ΤΗΣ ΥΨΩΣΕΩΣ. Ἰωακείμ & Ἄννης Θεοπ., Χρυσ. Σμύρνης & τῶν σὺν αὐτῷ
10	Δ		Μηνοδώρας, Μητροδώρας, Νυμφοδώρας, Ἀπελλῆ, Πουλχερίας
11	Τ		Θεοδώρας ἐν Βάστα, Εὐφροσύνου μαγείρου, Εὐανθίας, Ἰας
12	Τ		Αὐτονόμου μάρτ., Δανιήλ τοῦ Θασίου, Κουρνούτου
13	Π		Κορνηλίου ἑκατ., Ἱεροθέου Καλαμ., Ἀριστείδου, Μελετίου
14	Π		† ΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ (νηστεία), Πλακίλλας βασιλίσσης
15	Σ		Νικήτα, Φιλοθέου, Συμεών, Βησσαρίωνος, Γερασίου, Πορφυρίου, Ἰωάννου
16	Κ		† ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΨΩΣΙΝ. Εὐφημίας μεγαλομ., Μελιτινῆς, Λουντμίλας
17	Δ	☾	† Σοφίας, Πίστεως, Ἐλπίδος, Ἀγάπης, Πηλέα ἱερομ.
18	Τ		Εὐμενίου ἐπ. Γορτύνης Κρήτης, Ἀριάδνης μάρτ.
19	Τ		Τροφίμου, Σαββατίου, Δορμεδοντος, Σωσάννης
20	Π		† Εὐσταθίου μεγ., Ὑπατίου, Ἰωάννου & Ἰλαρίωνος
21	Π		Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου, Κοδράτου ἀποστόλου, Ἰσακίου
22	Σ		Φωκά ἱερομ., Φωκά κηπουροῦ, Ἰσαάκ, Μαρτίνου, Κοσμᾶ
23	Κ		† Α' ΛΟΥΚΑ (Θαυμ. ἁλ.). Σύλ. Προδρόμου, Ξανθίππης, Πολυξένης
24	Δ		† Παναγίας Μυρτιδιωτίσσης, Θέκλας ἱσαπ., Σιλουανοῦ Ἀθων.
25	Τ	○	Εὐφροσύνης ὁσίας, Παφνουτίου & 546 μαρτ.
26	Τ		† Μετάστασις Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, Γεδεών δικαίου
27	Π		Καλλιστράτου, Ἀριστάρχου, Ἀκυλίνης, Ἐπιχάρεως
28	Π		Βαρούχ, Χαρίτωνος, Ἀλκίσιωνος Πρεβέξης, Αὐξεντίου Κύπρου
29	Σ		Κυριακοῦ Κορίνθου, Πετρωνίας, Μαλαχίου Λίνδου
30	Κ		† Β' ΛΟΥΚ. (Χρ. Κανών), Γρηγορίου ἱερομ. φωτιστοῦ Ἀρμενίας

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕ ΡΟΜΗ ΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
1	Α' Τιμ. β' 1-7	Λκ. δ' 16-22	Ἀρχή Ἰνδίκτου	
2	Β' Κορ. α' 21 – β' 4	Μτθ. κβ' 2-14	πλ. α'	Γ'
8	Φιλιπ. β' 5-11	Λκ. ι' 38-42, ια' 27-28	Γεν. Θεοτόκου	
9	Γαλ. στ' 11-18	Ἰωάν. γ' 13-17	πλ. β'	Δ'
14	Α' Κορ. α' 18-24	Ἰωάν. ιθ' 6-11, 13-20, 25-28, 30-35	Ὑψωσις Τιμ. Σταυροῦ	
16	Γαλ. β' 16-20	Μρκ. η' 34-θ' 1	βαρύς	Ε'
23	Γαλ. δ' 22-27	Λκ. ε' 1-11	πλ. δ'	ΣΤ'
26	Α' Ἰωάν. δ' 12-19	Ἰωάν. ιθ' 25-27, κα' 24-25	Μετάστ. Ἰωάννου Θεολ.	
30	Β' Κορ. θ' 6-11	Λκ. στ' 31-36	α'	Ζ'

Ἡ οἰκία τοῦ Κων. Κανάρη.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018			
1	Δ	☽	Ἄνανιου ἀπ., Ρωμανοῦ Μελωδοῦ, Ἰωάννου Κουκουζέλη
2	Τ		Κυπριανοῦ, Ἰουστίνης, Γεωργίου νεομ., Θεοδώρου Γαβρᾶ
3	Τ		† Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου , Θεαγένους, Δαμάρεως, Ἐλευθερίου
4	Π		Ἱεροθέου, Δομνίνης, Αὐδάκτου, Καλλισθένης
5	Π		Χαριτίνης, Εὐδοκίμου, Ἰωάννου Μαυρ., Μεθοδίας Κιμῶλ., Ἑρμογένους
6	Σ		† Θωμᾶ ἀποστ. , Ἐρωτηΐδος, Μακαρίου νεομ.
7	Κ	●	† Γ' ΛΟΥΚ. (Ναῖν) . Σεργίου, Βάκχου, Πολυχρονίου, Ἰουλιανοῦ, Καισαρίου
8	Δ		Πελαγίας ὁσ., Πελαγίας παρθ., Σώζοντος, Ἰγνατίου, Ταῖσας
9	Τ		Ἰακώβου ἀπ., Ἀβραάμ, Λώτ, Ἀνδρονίκου, Ἀθανασίας, Πέτρου
10	Τ		Εὐλαμπίου, Εὐλαμπίας & 200 μαρτ., Θεοφίλου, Γρηγορίου, Πινυτοῦ
11	Π		Φιλίππου, Θεοφάνους γραπτ., Φιλονίλλας & Ζηναΐδος Ἀναργ., Φιλοθέου
12	Π		Πρόβου, Ἀνδρονίκου, Συμεών ν. Θεολ., Ἐπικτήτου
13	Σ		Χρυσῆς, Ἀγαθοδώρου, Ἀγαθονίκης, Φλωρεντίου, Νικήτα, Μελετίου Πηγᾶ
14	Κ	☾	† Δ' ΛΟΥΚ. (Σπορέως). ΠΑΤ. Ζ' ΟΙΚ. ΣΥΝ. †Τό ἐν Χίῳ θαῦμα Ὅσ. Παρασκευῆς
15	Δ		Λουκιανοῦ ἱερομ., Σαββίνου, Βάρσου, Εὐθυμίου
16	Τ		Λογγίνου ἑκατοντ., Λεοντίου & τῶν σὺν αὐτῷ
17	Τ		Ὡσηέ προφ., Ἀνδρέου ἐν Κρίσει, Κοσμᾶ & Δαμιανοῦ Ἀναργ.
18	Π		† Λουκᾶ Εὐαγγελιστοῦ , Μαρίνου, Συμεών
19	Π		Ἰωήλ προφ., Οὐάρου μάρτ., Κλεοπάτρας ὁσ., Λεοντίου, Ἰωάννου
20	Σ		† Ματρώνης Χιοπολίτιδος , Γερασίου Κεφαλλήν., Ἀρτεμίου μεγαλομ.
21	Κ	○	† ΣΤ' ΛΟΥΚ. Χριστοδούλου, Σωκράτους, Ἰλαρίωνος, Κοδράτου
22	Δ		Ἀβερκίου, Ἀλεξάνδρου, Ἡρακλείου, Γρηγορίου
23	Τ		† Ἰακώβου Ἀδελφοθέου , Ἰγνατίου Κων/πόλεως
24	Τ		Ἀρέθα μεγαλομ., Σεβαστιανῆς μαρτ.
25	Π		Ταβιθᾶς, Μαρκιανοῦ, Χρυσάνθης, Χρυσάφου
26	Π		† Δημητρίου μεγαλομ. τοῦ Μυροβλύτου
27	Σ		Νέστορος, Πρόκλης συζ. Πιλάτου, Λούπου
28	Κ	☽	† Ζ' ΛΟΥΚ (Ἰαερ.) . Ἁγίας Σκέπης. Ἐθνική Ἑορτή. Τερεντίου & Νεονίλλης
29	Δ		Ἀναστασίας Ρωμ., Ἀβραμίου, Τιμοθέου, Ἀθανασίου
30	Τ		Κλεόπα, Ἀρτεμᾶ, Τερτίου ἀπ., Ζηνοβίου & Ζηνοβίας
31	Τ		† Νικολάου νεομ. Χιοπολίτου , Ἀριστοβούλου, Οὐρβανοῦ, Ναρκίσσου

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΘΗΝΟΝ
3	Πρξ. ιζ' 16-34	Μτθ. ιγ' 44-54	Ἄγ. Διον. Ἀρεοπαγίτου	
7	Β' Κορ. ια' 31 -ιβ' 9	Λκ. ζ' 11-16	β'	Η'
14	Τίτ. γ' 8-15	Λκ. η' 5-15	γ'	Θ'
21	Γαλ. β' 16-20	Λκ. η' 27-39	δ'	Ι'
26	Β' Τιμ. β' 1-10	Ἰωάν. ιε' 17-ιστ' 2	Ἄγ. Δημητρίου	
28	Ἑβρ. θ' 1-7	Λκ. η' 41-56	πλ. α'	ΙΑ'

Τό Μνημεῖον τῶν Ἡρώων τῶν Ψαρῶν.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2018		
1	Π	† Κοσμά & Δαμιανοῦ, Δαβίδ Εὐβ., Ἰακώβου, Ἑλένης, Νηρέα
2	Π	Ἀκινδύνου, Πηγασίου, Ἐλπιδοφόρου, Ὠκεανοῦ, Ἀντωνίου
3	Σ	Ἁν. λειψ. Γεωργίου Τροπ. & Ἀποστόλου, Γεωργίου Νεαπ., Ἀκεψιμά, Ἰωσήφ, Ἀειθαλά
4	Κ	† Ε' ΛΟΥΚ. (Λαζ.). Ἰωαννικίου, Νικάνδρου, Ἑρμίου, Ἰωάννου Βατάτζη, Γεωργίου Κασλίδη
5	Δ	Γαλακτίωνος & Ἐπιστήμης μαρτύρων, Γρηγορίου, Λίνου
6	Τ	Παύλου Κων/πόλεως, Λουκά, Παύλου, Ἀγαπίου, Λεονάρδου
7	Τ	● Ἐν Μελιτινῇ 33 μαρτ., Λαζάρου, Θεσσαλονίκης, Ἀλεξάνδρου
8	Π	† Τῶν Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ & Γαβριήλ, Εὐφροσύνης
9	Π	† Νεκταρίου Αἰγίνης, Ὀνησιφόρου, Θεοκτίστης, Συμεών, Ἰωάννου
10	Σ	Σωσιπάτρου, Ἀρσενίου, Ὠρίωνα, Ὁρέστου
11	Κ	† Η' ΛΟΥΚ. (Σαμ.). Μηνᾶ μεγαλομ., Βίκτωρος, Βικεντίου, Ἐλευθέρια τῆς Χίου
12	Δ	Ἰωάννου Ἐλεήμ., Νείλου μυροβλ., Μαρτίνου, Νικολάου, Σάββα
13	Τ	† Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀνθούσης, Δαμασκηνοῦ
14	Τ	† Φιλίππου ἀποστόλου, Κωνσταντίνου Ὑδραίου, Γρηγορίου Παλαμά
15	Π	☾ Γουρία, Σαμωνᾶ, Ἀβίου, Δημητρίου (ἀρχὴ νηστείας)
16	Π	† Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ
17	Σ	Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, Γενναδίου, Λαζάρου
18	Κ	† Θ' ΛΟΥΚ. (Ἀφρ. πλ.). Πλάτωνος, Ἀναστασίου Παραμ., Ρωμανοῦ, Ζαχαρίου
19	Δ	Ὁβδίου προφ., Βαρλαάμ, Εὐφημίας, Σίμωνος, Φιλαρέτου
20	Τ	Γρηγορίου Δεκαπολ., Πρόκλου Κων/πόλεως Σωζομενοῦ
21	Τ	† ΤΑ ΕΙΣΟΔΙΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ, Ἰωάννου
22	Π	Φιλήμονος, Ἀρχίππου, Ἀπφίας, Ὀνησίμου, Κικιλίας
23	Π	○ Ἀμφιλοχίου, Σισινίου, Γρηγορίου, Διονυσίου, Ἀλεξάνδρου
24	Σ	Κλήμεντος Ρώμ., Νικοδήμου Βερ., Πέτρου Ἀλεξ., Φιλουμένου, Χριστοφόρου
25	Κ	† ΙΓ' ΛΟΥΚ. (Πλ. νέου). Αἰκατερίνης μεγαλομ. καὶ 300 μαρτ., Μερκουρίου
26	Δ	† Γεωργίου νεομ. Χισπολίτου, Στυλιανοῦ, Νίκωνος «Μετανοεῖτε», Ἀλυτίου
27	Τ	Ἰακώβου τοῦ Πέρσου, Ναθαναὴλ ὁσίου, Θεοδοσίου
28	Τ	Στεφάνου, Εἰρηνάρχου, 15 μαρτ. Τιβεριουπόλεως πολ. Κιλκίς
29	Π	Παραμόνου & 370 μ., Φαίδρου, Διονυσίου, Φιλουμένου
30	Π	☽ † Ἀνδρέου Πρωτοκλήτου, Φρουμεντίου Αἰθ., Ἀλεξάνδρου Μηθύμνης

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
1	Α' Κορ. ιβ' 27 – ιγ' 8	Μτθ. ι' 1, 5-8	Ἁγ. Ἀναργύρων	
4	Ἐφεσ. β' 4-10	Λκ. ιστ' 19-31	πλ. β'	Α'
8	Ἐβρ. β' 2-10	Λκ. ι' 16-21	Παμ. Ταξιαρχῶν	
11	Β' Κορ. δ' 6-15	Λκ. ι' 25-37	βαρύς	Β'
13	Ἐβρ. ζ' 26-η' 2	Ἰωάν. ι' 9-16	Ἰωάν. Χρυσοστόμου	
14	Α' Κορ. δ' 9-16	Ἰωάν. α' 44-52	Φιλίππου ἀποστόλου	
16	Ρωμ. ι' 11 – ια' 2	Μτθ. θ' 9-13	Εὐαγγελ. Ματθαίου	
18	Ἐφεσ. δ' 1-7	Λκ. ιβ' 16-21	πλ. δ'	Γ'
21	Ἐβρ. θ' 1-7	Λκ. ι' 38-42, ια' 27-28	Εἰσόδια Θεοτόκου	
25	Γαλ. γ' 23 – δ' 5	Λκ. ιη' 18-27	α'	Δ'
30	Α' Κορ. δ' 9-16	Ἰωάν. α' 35-52	Ἀνδρέου Πρωτοκλήτου	

Ἀναθηματική πλάκα τῆς θυσίας τῶν Ψαριανῶν.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018		
1	Σ	Ναούμ πρ., Φιλαρέτου, Θεοκλήτου Λακ., Ἀνανίου
2	Κ	† ΙΔ' ΛΟΥΚ. (Τυφλ.) . Μυρότης μάρτυρος τῆς ἐν Χίῳ, Ἀββακούμ πρ., Πορφυρίου
3	Δ	† Ἀγγελὴ νεομ. ἐν Χίῳ. Σοφονίου προφ., Ἀγαπίου μ, Θεοδούλου, Γαβριήλ
4	Τ	† Βαρβάρας μεγαλ., Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Σεραφεῖμ Φαναρίου
5	Τ	† Σάββα ἡγιασμένου, Διογένους, Νεκταρίου, Ἀναστασίου
6	Π	† Νικολάου ἀρχιεπ. Μύρων Λυκίας, Νικολάου νεομ.
7	Π	● Ἀμβροσίου Μεδιολάνων, Γερασίμου Εὐβ., Ἀθηνόδωρου, Γρηγορίου
8	Σ	Παταπίου, Σωσθένη, Καίσαρος, Παρθενίου, Σωφρονίου
9	Κ	† Ι' ΛΟΥΚ. (Συγκ.) . Σύλληψις. Ἀγ. Ἄννης μητρ. Θεοτόκου, Ἄννης προφ.
10	Δ	Μηνᾶ, Ἑρμογένους, Εὐγράφου, Θωμᾶ, Ἀθανασίου Μεθ.
11	Τ	Λουκᾶ & Δανιὴλ Στυλιδῶν, Αἰμιλιανοῦ, Βαρσαβᾶ, Λεοντίου
12	Τ	† Σπυρίδωνος ἐπ. Τριμυθούντος, Ἰωάννου Ζιχνῶν
13	Π	Εὐστρατίου, Λουκίας, Αὐξεντίου, Ὁρέστου, Εὐγενίου
14	Π	Θύρσου, Φιλήμονος, Ἀπολλωνίου, Λευκίου, Ἀρριανοῦ, Καλλινίκου
15	Σ	☾ † Ἐλευθερίου ἱερομ. & Ἀνθίας, Σωσάννας
16	Κ	† ΙΑ' ΛΟΥΚ. (Προπατ.) . Ἀγγαίου, Θεοφانوῦς βασ., Μοδέστου, Μαρίνου
17	Δ	† Διονυσίου Αἰγίνης, Δανιὴλ & 3 παίδων, Στεφάνου
18	Τ	Σεβαστιανοῦ, Ζωῆς & τῶν σὺν αὐτοῖς
19	Τ	Βονιφατίου, Ἀγλαΐας, Ἄρεως, Εὐτυχίου, Θεσσαλονίκης
20	Π	Ἰγνατίου Θεοφ., Ἰωάννου Κροστάνδης, Ἰωάννου Θάσου
21	Π	Θεμιστοκλέους, Ἰουλιανῆς & 630 μαρτύρων
22	Σ	○ Ἀναστασίας φαρμακολυτρίας, Χρυσογόνου, Θεοδότῃς & τέκνων
23	Κ	† ΠΡΟ ΧΡ. ΓΕΝ. 10 μαρτ. Κρήτης, Ναοῦμ ἱερατ., Νήφωνος ὁσ., Χρυσογόνου Θεσ.
24	Δ	Εὐγενίας, Φιλίππου, Βασίλας, Ἀγαϊκοῦ, Ἀντίχου
25	Τ	† Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ
26	Τ	† Συναξίς Ὑπεραγ. Θεοτόκου, Εὐθυμίου Σάρδεων
27	Π	† Στεφάνου πρωτομ., Θεοδώρου, Μαυρικίου, Φωτεινοῦ
28	Π	† Νήφωνος ὁσ. Χίου, Δόμνας, Σεκούνδου, 20.000 μ., Σίμωνος μυροβλύτου
29	Σ	☽ Ἀναيره. νηπίων ὑπὸ Ἡρώδου, Γεωργίου ὕμνογρ., Μαρκελλίου ὁσ.
30	Κ	† ΜΕΤΑ ΧΡΙΣΤ. ΓΕΝ. Ἰωσήφ μνηστ., Δαυὶδ πρ. & Ἰακώβου Ἀδελφοθέου, Ἀνυσίας
31	Δ	Μελάνης ὁσ., Ζωτικῷ Ὁρφανοτρ., Θεοφυλάκτου Ἀχρίδος

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Ἀναγνώσματα Κυριακῶν & μεγάλων ἑορτῶν

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΕΟΡΤΗΣ	
			ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ
2	Ἐφεσ. στ' 10-17	Λκ. ιη' 35-43	β'	Ε'
4	Γαλ. γ' 23 - δ' 5	Μρκ. ε' 24-34	Ἁγ. Βαρβάρας	
5	Γαλ. ε' 22 - στ' 2	Μτθ. ια' 27-30	Ἁγ. Σάββα	
6	Ἐβρ. ιγ' 17-21	Λκ. στ' 17-23	Ἁγ. Νικολάου	
9	Γαλ. δ' 22-27	Λκ. ιγ' 10-17	γ'	ΣΤ'
12	Ἐφεσ. ε' 8-19	Ἰωάν. ι' 9-16	Ἁγ. Σπυρίδωνος	
15	Β' Τιμ. α' 8-18	Μρκ. β' 23 - γ' 5	Ἁγ. Ἐλευθερίου	
16	Κολ. γ' 4-11	Λκ. ιδ' 16-24		
		Μτθ. κβ' 14	δ'	Ζ'
23	Ἐβρ. ια' 9-10, 32-40	Μτθ. α' 1-25	πλ. α'	Η'
25	Γαλ. δ' 4-7	Μτθ. β' 1-12	Χριστούγεννα	
26	Γαλ. β' 11-18	Μτθ. β' 13-23	Σύναξις Θεοτόκου	
27	Πρξ. στ' 8 - ζ' 5, 47-60	Μτθ. κα' 33-42	Πρωτομ. Στεφάνου	
30	Γαλ. α' 11-19	Μτθ. β' 13-23	πλ. β'	Θ'

Κων. Κανάρης

Κωνσταντῖνος Κανάρης

Χειρόγραφον Κων. Κανάρη.

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ κ. ΜΑΡΚΟΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνούσσων κ. Μᾶρκος (Βασιλάκης) ἐγεννήθη εἰς Χίον τὸ 1965. Διάκονος χειροτονήθη τὸ 1994 καὶ Πρεσβύτερος τὸ 2000. Διηκόνησεν ὡς Ἱεροκλήρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνούσσων, Γραμματεὺς καὶ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ὑπηρετήσεν ὡς Φιλολόγος εἰς τὴν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν. Εἶναι Πτυχιούχος τοῦ Τμήματος Φιλολογίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνούσσων ἐξελέγη τὴν 7ην Ὀκτωβρίου 2011 καὶ χειροτονήθη τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 2011.

Α'. Διοικητικαὶ Ὑπηρεσίαι

Ἔδρα: Χίος, Τ.Κ. 821 00. Τηλ.: 22710-43.045, 44.045. Μητροπολίτου: [ἐσ. 8]. Fax: 44.046. E-mail: idit.m.x@gmail.com

Πρωτοσυγκελλεύων: Ἀρχιμ. Νεκτᾶριος Ἐπιτροπάρχης [ἐσ. 7].

Γεν. Ἀρχιερ. Ἐπίτροπος: Πρωτοπρ. τοῦ Οἴκουμ. Θρόνου Δημήτριος Κ. Γεόμελος [ἐσ. 6].

Εἰσηγητὴς παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ: Πρωτοπρ. Ἰωάννης Μ. Μουσᾶς, Ἀρχιδιάκονος Ἀπόστολος Σ. Λάρδας [ἐσ. 8].

Ἰστοσελίδα: <http://www.imchiou.gr> • E-mail: idit.m.x@gmail.com
• mhtr34@otenet.gr • mhtr97@otenet.gr

ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

1) Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Μᾶρκος.

Μέλη: Πρωτοπρ. Μακάριος Ἱ. Στρουμπάκης • Πρεσβ. Ἐμμανουήλ Γ. Τζιώτης • κ. Νικόλαος Ἰακ. Ἀμύγδαλος, τ. Πρόεδρος Ἐφετῶν • κ. Λεόντιος Ζαννῖκος, Οἰκονομολόγος • κ. Κωνσταντῖνος Βεργίνας, Ἐκκλησιαστικὸς Σύμβουλος • κ. Ἰγνάτιος Ἐμ. Φερραῖος, Ἐκκλησι-

αστικός Σύμβουλος. Γραμματεús: Πρωτοπρ. Μιχαήλ Β. Στεφανιώρος, αναπληρούμενος από τόν Πρωτοπρ. Δημήτριον Ί. Φώτην.

2) Ἐπισκοπικόν Δικαστήριον

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Μᾶρκος.

Μέλη: Πρωτοπρ. Νικόλαος Κλαδιάς · Οἶκον. Ἀργύριος Μυλωνᾶς.

Γραμματεús: Πρωτοπρ. Γεώργιος Ί. Πουλιᾶς.

3) Τοπικὸς Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Μᾶρκος.

Γραμματεús: Πρωτοπρ. Μιχαήλ Β. Στεφανιώρος.

Ταμίας: Πρωτοπρ. Γεώργιος Ί. Πουλιᾶς.

Λογιστής: Πρωτοπρ. Δημήτριος Κ. Γεόμελος.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ

Γραφεῖα Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε.: Πρωτοπρ. Δημήτριος Κ. Γεόμελος.

Γραμματεús: Πρωτοπρ. Δημήτριος Φώτης [ἐσ. 4].

Γραφεῖον Γάμων: κ. Δημήτριος Ἐλ. Ζαννίκος. [ἐσ. 1].

Ταμείον: Πρωτοπρ. Γεώργιος Ί. Πουλιᾶς. [ἐσ. 2].

Λογιστής: κ. Δημήτριος Μάζωνάκης. [ἐσ. 2].

Ὑπεύθυνος Ἐκκλησιαστικῆς Τάξεως καὶ Ἐθιμοτυπίας - Ἐκκαθαρ. ἀποδοχῶν: Πρωτοπρ. Μιχαήλ Β. Στεφανιώρος. [ἐσ. 5].

Πρόεδρος Γεν. Φιλοπτώχου Ταμείου: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Μᾶρκος.

Συνεργάτης Γ.Φ.Τ.: κ. Γεώργιος Ταναΐνης [ἐσ. 3].

Ὑπεύθυνος Διαδικτύου καὶ Ἰστοσελίδος: Πρωτ. Ἰωάννης Κουντουριάδης.

Ὑπεύθυνος Ἐνημερώσεως: κ. Ἰωάννης Χονδρέλλης.

Ὁδηγός: κ. Δημήτριος Σαμωνᾶς.

Ἐνοριακοὶ Ναοὶ 109, Παρεκκλήσια 356, Ἐξωκκλήσια 63, Ναοὶ Κοιμητηρίων 1, Ἰδιωτικοὶ Ναοὶ 492, Μοναστηριακοὶ Ναοὶ 48.

Λειτουργοί. ΠΕ: 19, ΤΕ: 9, ΔΕ: 42, ΥΕ: 11, Πρεσβύτεροι: 81, Διάκονοι: 2. Σύνολον: 83.

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΠΟΛΕΩΣ ΧΙΟΥ

Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος: Πρωτοπρ. Δημήτριος Κ. Γεόμελος
τηλ.: 22710 27.872 • τ.χ. 82100

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ἢ ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Ἀγ. Μηνᾶς, Βίκτωρ & Βικέντιος	22.914, 42.449	Μουσᾶς Ἰωάννης	ΔΕ
(Μητροπολιτικός Ναός)	6974003894	Λάρδας Στέφανος, Διάκ.	ΠΕ
Ἀγ. Ἄννα Καπέλλα.....	23.113-44.347	Φώτης Δημήτριος	ΠΕ
Ἀγ. Μαρίνα Ἐγκρεμοῦ	40.629, 28.144	Στρουμπάκης Μακάριος	ΔΕ
Ἀγ. Μαρίνα Καλοπλύτου	40.219, 41.362	Καλίκας Δημήτριος	ΔΕ
Ἀγ. Γεώργιος Φρουρίου	43.833-92.552	Λούρος Γεώργιος	ΔΕ
Ἀγ. Ἰάκωβος.....	24.393-82.431	Τζιώτης Γ. Ἐμμανουήλ	ΠΕ
Ἀγ. Ἰωάννης Θεολόγος	44.089-21.125	Μακρῆς Νικόλαος	ΔΕ
Ἀγ. Ἰωάννης Πρόδρομος	24.097-28.239	Μαμουνῆς Νικόλαος	ΔΕ
Ἀγ. Λουκᾶς Λιβαδίων ...	28.106-22.497	Χανδρῆς Γεώργιος	ΔΕ
Ἀγ. Ματθαῖος Κοφινᾶ ..	24.919-42.806	Μανώλης Μιχαήλ	ΔΕ
Ἀγ. Νικόλαος Γροῦ.....	43.054	Κατσαρός Γεώργιος	ΠΕ
Ἀγ. Νικόλαος Φραγκομαχαλᾶ	21.398, 20.593	Πρελιᾶς Ἀντώνιος	ΠΕ
Ἀγ. Παντελεήμων Μονοδενδρίου	42.433, 28.923	Σακουλᾶς Ἀντώνιος	ΔΕ
Ἀγ. Σπυρίδων Νερομύλων	22.185, 29.525	Μαυριάνος Γεώργιος	ΔΕ
Εὐαγγελίστρια	25.348-25.788	Γουρλῆς Χριστοφόρος	ΠΕ
.....	694.2799684	Μπογῆς Ἀλέξανδρος, Διάκ.	ΔΕ
Ζωοδ. Πηγὴ Λετσαίνης..	22.369-21.530	Τσιμούνης Ἰωάννης	ΠΕ
Κοίμ. Θεοτόκου Λατομίου	29.425, 27.588	Φιλιππάκης Βασίλειος	ΔΕ
Κοίμ. Θεοτόκου Τρουλλωτῆς	22.854, 93.818	Μπογῆς Ἰωάννης	ΔΕ
Μεταμ. Σωτήρος Λιβαδίων	24.244, 21.123	Κατσαρός Ἀλέξανδρος	ΔΕ

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΚΑΜΠΟΥ

Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος: Πρωτοπρ. Γεώργιος Πουλιᾶς
τηλ.: 22710 94.488 • τ.χ. 82100

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ἢ ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Ἀγ. Ἀναστασία Φραγκοβουνίου ..	31.423	Χρίτης Ἀντώνιος	ΤΕ
Ἀγ. Εἰρήνη.....	32.654-31.929	Μαρμαρᾶς Δημήτριος	ΥΕ

Άγ. Γεώργιος Σταφυλά...	6982.725.070	Άθανασόπουλος Άνδρ.	ΔΕ
Άγ. Ισίδωρος Πετροκοκκίνου	6982.725.070	Άθανασόπουλος Άνδρ.	ΔΕ
Άγ. Λουκάς Βαρβασιού.	41.502, 27.872	Γεόμελος Δημήτριος	ΠΕ
Άγ. Πολύκαρπος	28.505, 43.054	Κατσαρός Γεώργιος	ΠΕ
Άγ. Χαράλαμπος Βαρβασιού	23.491, 20.783	Επιτροπάκης Νεκτάριος	ΔΕ
Γεν. Θεοτόκου Συριωτίσσης	6975.957.220	Κωστάλας Νεκτάριος	ΠΕ
Κοίμ. Θεοτόκου Άγιοδεκτινής	29.827, 23.089	Άθήνης Πολυχρόνης	ΥΕ
Κοίμ. Θεοτόκου Εύρεττης.....	42.433	Σακουλάς Άντώνιος	ΔΕ
Κοίμ. Θεοτόκου Κοκοροβιλιάς	32.638, 21.901	Γεώργαλος Γεώργιος	ΔΕ
Κοίμ. Θεοτόκου Φαρκαίνης	27.178, 61.162	Λάρδας Στέφανος	ΔΕ
Μεταμ. Σωτήρος Βαρβασιού	20.947	Βορριάς Ιωάννης	ΠΕ
Ταξιάρχαι Μπατζακλή	41.373	Καραμιχάλης Άντ.	ΥΕ

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ

Άρχιερατικός Επίτροπος: Πρωτοπρ. Ιωάννης Κοντός
τηλ.: 22710 93.247 • τ.κ. 82200

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ή ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Αυγώνυμα 82100 - Άγ. Γεώργιος	79.391	Παπανικολάου Διον.	ΠΕ
Βροντάδος 82200			
Άγ. Γεώργιος.....	92.244-93.247	Κοντός Ιωάννης	ΔΕ
Άγ. Ισίδωρος	92.701-42.120	Μπιρλής Ματθαίος	ΔΕ
Άγ. Κήρυκος.....	92.236, 6972.232.758	Φαράκλας Κήρυκος	ΔΕ
Άγ. Μάρκος	92.226, 93.321	Παλαιός Άντώνιος	ΤΕ
Άγ. Νικόλαος	92.445, 92.578	Κουντουριάδης Ιωάννης	ΔΕ
Ευαγγελίστρια	92.175, 21.245	Τσουκαλάς Άντώνιος	ΔΕ
Κοίμ. Θεοτόκ. Έρειθιανής	92.238, 94.488	Πουλιός Γεώργιος	ΠΕ
Προφήτης Ήλιος	94.261-92.706	Μαλαφής Μάρκελλος	ΤΕ
Λαγκάδα 82300 - Άγ. Ιωάννης .	74.269	Πύρρος Δημήτριος	ΤΕ
Οινοῦσαι 82101 - Άγ. Νικόλαος	55.404	Καραβάς Νικόλαος	ΤΕ
Συκιάδα 82300 - Γεν. Θεοτόκου	74.616, 74.300	Στεφανιώρος Μιχαήλ	ΠΕ
Καρυές 82100 - Κοίμ. Θεοτόκου	79.433	Κατσούνης Ιωάννης	ΔΕ
Άνάβατος 82100 - Ταξιάρχαι	79.391	Παπανικολάου Διονύσιος	ΠΕ

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ

Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος: Πρωτοπρ. Γεώργ. Τσαπέλας
τηλ.: 22710 22.462 • τ.κ. 82300

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ἢ ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Ἀμάδες - Ἀγ. Κυριακή ...	6943.668.721	Πῦρρος Γεώργιος	ΔΕ
Καρδάμυλα			
Ἀγ. Παρασκευή.....	22720-23.046	Σουλτάνης Κων/νος	ΔΕ
Ἀγ. Λουκάς.....	22720-22.355	Καζᾶς Ἰωάννης	ΤΕ
Ἀγ. Νικόλαος.....	22720-22.462	Τσαπέλας Γεώργιος	ΔΕ
Τίμ. Σταυρός.....	22710-78.509	Βῶλος Παντελήμων	ΠΕ
Πιτύδς - Ἀγ. Γεώργιος.....	22720-23053	Κλαδιᾶς Νικόλαος	ΠΕ
Καμπιά - Γεν. Θεοτόκου.	22720-23.046	Σουλτάνης Νικόλαος	ΔΕ
Βίκιον - Κοίμ. Θεοτόκου	22720-41.427	Μπακάλης Ἀργύριος	ΔΕ
Σπαρτοῦντα			
Προφ. Ἠλίας.....	22710-32.969	Ζευγίος Μιχαήλ	ΠΕ

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΒΟΛΙΣΣΟΥ

Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος: Πρωτοπρ. Ἰωάννης Τσιμούνης
τηλ.: 22710 21.530 • τ.κ. 82103

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ἢ ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Κατάβασις			
Ἀγ. Ματρώνα.....	22710-26.133	Πιτσικούλης Κων/νος	ΔΕ
Φυτὰ			
Ἀγ. Παρασκευή.....	22740-21.901	Γεώργαλος Γεώργιος	ΔΕ
Ποταμιὰ			
Ἀγ. Ἀνάργυροι.....	6944.981.984	Χειλᾶς Παναγιώτης	ΔΕ
Βολισσός			
Ἀγ. Γεώργιος.....		Γιαννάκος Βικέντιος	ΥΕ
Κοίμ. Θεοτόκου.....	6948.048.892	Τζιώτης Δ. Ἐμμανουήλ	ΠΕ
Μεταμόρφωσις Σωτῆρος..	6948.048.892	Τζιώτης Δ. Ἐμμανουήλ	ΠΕ
Σιδηροῦντα			
Ἀγ. Γεώργιος.....	22710-82.431	Τζιώτης Γ. Ἐμμανουήλ	ΠΕ

Παρπαριά			
Άγ. Ἰωάννης Θεολόγος ..	22740-21.944	Κουκουνης Μιχαήλ	ΥΕ
Πυραμά			
Άγ. Ἰωάννης Πρόδρομος	6944.981.984	Χειλάς Παναγιώτης	ΔΕ
Πισπιλοῦντα			
Άγ. Κωνσταντῖνος		Κουφουδάκης Σταῦρ.	ΥΕ
Κηπουριές			
Άγ. Παντελεήμων	22710-20.593	Πρελιᾶς Ἀντώνιος	ΠΕ
Διευχά			
Μεταμ. Σωτήρος	22720-23.053	Κλαδιᾶς Νικόλαος	ΠΕ
Ψαρά 82104			
Μετ. Σωτήρος	6983.705.188	Φιαμός Εὐάγγελος	ΥΕ

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΝ

Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος: Πρεσβ. Ἰωάννης Κατσούνης
τηλ.: 6934.022.457 • τ.κ. 82103

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ἢ ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Ἄγιον Γάλα			
Άγ. Παρασκευή	22740-21.781	Κανέρης Πλάτων	ΔΕ
Χάλανδρα			
Άγ. Παρασκευή	22710-26.632	Μανάρας Βασίλειος	ΔΕ
Κουρούνια			
Άγ. Ἰωάννης Θεολόγος		Μεϊντάνης Παναγιώτης	ΔΕ
Ἀφροδίσια			
Άγ. Μάμας	6948.048.892	Τζιώτης Δ. Ἐμμανουήλ	ΠΕ
Κέραμος			
Άγ. Παντελεήμων	6934.022.457	Κατσούνης Ἰωάννης	ΔΕ
Λεπτόποδα			
Γεν. Θεοτόκου	6937.941.014	Μανάρας Βασίλειος	ΔΕ
Ἐγρηγόρος			
Μεταμόρφωσις Σωτήρος	22740-21.585	Σκυριώτης Παναγιώτης	ΥΕ

Μελανιδός			
Ταξιάρχαι	22740-21.781	Κανέρης Πλάτων	ΔΕ
Νενητούρια			
Ταξιάρχαι	22740-21.944	Κουκουνης Μιχ.	ΥΕ
Τρύπες 821 03			
Ταξιάρχαι	22740-21.705	Κανέρης Παναγιώτης	ΥΕ

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΧΑΛΚΕΙΟΥ

Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος: Πρωτοπρ. Μιχαήλ Στεφανιδῶρος
τηλ.: 22710 74.300 • τ.χ. 82100

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ἢ ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Βερβεραῖτον			
Ἀγ. Μαρίνα	26.815	Γιαννιδῶδης Μελέτιος	ΠΕ
Ζυφιδᾶς			
Ἀγ. Παρασκευή	78.947	Σιμούδης Βασίλειος	ΥΕ
Βασιλεῶνοικον			
Ἀγ. Γεώργιος.....	20.505	Λιάπης Μιχαήλ	ΔΕ
Συκούσης			
Ἀγ. Γεώργιος.....	78.732	Μυλωνᾶς Ἀργύριος	ΔΕ
Θυμιανὰ			
Ἀγ. Εὐστράτιος	31.054-31.674	Μαυριάνος Παντελ.	ΔΕ
Βαβύλοι			
Ἀγ. Νικόλαος	33.467	Μαστρογιαννάκης Δημ.	ΠΕ
Δαφνών			
Ἀγ. Παντελεήμων	77.120	Καλεῶδης Παντ.	ΔΕ
Νεοχώριον			
Εἰσ. Θεοτόκου	31.346	Ἀρακᾶς Γεώργιος	ΠΕ
Θολοποτάμι 82102			
Κοίμησις Θεοτόκου	52.036-26.133	Πιτσικούλης Κων/νος	ΔΕ
Χαλκειὸν			
Κοίμησις Θεοτόκου	78.520-52.004	Κρουσουλούδης Κων/νος	ΔΕ

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΝΕΝΗΤΩΝ

Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος: Πρωτοπρ. Μακάριος Στρουμπάκης
τηλ.: 22710 28.144 • τ.χ. 82102

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ἢ ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Μυρμήγκιον			
Ἀγ. Μαρίνα	51.681	Μπουλαζέρης Κων/νος	ΔΕ
Φλάτσια			
Ἀγ. Ἀπόστολοι	25.732	Λιαδῆς Νικόλαος	ΔΕ
Νένητα			
Ἀγ. Γεώργιος.....	61.471	Μελεξῆς Κων/νος	ΔΕ
Πατρικά			
Ἀγ. Γεώργιος.....	78.768	Λαμπρινούκας Στυλ.	ΔΕ
Καταρράκτης			
Ἀγ. Ἰωάννης Πρόδρομος	62.000-61.740	Καμαράδος Δημοσθ.	ΔΕ
Βουνὸ			
Ἀνάληψις Σωτῆρος.....	61.651	Λάρδας Στέφανος	ΔΕ
Ἐξω Διδύμα			
Εἰσόδια Θεοτόκου	51.741	Μελαχροινούδης Βίκτωρ	ΥΕ
Κοινὴ			
Ζωοδόχος Πηγὴ	25.732	Λιαδῆς Νικόλαος	ΔΕ
Καλλιμασιά 82100			
Κοίμησις Θεοτόκου	51.324-52.030	Κωνσταντίνου Γεώργιος	ΠΕ
Μέσα Διδύμα			
Κοίμησις Θεοτόκου	51.681	Μπουλαζέρης Κων/νος	ΔΕ
Παγίδα			
Ταξιάρχαι	51.741	Μελαχροινούδης Βίκτωρ	ΥΕ

ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΠΥΡΓΙΟΥ

Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος: Πρωτοπρ. Δημήτριος Ἡλ. Γαῖλλας
τηλ.: 22710 76.305 • τ.χ. 82102

ΝΑΟΣ - ΠΟΛΙΣ ἢ ΧΩΡΙΟΝ	ΤΗΛΕΦ.	ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ	ΚΑΤΗΓ.
Καλαμωτὴ			
Ἀγ. Παρασκευή.....	70.277-71.272	Γαλάτουλας Ἀπόστ.	ΔΕ

Ἑλλάτα			
Ἀγ. Τριάς	32.969	Ζευγιάς Μιχαήλ	ΠΕ
Λιθίον			
Ἀγ. Γεώργιος.....	61.050	Χατζηδάκης Κων/νος	ΔΕ
Ὀλύμποι			
Ἀγ. Γεώργιος.....	76.391	Ρέππας Σταμάτιος	ΔΕ
Ἀρμόλια			
Ἀγ. Δημήτριος	76.305	Γαΐλλας Δημήτριος	ΔΕ
Πυργίον			
Εἰσόδια Θεοτόκου	78.768	Λαμπρινούκας Στυλ.	ΔΕ
Κοίμησις Θεοτόκου	72.502-72.542	Κολόμβος Γεώργ.	ΔΕ
Βέσσα			
Κοίμ. Θεοτόκου.....	72.672-72.719	Μικέδης Νικόλαος	ΔΕ
Μεστά			
Ταξιάρχαι	6971.675.567	Θηριανός Κων/νος	ΔΕ

ΙΕΡΑΙ ΜΟΝΑΙ

Ἀνδρῶναι:

1) **Νέα Μονή**, ἔτος ιδρύσεως 1042.

Τ.Κ. 82100 Καρυές. ΤΗΛ.: 79.391.

Ἡγούμενος Ἀρχιμ. Διονύσιος Παπανικολάου (μον. 2).

2) **Ἀγίου Μάρκου**, ἔτος ιδρύσεως 1700.

Τ.Κ. 82100 Καρυές. ΤΗΛ.: 79.253. Ἡγούμενος Γαβριήλ.

3) **Ἀγ. Πατέρων**, ἔτος ιδρύσεως 1570.

Τ.Κ. 82100 Καρυές. ΤΗΛ.: 79.390.

4) **Ζωοδόχου Πηγῆς Βρεττοῦ**, ἔτος ιδρύσεως 18ος αἰών.

Τ.Κ. 82102 Ἀρμόλια. ΤΗΛ.: 72.719.

Ἡγούμενος: Ἀρχιμανδρίτης Νικόλαος Μικέδης (μον. 2).

5) **Μυρτιδιωτίσσης**, ἔτος ιδρύσεως 1887.

Τ.Κ. 82200 Βροντάδος. ΤΗΛ.: 92.780.

Ἡγούμενος: Ἀρχιμανδρίτης Νεκτάριος Ἐπιτροπάκης (μον. 6).

Γυναικεῖαι:

- 1) Ἀγίου Μηνᾶ, ἔτος ιδρύσεως 1586.
T.K. 821 00 Νεοχώρι. ΤΗΛ.: 31.555. Ἡγουμένη Φιλοθέη (μον. 3).
- 2) Ἀγ. Ματρώνης Χαλάνδρων, ἔτος ιδρύσεως 1660 (μον. 1).
T.K. 821 02 Μέσα Διδύμα. ΤΗΛ.: 51.219.
- 3) Κοιμ. Θεοτόκου Πλακιδιωτίσσης, ἔτος ιδρύσεως 1625.
T.K. 821 00 Καλλιμασιά. ΤΗΛ.: 51.355.
- 4) Ἀγ. Ἀναργύρων, ἔτος ιδρύσεως 17ος αἰών.
T.K. 821 00 Θυμανά. ΤΗΛ.: 31.425.
- 5) Ταξιάρχων Νενήτων, ἔτος ιδρύσεως 1844 (μον. 2).
T.K. 821 00 Νένητα. ΤΗΛ.: 61.469.
- 6) Ἀγ. Στεφάνου, ἔτος ιδρύσεως 1880.
T.K. 822 00 Βροντάδος. ΤΗΛ.: 92.921.
- 7) Ἀγ. Γεωργίου, ἔτος ιδρύσεως 19ος αἰών.
T.K. 821 02 Πυργί. ΤΗΛ. 72.231.
- 8) Ἀγ. Κωνσταντίνου, ἔτος ιδρύσεως 1901.
T.K. 821 00 Θυμανά. ΤΗΛ.: 31.215.
- Ἡγουμένη Παρασκευή (μον. 20).
- 9) Παναγίας Βοηθείας, ἔτος ιδρύσεως 1930 (μον. 6).
T.K. 821 00 Χίος. Ἡγουμένη Δοσιθέα. ΤΗΛ.: 44.055.
- 10) Ἀγ. Σκέπης, ἔτος ιδρύσεως 1935.
T.K. 821 00 Χαλκειὸς. ΤΗΛ.: 78.456-20.783.
- 11) Εὐαγγελισμοῦ Θεοτόκου, ἔτος ιδρύσεως 1962.
T.K. 821 01 Οἰνούσσαι. ΤΗΛ.: 55.226.
- Ἡγουμένη Χριστονύμφη Μυρτιδιώτισσα (μον. 15)
- 12) Ἰ. Μονὴ Ἐπισκέψεως Κοινῆς. Ἔτος 1667.

Διαλελυμένοι Ἰ. Μοναί:

- 1) Τιμίου Προδρόμου Μουνδῶν, ἔτος ιδρύσεως 1582. Ὑπεύθυνος: Ἀρχιμανδρίτης Ἀντώνιος Πρελιάς, ΤΗΛ. 22710-20.593.
- 2) Ζωοδόχου Πηγῆς Κουρνᾶ, 17ος αἰών.
- 3) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ψαρῶν, 18ος αἰών.
- 4) Πέρα Παναγιᾶς Καρδαμύλων, ἔτος ιδρύσεως 1920.

Σύνολο Μοναχῶν 63.

Β'. Πνευματική Διακονία

Θεῖον Κήρυγμα:

1) Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης

2) Τεροκήρυξ: Ἀρχιμ. Νίκων Χαρέας (Συνταξιούχος). Εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἀναγινώσκεται, κατὰ Κυριακὴν, Δελτίον Γραπτοῦ Θ. Κηρύγματος.

3) Κήρυκες τοῦ Θείου Λόγου: 17 Κληρικοί καὶ 19 Λαϊκοί.

Ἀρχιμ. Νεκτάριος Ἐπιτροπάκης, Πρωτοπρ. Δημήτριος Γεόμελος, Ἀρχιμ. Διονύσιος Παπανικολάου, Ἀρχιμ. Ἀντώνιος Πρελιᾶς, Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Β. Στεφανιδῶρος, Πρωτοπρ. Γεώργιος Πουλιᾶς, Πρωτοπρ. Ἰωάννης Τσιμούνης, Πρωτοπρ. Χριστοφόρος Γουρλῆς, Πρωτοπρ. Νικόλαος Κλαδιᾶς, Πρωτοπρ. Γεώργιος Κωνσταντίνου, Πρωτοπρ. Δημήτριος Φώτης, Πρωτοπρ. Γεώργιος Λοῦρος, Πρωτοπρ. Ἰωάννης Μουσᾶς, Πρεσβ. Δημήτριος Μαστρογιαννάκης, Πρεσβ. Ἐμμανουήλ Γ. Τζιώτης, Πρεσβ. Κήρυκος Φαράκλας, Πρωτοπρ. Νεκτάριος Κωστάλας καὶ οἱ Θεολόγοι: κ. Κων. Γανιάρης, κ. Ματθαῖος Μαζωνάκης, κ. Ἰωάννης Παπαδημητρίου, κ. Σωτήριος Παραδείσης, κ. Δημήτριος Τσελίγκας, κ. Νικόλαος Μηλιανός, κ. Σωσίπατρος Σαββίδης, κ. Σταῦρος Στεῖρος, κ. Κωνσταντῖνος Καρατζᾶς, κ. Νικόλαος Κώσταλος, καθὼς καὶ οἱ: κ. Δημήτριος Χατζηλαζάρου, Δρ. Βυζ. Ἀρχαιολογίας • κ. Ἰωάννης Χονδρέλλης, Καθ. Ἀγγλικῆς Γλώσσης • κ. Εὐάγγελος Ζύμαρης, Διδάσκαλος • κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος, Ἀπόφ. Ἐκκλ. Λυκείου • κ. Σπυρίδων Κασσός, Απόφ. Α.Ε.Α.Α. • κ. Νικόλαος Παπαζῆς, Ὑπολογαγός • κ. Δημήτριος Ἐλ. Ζαννῆκος, Πρωτοφάλης • κ. Νικόλαος Φλάμος, Φιλόλογος • κ. Δημήτριος Τσαφούλης, Ἀντισυνταγματάρχης (ΠΖ).

4) Τόπος ἐσπερινῶν ὁμιλιῶν: Καθ' ἐκάστην Τετάρτην ὅλου τοῦ ἔτους καὶ κατὰ τοὺς Κατανυκτικούς Ἐσπερινούς ὁ Σεβασμιώτατος ὁμιλεῖ εἰς τὸν Ἱερόν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Χίου.

5) Ραδιοφωνικός Σταθμός μετὰ τὴν ἐπωνυμίαν «ΣΗΜΑΝΤΡΟ» 93,1 FM. Ὑπεύθυνος: Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Μανώλης, ΤΗΛ.: 22710-44.040, Fax: 22710-43.372. Εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἀναγινώσκεται, κατὰ Κυριακὴν, Δελτίον Γραπτοῦ Θ. Κηρύγματος.

6) Τηλεοπτ. Έκπομπή: «ΚΑΤΕΥΘΥΝΘΗΤΩ». Υπεύθυνος κ. Ίωάννης Χονδρέλλης, καθηγητής Άγγλικής Φιλολογίας.

Ίερὰ Ἐξομολόγησις:

Θεραπεύεται ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ 31 περιοδεούντων Κληρικῶν Ἐξομολόγων.

ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ – ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ:

Θείας Λατρείας: Πρωτοπρ. Δημήτριος Γεόμελος.

(Περιοδικῶς συνάξεις κατὰ Ἀρχ. Περιφέρειαν ἀφορῶσαι εἰς λειτουργικά θέματα. - Ἀποστολή σχετικῶν ἐγκυκλίων. Τακτικαὶ ἀρχιερατικαὶ ἀγρυπνίαι καὶ τέλεις ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου τῶν ἀρχαίων Θείων Λειτουργιῶν τοῦ Ἀγ. Ἰακώβου καὶ τοῦ Εὐαγγ. Μάρκου).

Ποιμαντικῆς Συγχρόνων Προβλημάτων: Πρωτοπρ. Γεώργιος Κωνσταντίνου. (διὰ ναρκωτικά κ.ἄ.)

Ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς Ἀποδήμους: Οἶκον. Γεώργιος Μαυριάνος. (Καθιέρωσις ἡμέρας ὁμογενῶν, α' Σάββατον μηνὸς Αὐγούστου)

Ἐθιμοτυπίας. Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Στεφανιώρος, ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτοπρ. Γεωργίου Χανδρῆ.

Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Θεμάτων: Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτ. Δημητρίου Γεομέλου.

Μοναχικοῦ Βίου: Ἀρχιμ. Νεκτάριος Ἐπιτροπάκης.

Ποιμαντικῆς τοῦ Στρατοῦ: Ἀρχιμ. Διονύσιος Παπανικολάου.

Ποιμαντικῆς τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας: Ἱερός Ναὸς Ἀγ. Ἀρτεμίου. Πρωτοπρ. Δημήτριος Κ. Γεόμελος.

Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς: Πρωτοπρ. Μακάριος Στρουμπάκης. (Ἐτήσια ἐκδήλωσις ἐνημερώσεως περὶ τῆς ἱεραποστολῆς εἰς Ἀφρικὴν, Ἀσίαν, κ.ἄ. Περιοδικαὶ οἰκονομικαὶ ἐνισχύσεις Χωρῶν ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς. Κάθε ἐβδομάδα ἀποστολή Ἱεροφαλτῶν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Σμύρνης)

Ἱερατικῶν Κλίσεων καὶ Ἐπιμορφώσεως Ἐφημεριακοῦ Κλήρου: Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Στεφανιώρος, ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτοπρ. Δημητρίου Φῶτη. (Ἐτήσια σὺναξις Ἀναγνώστων καὶ ὑποψηφίων Κληρικῶν. Πρόγραμμα ἐπιμορφώσεως Ἐφημερίων - Ἀνά δίμηνον τακτικαὶ ἱερατικαὶ συνάξεις καὶ ἐκτάκτως διὰ συγκεκριμένα θέματα).

Καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων: κ. Σταῦρος Στεῖρος, Θεολόγος.
Ποιμαντικῆς Ἀσθενῶν: Πρωτοπρ. Χριστοφόρος Γουρλῆς.
Γάμου καὶ Οἰκογενείας: Πρεσβ. Ἐμμανουήλ Γ. Τζιώτης. (Σχολαὶ γονέων - Συνάξεις μέ μελλονύμφους).

Ἀντιαιρετικῆς Δράσεως: Πρωτοπρ. Ἰωάννης Τσιμούνης. (Περιοδικῶς πραγματοποιοῦνται συνάξεις ἀντιαιρετικοῦ περιεχομένου).

Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεότητος: Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Πρεσβ. Ἐμμανουήλ Γ. Τζιώτη. (Κατηχητικὰ Σχολεῖα: Κατώτερα 30, μαθηταὶ 489, Μέσα 7, μαθηταὶ 76, Ἀνώτερα 4, μαθηταὶ 59. Τακτικαὶ μηνιαῖαι συναντήσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου μέ φοιτητάς, σπουδαστάς καὶ ἐν γένει νέους, ἀριθμ. συμμετεχόντων 75. Κατασχήνωσις Ἀναγνώστων «ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» εἰς Ἱ. Προσκύνημα Ἀγ. Μαρκέλλης).

Ποιμαντικῆς Φυλακῶν: Ἀρχιμ. Παντελεήμων Βῶλος.

Βυζαντινῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς: Πρωτοπρ. Γεώργιος Πουλιᾶς.

Ποιμαντικῆς Ναυτιλλομένων: Πρωτοπρ. Ἰωάννης Μουσᾶς. (Τέλεισις ἀγρυπνίας ὑπὲρ τῶν Ναυτιλλομένων εἰς τόν Ἱ. Ν. Ἀγ. Νικολάου Βροντάδου. Πνευματικὴ καὶ οἰκονομικὴ συμπαραστάσις εἰς τοὺς σπουδαστάς τῶν Ἀκαδημιῶν Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ Χίου καὶ Οἴνουσσῶν).

Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης καὶ Χριστιανικῶν Μνημείων: κ. Νικόλαος Στουπάκης, Δρ. Φιλολογίας.

Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων: Πρωτοπρ. Ἰωάννης Κουντουριάδης. (Δημιουργία DVD μέ προσκυνηματικούς προορισμούς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως - Συμμετοχὴ εἰς διεθνεῖς ἐκθέσεις).

Οἰκολογίας: Πρωτοπρ. Στέφανος Λάρδας, ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτοπρ. Ἰωάννου Μπογῆ.

Πολιτικῆς προστασίας: Πρωτοπρ. Γεώργιος Κωνσταντίνου.

Ἀθλητισμοῦ: Ὁ Σεβασμιώτατος, ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτοπρ. Γεωργίου Λούρου. (Ενίσχυσις ἀθλητῶν διὰ τὴν προετοιμασίαν των. - Διοργάνωσις ἀθλητικῶν ἐκδηλώσεων, π.χ. ΔΡΟΜΟΣ ΠΙΣΤΕΩΣ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐορτῆς τῆς Ἀγίας Μαρκέλλης).

Ποιμαντικῆς Ἠλικιωμένων: Ἀρχιμ. Ἀντώνιος Πρελιᾶς.

Γυναικείων Θεμάτων: κ. Εὐαγγελία Βουρνοῦ. (Συνάξεις πρεσβυτερῶν)

Βιοηθικής: κ. Μαρία Γιάλα. Καθηγήτρια Ίατρικῆς Α.Π.Θ.

Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ: Ὁ Σεβασμιώτατος, ἀναπληρούμενος ὑπὸ τοῦ κ. Νικολάου Στουπάκη, Δρος Φιλολογίας. (Μηνιαῖαι διαλέξεις μέ θέματα Ἑλληνικῆς καὶ Χιακῆς Ἱστορίας ἐν συνεργασίᾳ μέ τόν Σύλλογον Φιλολόγων Χίου. Δημιουργία Βιβλιοθήκης - Διοργάνωσις Ἐπιστημονικῶν Συνεδρίων. Μαθητικός Διαγωνισμός Δοκιμίου - Ποιήσεως - Εἰκαστικῶν διά τόν Ἀπ. Παῦλον).

Τεχνικῶν Θεμάτων καὶ Ναοδομίας: κ. Κωνσταντῖνος Ἀ. Τριπολίτης, Μηχανολ. Μηχανικός.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Διμηνιαῖον Περιοδικόν «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ». Ὑπεύθυνος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης.

Ἡμερολόγιον, ἀφιερωμένον εἰς τόν Χιώτην Ναυτικόν.

Ἐκδόσεις θεολογικαί καὶ φιλολογικαί, ἐνημερωτικαί, ὕμνογραφικαί καὶ λοιπαί τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ τῆς Ἱ. Νέας Μονῆς.

ΣΧΟΛΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

«Μητροπολίτης Διονύσιος (Μπαῖρακτάρης)»

(Φ.Ε.Κ. 12Β/18-1-1983)

Ἰδρυτής: Ὁ Μητροπολίτης Χίου κυρὸς Διονύσιος.

Πρόεδρος: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης.

Διευθυντής: κ. Δημήτριος Ζαννίκος, Ἀρχων Μαΐστωρ τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ Διπλωματοῦχος Ἐθνικοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

Διδάσκοντες: Σεβ. Μητροπολίτης • Πρωτοπρ. Δημήτριος Γεόμελος • Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Στεφανιώρος • Πρωτοπρ. Γεώργιος Πουλιᾶς • κ. Δημήτριος Ζαννίκος, Πρωτοψάλτης Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἰακώβου, πόλεως Χίου • κ. Δημήτριος Δημητρακόπουλος, Πρωτοψάλτης Ἱ. Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Χίου • κ. Σταῦρος Στεῖρος, Καθηγ. Μουσικῆς, Πρωτοψάλτης Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Μάρκου Βροντάδου.

Φοιτοῦν: 45 μαθηταί.

Χορωδία Σχολής: Πραγματοποιεῖ Ἐκδηλώσεις εἰς Ἑορτάς, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τῶν ἐνδεικτικῶν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ: Διδάσκει ὁ κ. Ἀδαμάντιος Πονηρός, Καθηγ. Μουσικῆς, Πρωτοφάλτης Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Νικολάου Καρδαμύλων.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ

Πρόεδρος Πρωτοπρ. Γεώργιος Πουλιᾶς, με ἀναπληρωτὴν τὸν Πρωτοπρ. Ἰωάννην Κουντουριάδην.

Μέλη: κ. Ἰωακείμ Ροδινός, Πρόεδρος Συλλόγου Ἱεροψαλτῶν Χίου, με ἀναπληρωτὴν τὸν κ. Δημήτριον Πιλαβᾶν • κ. Σταῦρος Στεῖρος, Καθηγητῆς Μουσικῆς, με ἀναπληρωτὴν τὸν κ. Κωνσταντῖνον Γανιάρην, Καθηγητὴν Μουσικῆς • κ. Δημήτριος Δημητρακόπουλος, Πρωτοφάλτης Ἱ. Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Χίου, με ἀναπληρωτὴν τὸν κ. Βασίλειον Χαμέτην, Πρωτοφάλτην τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Βροντάδου.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μία εἰς ιδιόκτητον χώρον ἐν Βροντάδῳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδωρήθη καὶ ἡ προσωπικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὡς καὶ τοῦ Ἀρχιμ. Πατρικίου Καλεώδη, καὶ τοῦ Πρωτοπρ. Μάρκου Ἀγ. Βασιλάκη. Ἡ Βιβλιοθήκη ἀνεκαινίσθη φιλομούσῳ χορηγίᾳ κ. Ἀλεξάνδρας Γ. Προκοπίου.

Υπεύθυνος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης.

Ἀντιπρόεδρος: Πρωτοπρ. Δημήτριος Φώτης.

Μέλη: κ. Γρηγόριος Σπανός, κ. Κων/νος Βεργίνας, κ. Ἀριστείδης Ζαννίκος, κ. Ἰωάννης Χονδρέλλης, κ. Γεώργιος Γιασεμῆς, κ. Ἑρατὼ Μπαχᾶ, κ. Μαριάννα Πελαντῆ, κ. Εὐαγγελία Μελαχροινούδη.

Συνεργάται: Πρωτοπρ. Ἰωάννης Κουντουριάδης καὶ Πρωτοπρ. Γεώργιος Λούρος.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Ἀρχιμ. Μελέτιος Γιαννινώδης.

ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Πρωτοπρ. Μακάριος Στρομπάκης, ἀναπληρούμενος ἀπὸ τὸν Πρεσβ. Δημήτριον Μαστρογιαννάκην.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

ΙΔΡΥΜΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΚΑΛΛΙΜΑΣΙΑΣ ΧΙΟΥ

«Άγιος Αίμιλιανός ό Όμολογητής»
(Φ.Ε.Κ. 625B/11-5-2000)

Πρόεδρος: ό Σεβ. Μητροπολίτης, αναπληρούμενος ύπό τοϋ Πρωτοπρ. Γεωργίου Κωνσταντίνου.

Δράσεις: Ημέρα μνήμης Πατριαρχών, Τράπεζα αίματος, Κατηχητικά Σχολεία, Μαθήματα ήλεκτρονικών ύπολογιστών, Σκάκι, Συντροφιά τών παραμυθιών.

ΙΔΡΥΜΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ

«Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ»
(Φ.Ε.Κ. 675B/21-4-2015)

Πρόεδρος: ό Σεβ. Μητροπολίτης.

Άντιπρόεδρος: Πρωτοπρ. Άντώνιος Παλαιός.

Σκοποί τοϋ Ίδρύματος είναι: α) Η μεταξύ τών ένοριτών καλλιέργεια όρθοδοξου χριστιανικού ήθους καί πνευματικότητας. β) Η προσέγγιση τών νέων καί ή διαπαιδαγώγησή τους σύμφωνα με την έλληνορθόδοξη παράδοση, καθώς καί ή ύποβοήθησή τους για την έπαγγελματική τους κατάρτιση. γ) Η μόρφωση καί ψυχαγωγία τών νέων καί όλων έν γένει τών ένοριτών, σύμφωνα μέ τίς έθνικές καί θρησκευτικές παραδόσεις τοϋ τόπου μας.

«ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΕΙΟΝ» ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

Λειτουργεί παρά τῷ Ίερῷ Ναῷ Κοιμήσεως Θεοτόκου Λατομίσσης Χίου εἰς αἰθουσάν ανεγερθεῖσαν δαπάναις Γεωργίου Κουκουνάρη. Διδασκαλία μαθημάτων.

Διδάσκοντες: 26. **Μαθητές:** 270.

Υπεύθυνος: Πρωτοπρ. Βασίλειος Φιλιππάκης.

Τηλ.: 22710-27.588 καί 22710-29.425, **Fax:** 22710-29.425.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΧΙΟΥ «Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΚΙΑΛΑΣ»

Βενιζέλου 70, Τηλ.: 22710-23.505, 821 00 ΧΙΟΣ.

Ίδρύθη τῷ 1960.

Τομείς: 1) Ὁμιλίες εἰς τὴν Αἵθουσαν, κάθε Κυριακὴν ἀπόγευμα. 2) Κύκλοι μελέτης Ἀγίας Γραφῆς. 3) Κύκλος ἐπιστημόνων. 4) Χριστιανικαὶ Μαθητικαὶ Ὁμάδες (Χ.Μ.Ο.). 5) Κατασκηνώσεις «ΘΑΒΩΡ» διὰ φοιτητὰς εἰς περιοχὴν παραχωρηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἑνορίας Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Εὐστρατίου Θυμαίων. 6) Θεατρικὴ Ὁμάς, μέ παραστάσεις εἰς τὸ Ὁμήρειον Πνευματικὸν Κέντρον Χίου. 7) Κύκλος νέων μητέρων.

Ἐκκλησιαστ. Συμπαραστάτης: Πρωτοπρ. Δημήτριος Γεόμελος.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΙΣ ΓΟΝΕΩΝ

«Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ» - ΤΜΗΜΑ ΧΙΟΥ

Ίδρύθη τῷ 1937. Διαθέτει μίαν αἵθουσαν εἰς τὴν πόλιν τῆς Χίου καὶ ἓνα χώρον διὰ κατασκήνωσιν.

Δραστηριότης: Ὁμιλίες εἰς γονεῖς, κατηχητικὰ μαθήματα εἰς μαθητὰς, μαθητριάς, καὶ Κατασκήνωσις τὸ καλοκαίρι. Τηλ. πόλεως: 22710-43.910. Κατασκηνώσεως: 22710-51.551.

Ἐκκλησιαστ. Συμπαραστάτης: Πρεσβ. Ἑμμανουήλ Γ. Τζιώτης.

ΙΕΡΟΝ ΤΑΓΜΑ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ (Ι.Τ.Α.Π.)

Τηλ. 22710-23.458, μέ φιланθρωπικὴ καὶ πνευματικὴ δραστηριότητα, ὡς καὶ μέ τὴν ἐπιμέλεια Μουσείου ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων. Εἰς τὸν χώρον τοῦ εὐρίσκονται τὰ «Ἱερὰ Προσκυνήματα τῆς Ἀγίας Γῆς».

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΧΙΟΥ

Πρόεδρος: Πρωτοπρ. Γεώργιος Κωνσταντίνου.

Ἀντιπρόεδρος: Πρωτοπρ. Ἰωάννης Κοντός.

Δράσεις: Συνεργάζεται μέ τὰς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους διὰ θέματα ἀφορῶντα εἰς τὸν Ἐφημεριακὸν Κλῆρον.

Γ'. Φιλανθρωπική Διακονία

«ΓΕΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ»

(Φ.Ε.Κ. 1451Β/21-6-2013)

Πρόεδρος: Ὁ Σεβασμιώτατος.

Ἀντιπρόεδρος: Πρωτοπρ. Γεώργιος Πουλιᾶς.

Γραμματεὺς-Λογιστὴς: κ. Γεώργιος Ταναΐνης.

Ταμίας: κ. Δημήτριος Μαζωνάκης.

Ε.Φ.Τ: Πεντήκοντα τέσσαρα (54).

«ΓΕΥΜΑΤΑ ΑΓΑΠΗΣ»

Καθημερινῶς σιτίζονται 700 ἄτομα.

Ὑπεύθυνος: Πρωτοπρ. Νικόλαος Μακρῆς.

Συνεργάται: Οἶκον. Γ. Μαυριάνος, ἔτι δέ Πρωτοπρ. Νικόλαος Μαμουνηῆς καὶ Πρωτοπρ. Παντ. Καλεῶδης ὡς καὶ 150 ἐθελοντές.

«ΙΜΑΤΙΟΘΗΚΗ ΑΓΑΠΗΣ»

Ὑπεύθυνοι: Πρωτοπρ. Ἀντώνιος Τσουκαλᾶς καὶ Πρεσβ. Μιχαὴλ Ζευγιάς.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΤΕΓΗ»

Φιλοξενοῦνται παιδιὰ μὲ εἰδικὰς ἀνάγκας. Τηλ.: 22710-26.550.

«ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

Οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις οἰκογενειῶν μὲ 3ον τέκνον εἰς τὴν ἡρωϊκὴν νῆσον τῶν Ὑάρων.

«ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΑΣΘΕΝΩΝ»

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις, ἐν συνεργασίᾳ πάντοτε μετὰ ἐθελοντῶν Ἱατρῶν τοῦ Ἱατρικοῦ Συλλόγου Χίου, ὡς καὶ τοῦ Ὀδοντιατρικοῦ Συλλόγου Χίου παρέχει ἱατρικὰς ὑπηρεσίας εἰς ἀπόρους ἀνασφαλίστους ἀσθενεῖς. Σύμβασις ἔργου κατὰ καιροὺς μετὰ Ἱατροῦ, διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἐφημεριακῶν κενῶν τοῦ πολυδύναμου Ἱατρείου Βολισσοῦ.

Ὑπεύθυνος: Πρωτοπρ. Χριστοφόρος Γουρλῆς.

«ΤΡΑΠΕΖΑΙ ΑΙΜΑΤΟΣ»

1) Ί. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Καλλιμασιᾶς. 2) Ί. Ν. Γεν. Θεοτόκου Συκιάδας. 3) Ί. Ν. Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου Πόλεως Χίου. 4) Ί. Ν. Ἀγ. Γεωργίου Συκούση. 5) Ί. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Μ. Διδύμας. 6) Ί. Ν. Ἀγ. Τριάδος Ἐλάτης. 7) Ί. Ν. Ἀγ. Μεταμορφ. Σωτῆρος Βολισσοῦ.

«ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ»

(Φ.Ε.Κ. 913Β/15-4-2013)

Ἰδρυμα Ὑποτροφιῶν ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΒΑΡΛΑ, εἰς μνήμην τῶν γονέων του Χαραλάμπους καὶ Καλλιρρόης καὶ Ἀρχιμ. Μακαρίου Βαρλαῆ.

Ὑποτροφίαι καὶ φιλοξενία φοιτητῶν.

ΠΑΛΗΝ ΤΟΥΤΩΝ, Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΕΥΕΙ:

1) Ἀνωτέρας Ἐνοριακῆς Ἀντιπροσωπείας.

2) «Οἴκου Ἀγάπης».

3) Ἀντιφυματικῷ Ἀγῶνος.

4) Ἰδρύματος Ὑποτροφιῶν «Παναγιώτου καὶ Μελομένης Γεωργιλῆ».

5) Ἰδρύματος Περιθάλψεως Τυφλῶν, εἰς μνήμην Γεωργίου καὶ Μαρίας Πριγιᾶ καὶ Κων/νου καὶ Πηνελόπης Μαδιᾶ.

6) Ἰδρύματος Προικοδοτήσεων, μετὰ τὴν ἐπωνυμίαν: «Κληροδοτήμα Μιχαήλ Ἡλίας Ψωμοστήθη».

7) Ὑποτροφίας Παντ. Μαργαρώνη εἰς μνήμην Δημ. Φαφαλιοῦ.

Ἀγιολογία - Τοπικαὶ Ἑορταί

1) Ὁσίου Ἀνθίμου τοῦ Χίου (15 Φεβρουαρίου), εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Παναγίας Βοηθείας.

2) Ἀγ. Μακαρίου (τοῦ Νοταρᾶ) Ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου (17 Ἀπριλίου), εἰς τὸν ὁμώνυμον Ναὸν τοῦ Βροντάδου, ὅπου ὁ τάφος καὶ τὸ ἀσκητήριον τοῦ Ἀγίου.

3) Ἀγ. Ἰσιδώρου τοῦ ἐν Χίῳ μαρτυρήσαντος (14 Μαΐου).

4) Ἀγ. Μαρκέλλης (22 Ἰουλίου).

5) Ἀγ. Μαρτύρων Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου (11 Νοεμβρίου, Ἱ. Μητροπολιτικὸς Ναός), ὅποτε ἐορτάζονται καὶ τὰ Ἐλευθέρια τῆς Νήσου.

6) Ἱερᾶς Νέας Μονῆς (23 Αὐγούστου).

7) Παναγίας Μυρσινιδίου (24 Σεπτεμβρίου).

8) Ἐθνικοθρησκευτικὴ Ἑορτὴ τῶν Ψαρῶν. Τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν 18ην Ἰουνίου.

9) Τῶν ἐν Χίῳ Ἀγίων, Τὴν πρώτην Κυριακὴν Σεπτεμβρίου, εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἀγ. Γεωργίου Φρουρίου, μέ λιτανεῖαν ἕως τῆς Σκοτεινῆς Φυλακῆς τοῦ Ἐθνομάρτυρος Μητροπολίτου Χίου Πλάτωνος Φραγκιάδου.

10) Παναγίας Βοηθείας, Τὴν Δευτέραν τοῦ Θωμᾶ.

11) Ἀγ. Ἰωάννου Μουνδῶν Διευχῶν (29 Αὐγούστου).

12) Ἀγίας Μυρόπης (2 Δεκεμβρίου).

13) Ἀγίου Ἀγγελῆ (3 Δεκεμβρίου), εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἀγ. Μάρκου Βροντάδου, ὅπου ἔχει ἀποθησαυρησθῇ τεμάχιον ὑφάσματος ἐμβεβαπτισμένου εἰς τὸ αἷμα τοῦ Νεομάρτυρος.

ΤΟΠΙΚΗ ΑΓΙΟΛΟΓΙΑ

Ἀγγελῆς, ὁ Ἀργεῖος. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ τῷ 1813. (3 Δεκεμβρίου).

Ἀθανάσιος, ὁ Πάριος, Ὁσιος. Ἐμόνασεν ἐν Χίῳ, κοιμηθεὶς τῷ 1813 (24 Ἰουνίου).

Ἀνδρέας (Αργέντης) ὁ Χίος. Ἐμαρτύρησεν ἐν Κων/πόλει τῷ 1464 (29 Μαΐου).

Ἀνθιμος, ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ, Ὁσιος. Ἐμόνασεν ἐν Χίῳ, (Ι. Ν. Ἀγ. Ματρώνης). Ἐκοιμήθη τῷ 1782 (4 Σεπτεμβρίου).

Ἀνθιμος, ὁ Χίος, Ὁσιος. Ἐκοιμήθη τῷ 1960. (15 Φεβρουαρίου Ἱ. Μ. Παναγίας Βοηθείας).

Γεώργιος, ὁ Χιοπολίτης. Ἐμαρτύρησεν ἐν Κυδωνίαις τῷ 1807 (26 Νοεμβρίου).

Δημήτριος, ὁ Χίος. Ἐμαρτύρησεν ἐν Κων/πόλει τῷ 1802 (29 Ἰανουαρίου).

Θεόφιλος, ὁ Ζακύνθιος. Ἐμαρτ. ἐν Χίῳ τῷ 1635 (24 Ἰουλίου).

Ἰσίδωρος, ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ τῷ 250 (14 Μαΐου).

Μακάριος, ὁ Κορίνθου. Ἐμόνασεν ἐν Χίῳ, ἔνθα ἔκοιμήθη τῷ 1805 (17 Ἀπριλίου, Βροντάδος).

Μανουήλ, ὁ Κρής. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ τῷ 1792 (15 Μαρτίου).

Μᾶρκος ὁ νέος. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ τῷ 1801 (5 Ἰουνίου).

Μαρκέλλα, ἡ Χία. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 3ου αἰ. (22 Ἰουλίου).

Ματρώνα, ἡ Χιοπολίτις. Ἐκοιμήθη ἐν Χίῳ τῷ 1462 (20 Ὀκτωβρίου).

Μυρόπη, ἡ ἐξ Ἐφέσου. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ τῷ 250 (2 Δεκεμβρίου).

Νεκτάριος, ἐπίσκοπος Πενταπόλεως. Ὑπηρέτησεν ὡς Δάσκαλος εἰς Λιθί, Μοναχός (7/11/1873) καί Διάκονος (1874) εἰς Ἱ. Νέαν Μονήν.

Νήφων, ὁ Χίος, Ὁσιος. Ἐκοιμήθη ἐν Σκιαθῶ τῷ 1809 (28 Δεκεμβρίου).

Νικήτας, Ἰωάννης καὶ Ἰωσήφ. Ἰδρυταὶ τῆς Ἱ. Νέας Μονῆς. Διέλαμψαν ἐν ἀσκήσει κατὰ τὰ μέσα τοῦ 11ου αἰ. (20 Μαΐου).

Νικήτας ὁ Νισύριος. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ τῷ 1732 (21 Ἰουνίου).

Νικηφόρος, ὁ Χίος. Ἐτελειώθη ἐν εἰρήνῃ τῷ 1821 (1 Μαΐου).

Νικηφόρος ὁ Λεπρός. Διέπρεψεν ἐν ἀσκήσει, γενόμενος Μοναχός ὑπὸ τοῦ Ἀγ. Ἀνθίμου τοῦ Χίου. Ἐκοιμήθη ὁσιακῶς τῷ 1964. (Τοπικὴ ἐορτὴ αὐτοῦ τῇ Κυριακῇ τῶν Δέκα Λεπρῶν).

Νικόλαος, ὁ Χίος. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ τῷ 1754 (31ην Ὀκτωβρίου).

Νίκων ἱερομάρτυς καὶ οἱ 199 αὐτοῦ μαθηταί. Διήλθεν ἐκ Χίου (23ην Μαρτίου).

Ὁνούφριος, ὁ ἐκ Τυρνόβου. Ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ τῷ 1818 (4 Ἰανουαρίου).

Ἀγίας Παρασκευῆς θαῦμα. Ἐσωσε τὴν πόλιν Χίου ἐκ καταποντισμοῦ (14 Ὀκτωβρίου 1442).

Παρθένιος, Μητροπολίτης Χίου, μετέπειτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Ἐμαρτύρησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1657 (24 Μαρτίου).

Παρθένιος, ὁ Χίος, Ὁσιος. Ἐτελειώθη ἐν εἰρήνῃ τῷ 1883 (8 Δεκεμβρίου).

Σταμάτιος, Ἰωάννης καὶ Νικόλαος, ἐκ Σπετσῶν. Ἐμαρτύρησαν ἐν Χίῳ τῷ 1822 (3 Φεβρουαρίου).

Μάρτυρες τρεῖς Παρθένοι ἐκ Χίου. Ἐτελειώθησαν διὰ ξίφους (9ην Ἰουνίου).

ΙΕΡΑ ΛΕΙΨΑΝΑ

1) Τεμάχιον Λειψάνου Ἀγ. Ἀποστόλου Θωμᾶ.

2) Τεμάχιον Λειψάνου Ἀγ. Ἰσιδώρου.

3) Ἱ. Κάρα ἐνὸς τῶν τριῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἱερᾶς Νέας Μονῆς.

4) Τεμάχια Ἱερῶν Λειψάνων Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ Χίου καὶ ἄλλων 5 Ἀγίων. Τμῆμα τῆς κάρας Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Παρίου. Ἐπίσης, τεμάχια α) Τ. Ξύλου, β) Ἱ. Λειψάνου Ἀγ. Γεωργίου Τροπαιοφόρου, γ) Λίθου ἐκ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ δ) Λίθου ἐκ τοῦ Φρικτοῦ Γολγοθᾶ, εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν Ἀγ. Γεωργίου Βροντάδου.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΠΕΡΙΠΥΣΤΟΙ:

1) Εὐαγγελισμὸς Θεοτόκου (13ος αἰ.).

2) Παναγίας (ΜΡ ΘΥ, 14ος αἰ.).

3) Θεοτόκος Βρεφοκρατοῦσα (14ος ἢ 16ος αἰ.).

4) Σωτῆρος Χριστοῦ (17ος αἰ.).

5) Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου (1702).

ΙΕΡΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ

«Ἀγία Μαρκέλλα», Τ.Κ. 82103 Βολισσός - Χίος. Τηλ.: 22740-21.269 καὶ 21.869. (Φ.Ε.Κ. 58Α/11-3-2014)

«Ἅγιος Μακάριος», 82200 Βροντάδος. Τηλ.: 22710-94.488. (Φ.Ε.Κ. 149Α/8-11-2015)

«Ζωοδόχος Πηγή νήσου Παναγιᾶς τῶν Οἰνουσσῶν», Τ.Κ. 821 01 Οἰνουσσαί. Τηλ.: 6977.579669. (Φ.Ε.Κ. 124Α/6-7-2016)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ **ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ**

Γενομένης τῆς καταγραφῆς Ἱ. Εἰκόνων Βυζαντινῆς τεχνοτροπίας καὶ ἄλλων ἔργων Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης, συγκεντρῶνται ἤδη, τὰ ἀξιολογώτερα ἐξ αὐτῶν, εἰς εἰδικὴν αἴθουσαν, παρὰ τῇ Ἱ. Μητροπόλει.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ **ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ** **ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ**

(Φ.Ε.Κ. 41Α/30-3-2017)

Πρόεδρος: Ὁ Σεβασμιώτατος.

Ἀντιπρόεδρος: Πρωτοπρ. Γεώργιος Τσαπέλας.

Σκοπὸς τοῦ Μουσείου εἶναι ἡ συγκέντρωσις, διαφύλαξις, συντήρησις, ἔκθεσις καὶ προβολή τῶν πάσης φύσεως ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων τῆς πόλεως τῶν Καρδαμύλων.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

- 1) Πρωτοχριστιανικὸν Βαπτιστήριον ἐν Ἐμπορείῳ.
- 2) Παλαιοχριστιανικὴ Βασιλικὴ Ἀγ. Ἰσιδώρου (4ος αἰών.), ἐνθα καὶ οἱ τάφοι τῶν Ἀγίων Μαρτύρων Ἰσιδώρου καὶ Μυρόπης.
- 3) Ἱερὰ Νέα Μονὴ (1042).
- 4) Παναγία «Κρήνα» (1287).
- 5) Ἅγιοι Ἀπόστολοι Πυργίου (13ος αἰών).
- 6) Παναγία «Σικελιά» (13ος αἰών).
- 7) Ἀγ. Γεώργιος Συκούσης (13ος αἰών).
- 8) Παναγία «Ἀγιογαλούσαινα» (13ος αἰών).
- 9) Ἀγ. Νικόλαος «Πριναρίτης» ἢ «Κρικᾶς» (13ος αἰών)

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2016

α) Χειροτονίαί 3. β) Γάμοι: 212. γ) Ἑγκαίνια Ἱ. Ν.: —.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[illegible]

Τό κείμενον εἶναι
τοῦ κ. Γρηγορίου Δ. Σπανοῦ,
Φιλολόγου.

Τὰ ἔσοδα ἐκ τοῦ ἡμερολογίου θὰ διατεθοῦν
εἰς τὸ φιλανθρωπικὸν καὶ πνευματικὸν
ἔργον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἐκδοτικὴ παραγωγὴ

Ἐκδοτικό: Ροδοκανάκη 7, 82100, Χίος τηλ.: 22710 41287
Τυπογραφεῖο: Λευκωνιᾶ-Κοντάρη, Χίος τηλ.: 22710 82846

